

Onsdagen den 9 april

Kl. 19.30

Onsdagen den
9 april 1975

*Arbetsmiljöfrågor,
m. m.*

Förhandlingarna leddes till en början av fru tredje vice talmannen.

§ 1 Arbetsmiljöfrågor, m. m. (forts.)

Fortsattes överläggningen om socialutskottets betänkanden nr 3 och 4.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk):

Fru talman! För några år sedan publicerades en LO-enkät, som visade att 80 % av LO-medlemmarna upplevde hälsorisker på sitt jobb. Efter denna undersökning har det framkommit konkreta bevis för att undersökningen var välgrundad.

Trots att så många som 80 % av LO-medlemmarna upplevde hälsorisker på sitt jobb, har inte tillräckliga åtgärder vidtagits för att bemästra dessa hälsorisker. De på hösten 1973 beslutade förändringarna i arbetarskyddslagen har inte nämnvärt bidragit till att förbättra situationen. Utvecklingen på arbetsmarknaden med nya hälsorisker sker snabbt. De begränsade åtgärder i samverkan mellan arbetsköpare och arbetare som föreskrivs i lagen är helt otillräckliga.

1974 var ett år när arbetsmiljön – den verkligt dåliga arbetsmiljön – ställdes i blyxtbelysning. Sambandet mellan vinylklorid och levercancer avslöjades. Många arbetare hade därvid avlidit av sin insats i produktionen för att framställa vinylklorid på KemaNord. Agerandet från företaget, yrkesinspektion och arbetarskyddsstyrelse lämnar mycket övrigt att önska.

På Saab-Scania visade det sig att arbetare skadats och i flera fall blivit invalider genom att de jobbat med reabränslet MC 77. I samband med den utredningen framkom även att företagsläkaren råkat "glömma av" eller "tappa bort" journalerna på de värst skadade. Detta mönster känns igen från flera arbetsplatser, där företrädare för företaget på ett eller annat sätt har förhindrat avslöjanden om arbetsmiljöns skadeverkningar och följder.

Sommaren 1974 hade Målarförbundet sin kongress. Den utvecklade sig till att ombud efter ombud steg upp och vittnade om sin arbetsplats faror och där redan inträffade skador. Det handlade om färgernas och lösningsmedlens samband med nerv- och hjärnskador. Det gemensamma för kongressen var att ombuden ville att något skulle hända snabbt för att förhindra skadeverkningar nu och i framtiden. Kongressen beslöt också att inrätta ett fackligt arbetsmiljöinstitut. 1974 avslöjades vidare sam-

Onsdagen den
9 april 1975

*Arbetsmiljöfrågor,
m. m.*

bandet mellan cancer och arsenik samt att vissa arbeten med särskilda träslag har samband med cancer.

Denna lista skulle kunna göras mycket längre. Men det är bara att konstatera att dessa avslöjanden gäller endast några få av många tragiska händelser som drabbat tusentals arbetare.

Mycket finns att göra på arbetsmiljöns område. Arbetsarkivstyrelsens och yrkesinspektionens roll sträcker sig inte längre än inom den begränsade arbetarskyddslag som vi i dag har. Yrkesinspektionens roll är tydligen bara att angripa de allra värsta och iögonfallande arbetsmiljöerna. Det förebyggande, framåtriktade arbetsmiljöarbetet saknas. Därför kan man uttrycka farhågor för att framtiden kommer att bli allt annat än ljus, om inte avgörande förbättringar vidtas.

De reformer som genomförts under 1970-talet under benämningen Arbetslivets förnyelse har alla som förutsättning en ökad produktivitet och effektivitet. Rationaliseringar skall ses som positiva, nuvarande maktförhållanden skall inte i grunden förändras och arbetarköparnas lönsamhets- och vinstutveckling skall fortgå som tidigare.

Förändringarna i arbetarskyddslagen från 1973 bygger på denna grundval enligt målsättningsparagrafen 39. Det är därför med oro man kan se morgondagens arbetsmiljö an. Detta besannas genom att inte heller myndigheterna har någon positiv tro på arbetsmiljöns framtid. På annat sätt kan man inte tolka generaldirektören i arbetsarkivstyrelsen Gunnar Danielson, när han i Svenska Dagbladet den 29 september förra året säger: "Vi får tyvärr räkna med fler yrkesskador orsakade av kemiska ämnen, men också en följd av forskningens framsteg." Han fortsätter: "Att testa varje nytt ämne ur alla synpunkter är dock en praktisk omöjlighet, eftersom det rör sig om 1000-tals ämnen som växer fram efter hand." Denna inställning präglas av eftergift för produktivitets- och vinstkrav, för det kan inte vara tekniskt omöjligt att ha en nära nog fullständig kontroll av arbetsmiljön.

I dag skryter ansvariga myndigheter – det gäller också regeringen – och andra om vad som satsas på arbetsmiljön. Stora belopp "visas upp" som bevis för detta. Men varför är de här satsningarna ändå för små? Jag tror att en stor del av ansvaret ligger något tillbaka i tiden. Arbetarrörelsens ledning accepterade under 1950- och 1960-talen en utveckling som sedan skulle visa sig katastrofal för många arbetare. Rationaliseringar har som helhet setts som positiva. Alla rationaliseringar genomfördes givetvis på arbetarköparnas villkor. Man upprättade också samarbetsavtal om arbetarskyddsfrågorna och accepterade arbetarköparuppfattningen att arbetarskyddet var en "gemensam angelägenhet".

Det finns alltså i dag ett uppdämt behov av arbetsmiljöåtgärder. Fel-synen från bl. a. fackföreningens ledning är bara en av anledningarna till att vi har en arbetsmiljö som förorsakar både fysiska och psykiska skador. Åtgärderna måste nu inriktas på att arbetarköparna får betala tillbaka i en förbättrad arbetsmiljö, en avbetalning på vad de redan tjänat på att inte åtgärda arbetsmiljön. Till detta måste de tvingas. Arbets-

köparna har ju aldrig varit de som gått i spetsen när det gäller att göra arbetsmiljöförbättringar. De har i varje skede tvingats till sådana åtgärder. Det är dags att inte bara radikala arbetare inser att förbättring av arbetsmiljön är en kampfråga och inte en samarbetsfråga. Samarbetsideologin har inte lett till några förbättrade arbetsmiljöer. Den kommer inte heller att göra det i framtiden. Samarbetsideologin bygger på illusionen att arbetare och arbetsköpare har gemensamma intressen.

Kapitalisternas krav på ökad profit och lönearbetarnas krav på rimlig lön, lugn arbetstakt, trygga anställningsförhållanden och en säker arbetsmiljö är oförenliga. Kampen för en bättre arbetsmiljö är därför en viktig del av den oförsonliga kampen mellan kapital och arbete.

En bättre arbetsmiljö kan nås när samarbetspolitiken har kastats över bord och arbetarna tillkämpar sig verkliga arbetsmiljöförbättringar. Arbetarskyddslagstiftningen måste inriktas på att stödja denna kamp. Åtgärder från samhällets sida skall även syfta till att underlätta arbetarnas kamp för en bättre arbetsmiljö.

De senare årens debatt om gränsvärden och de uppmärksammade hälsoriskerna har gjort att arbetarskyddstyrelsen 1974 på hösten givit ut nya anvisningar för de hygieniska gränsvärdena – anvisning nr 100. De innebär gentemot de gamla ett steg framåt. Många frågor inställer sig ändock: Efter vilka bedömningar är gränsvärdena fastställda? Kommer listan att följas upp genom planer på hur cancerframkallande ämnen skall bekämpas? Varför är inte gränsvärdet juridiskt bindande, så att det innebär ett omedelbart arbetsavbrott om ett gränsvärde överskrides? Dessa frågor måste klarläggas.

Vänsterpartiet kommunisterna har i motionen 1257 ställt ett yrkande, betecknat 3 a, om att ge arbetarskyddstyrelsen i uppdrag att före 1975 års utgång presentera den dokumentation som förutsätts finnas till gränsvärdeslistan och motiven i de fall ett lägre gränsvärde tillämpas utomlands. Utskottets svar på detta yrkande är att de handlingar som utgör underlag för listan är allmänna handlingar och att var och en äger rätt att ta del av deras innehåll om det inte strider mot sekretessbestämmelserna. Detta är sannernigen ett snorkigt svar – kanske inte snorkigt mot de personer som ställde yrkandet men mot de arbetare som berörs av gränsvärdena. En fråga är på sin plats: Av vilken anledning avvisar utskottet att arbetarskyddsstyrelsen skall motivera varför vi har högre gränsvärden i vissa fall sett mot gränsvärdeslistor i andra länder? Frågan är berättigad om man tar följande exempel ur Sven-Ove Hanssons nyutkomna bok *Arbetsmiljö från A till Ö*.

Anilin: Svenskt gränsvärde 5 ppm. I Sovjet är gränsvärdet 0,8 ppm, men ryska forskare har föreslagit en sänkning till 0,03 ppm eftersom de funnit förändringar i blodet och nervsystemet hos arbetare som vistas i halter lägre än 0,8 ppm.

Bly: Det svenska gränsvärdet är 0,10 mg/m³. Redan vid halter långt lägre än så inlagras bly i skelettet. Ryska forskare har hos försöksdjur funnit skador på hjärna och lungor vid 0,01 mg/m³.

Toluen (ett lösningsmedel som ingår i thinner): Svenskt gränsvärde är 100 ppm. Vid 50 ppm inträder trötthet och huvudvärk. I Sovjet och Ungern är gränsvärdet 13 ppm.

Butylacetat är ett lösningsmedel: Det svenska gränsvärdet räknat i mg/m³ är 710, vilket inte skyddar mot irritationseffekter. Gränsvärdet i Tjeckoslovakien är 400 och i Sovjet 200 räknat i mg/m³.

Etylacetat: Irritationseffekterna kan vara mycket besvärande redan vid halter under gränsvärdet om 1 100 mg/m³. Gränsvärdet i Tjeckoslovakien är 400 och i Sovjet 200 räknat i mg/m³.

Dessa exempel visar att det finns stor skillnad i gränsvärden länderna emellan. De som ansvarar för den svenska gränsvärdeslistan måste åläggas att redovisa värde för värde vilka vetenskapliga arbeten som ligger bakom värdena. Detta för att se vilka värderingar och avvägningar som har gjorts. I Läkartidningen nr 5 år 1975 skriver överläkaren och underläkaren vid yrkesmedicinska kliniken i Örebro att "i många fall har man skäl att misstänka att ekonomiska intressen och kapitalistisk 'realism' dikterat nivåerna".

En fråga som är intressant är: Vilka avvägningar skall accepteras? Eller skall över huvud taget några avvägningar utöver medicinska hänsyn få förekomma? Eller skall vi ovanpå de medicinska aspekterna lägga ekonomiskt-tekniska avvägningar?

I tidningen Arbetsmiljö nr 13 1974 ger de som sysslat med utformningen av listan en liten ledtråd. Bo Holmberg, arbetarskyddsstyrelsen, säger så här: "Det är i och för sig inget att beklaga att vi fått en sådan 'administrativ' lista där inte de medicinska skälen varit de enda avgörande." Han fortsätter: "Rent allmänt gör man i gränsvärdesarbetet i världen i första hand en medicinsk och en djurexperimentell-toxikologisk bedömning. Ovanpå detta läggs sedan en teknisk och samhällsekonomisk bedömning."

Detta sätt att bestämma ett gränsvärde har inte alla länder. I Sovjetunionen ser man på problemet något anorlunda enligt Bo Holmberg i samma artikel: "Där finns en avancerad teknik att mäta på djur. Man mäter beteendereaktioner och betingade reflexer före och efter införande av ett visst ämne. Får man en förändring i beteendet vid en viss koncentration sätter man gränsvärdet där. Man accepterar ingen förändring som är mätbar."

Det finns uppenbarligen en skillnad mellan Sovjetunionen och Sverige att bedöma ett gränsvärdes nivå, som man även kan utläsa i en jämförelse mellan ländernas gränsvärdeslistor. Skillnaden i bedömning visar också det faktum att USA:s gränsvärdeslista har "funnits vid horisonten" vid fastställandet av den svenska listan, vilket framgår av samma artikel som jag tidigare citerat. I samma artikel säger Ulf Ivarsson på arbetarskyddsstyrelsen: "När det gäller den amerikanska TLV-listan säger man rent ut att där ska man tänka sig en liten procentandel skadefrekvens."

Det jag här anför och den allmänna osäkerheten om och misstron

mot gränsvärdena bör vara skäl nog för arbetarskyddsstyrelsen att re-
dovisa nya värderingar och avvägningar som ligger bakom varje enskilt
värde.

Utskottet har även avvisat kravet i motionen 1257 att en överträdelse
av ett gränsvärde omedelbart skall innebära arbetsavbrott. Ett av argu-
menten är att arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen har fått be-
tydande resursförstärkningar. Med detta anser utskottet att man kan över-
vaka efterlevnaden av gränsvärdeslistan. Men nog borde utskottet inse
att dessa förstärkningar är marginella i förhållande till uppgiften. Yr-
kesinspektionen skulle behöva tusentals inspektörer för att kunna mäta
tillräckligt. Detta är i dag orimligt beroende på tidigare försummelser
på arbetsmiljöns område. Det är på grund av detta som det är så viktigt
att utbilda skyddsombuden så att de själva kan utföra kontroller. Vi
har i motionen 1257 föreslagit att skyddsombuden skall särskilt utbildas
i mätteknik och giftlära. Det är av vikt att skyddsombuden själva kan
kontrollera sin arbetsmiljö, framför allt på grund av att myndigheterna
har för små resurser men även därför att sanktionsbestämmelserna är
så utformade att en arbetsköpare uppenbart kan bryta mot en anvisning,
t. ex. gränsvärdeslistan, utan att därför riskera någon påföljd förrän ar-
betarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektionen gör ett föreläggande.

Sanktionsbestämmelserna borde ändras så som vi föreslår i reserva-
tionen 13 i socialutskottets betänkande nr 4. Dessutom borde alla över-
trädelser av ett gränsvärde medföra ett omedelbart arbetsavbrott. Skydds-
ombuden måste bli de som i första hand utför mätningarna. Skall man
komma till rätta med arbetsmiljöerna måste en effektiv kontroll genom-
föras, och även där måste skyddsombuden stå i främsta ledet.

En av de stora bristerna i dagens arbetarskyddsarbete är att de problem
som dyker upp nödtorftigt löses för stunden. Någon kraftfull planering
för att inom en snar framtid lösa t. ex. cancerfaran på våra arbetsplatser
finns inte. Det senaste året har cancerupptäckterna på våra arbetsplatser
blivit den stora miljöfrågan. Det är därför vi ställer kravet att en plan
om åtgärder och föreskrifter utarbetas så att det år 1980 på våra arbets-
platser kan vara i stort sett fritt från cancerframkallande ämnen och att
gränsvärdet för dessa sättes till noll eller så lågt att halten av sådana
ämnen är oupptäckbar. Utskottet hänvisar till arbetsmiljöutredningens
arbete och även till att i gränsvärdeslistan efter hand de enskilda värdena
kommer att omprövas. Detta svar innebär att man i dag är beredd att
ta en viss risk. Är det så att utskottet och riksdagen anser att cancer-
framkallande ämnen skall få förekomma? Hur många yrkescancerfall
skall vi acceptera? De löncarbetare som drabbas av dessa ämnen har
naturligtvis rätt att få reda på hur stora risker riksdagen anser att de
skall ta. Den sidan av arbetsmiljöarbetet som är mest eftersatt gäller
den psykiska miljön, den som har att göra med arbetsintensiteten. På
senare år har många människor bokstavligt talat slagits ut från arbets-
marknaden. Det har ställts krav på dem som de inte klarar av. De allt
större kraven har medfört att många har utsorterats. Arbetsintensiteten

och arbetstakten drivs i höjden. Rationaliseringar på arbetsköparnas villkor under förevändningen att vi måste hänga med i strukturomvandlingen betyder krav på ökad produktivitet. Arbetsprocesser som är monotona, löpandebandsarbeten och hårt styrda arbetsprocesser är en följd av detta.

Åtgärder måste snarast sättas in på detta område. Vi kan inte längre stillatigande åse hur människor inte klarar av eller befinner sig på gränsen att inte klara av en alltmer stigande arbetsintensitet. Arbetsförhållandena vid löpandeband och de hårt styrda arbetsprocesserna präglas av en högt uppdriven arbetstakt, baserad på långtgående MTM-studier. Arbetet är enformigt och monotont. Den enskilde arbetaren binds hårt vid sitt arbete och rörligheten är begränsad. Resultaten blir därför som på Volvo där medelåldern vid löpande bandet är 24 år. Personer över 40 år avråds från att ta anställning. Man har upp mot 30 % sjukfrånvaro. Vin lindningsarbetena på ASEA anses arbetarna förbrukade redan vid 35 års ålder. Exempelen kan mångfaldigas.

De konventionella metoderna för rationaliseringar börjar spela ut sin roll. Arbetsköparna har upptäckt att man kan öka produktiviteten utan att använda piskan. Det är de s. k. självstyrande grupperna eller produktionsgrupper som är den nya given. Försöken med sådana grupper har bedrivits i samarbete med utvecklingsrådet för samarbetsfrågor och dess forskningsgrupp URAF.

Det finns en uppsjö av modeller. Man kan inte plocka ut en särskild modell och säga att så här skall den se ut. Vad som utmärker en självstyrande grupp eller en produktionsgrupp är att man inom gruppen tillämpar arbetsrotation. Målsättningen är att den skall ske spontant inom grupperna. Vissa arbetsledande funktioner läggs på grupperna. Gruppen själv styr emellertid inte arbetstakten. Den styrs ganska effektivt genom lönesystem som har premier, arbets- och meritvärdering. Den styrs hårt uppifrån genom produktionsplanering, fastställda produktionsnormer och gruppträning. Gruppen skall även fungera "självsanerande". Arbetskamrater som inte passar in i det uppgjorda gruppmönstret eller som inte kan hålla takten eller avviker på något annat sätt stöts ut. Kvar blir eliten. Begreppet självstyrande är därför missvisande. Grupperna är egentligen tvångsstyrda.

Det uppenbara syftet med produktionsgrupperna är tydligast inom bilindustrin. Sex amerikanska arbetare som "pryat" på Saab-Scania i Södertälje var mer än nöjda med att få återvända hem till det annars så förhatliga bandet. Arbetstakten i Sverige är för hög, sade de. Arbetarna på Volvo i Kalmar med en produktion som bygger helt på produktionsgrupper protesterar. – Vi jobbar hellre på Torslandaverken vid det löpande bandet. Här orkar vi inte hänga med, säger de.

Genom produktionsgrupperna har arbetsköparna kommit fram till att arbetstiden utnyttjas effektivare vid dessa än vid den traditionella sönderdelningen av arbetsprocessen. Denna grundläggande funktion hos s. k. självstyrande grupper eller produktionsgrupper är densamma oavsett typ

av arbetsplats, industri, kontor eller sjukhus.

Försöksverksamheten med nya arbetsorganisationer – självstyrande grupper och produktionsgrupper av olika slag – har två sidor. I en del fall har den lett till bättre arbetsmiljö och mer omväxlande och stimulerande arbetsuppgifter. I en del fall, som Volvos Kalmarfabrik, handlar det mer om en ny form för löpandebandsproduktion. Det som hela tiden förvränger den nya arbetsorganisationen är produktionens kapitalistiska karaktär: produktion för maximal profit. Stark ökning av arbetsintensiteten är det främsta kännetecknet för produktionsgrupperna.

Det är skäl att påminna om att dessa produktionsgrupper i stort är en fortsättning på löpandebandsarbeten och liknande. Arbetarskyddsarbetet måste därför inriktas på att förhindra de negativa effekter som uppstår genom denna arbetsuppläggning. I första hand är det naturligtvis fråga om den fackliga kampen. Men här gäller det även att stödja den kampen genom att i t. ex. anvisningar från arbetarskyddsstyrelsen vissa grundläggande normer utarbetas för reservstyrkor, raster och pauser under den ordinarie arbetstiden. Vi skall även komma ihåg att det inte bara är industriarbetarna som drabbas av detta utan även många av de lägre tjänstemännen. Det är inte för inte som många inom TCO-området upplever stressfaktorn som mycket besvärande. Att skylla på något annat än arbetsintensiteten är att medveten eller omedvetet skjuta huvudfrågan åt sidan.

I experimenten med ny arbetsorganisation och i SAF:s redovisning av experimentverksamheten vid 500 företag dras riktlinjer upp för framtidens arbetsorganisation byggd på produktionsgrupper. Arbetsledarna tilldelas i dessa en ny roll som samordnare för att engagera anställda för ökad effektivitet. Olika former för gruppträning i samarbete utvecklas. Den mest hänsynslösa av dessa gruppträningsmetoder är sensitivitetsträningen. Den sker i SAF:s regi genom dess personaladministrativa råd, som i olika frågor har ett samarbete med det av LO, TCO och SAF instiftade Utvecklingsrådet för samarbetsfrågor.

Skrämmande exempel har kommit i dagen av sensitivitetsträningens resultat. Deltagare vid träningen har avlidit och många har fått psykiska skador.

Hela detta komplex av gruppträning och utvecklingssamtal tjänar arbetsköparnas syfte att engagera de anställda för ökad effektivitet och produktivitet. Dessa former är en ny variant av idéerna bakom Mentalhälsokampanjen. Man försöker att skjuta de objektiva motsättningarna åt sidan. I stället görs motsättningarna till personliga. Hela denna fråga måste bli föremål för utredning och kartläggning. Naturligtvis anser vi att den värsta formen – sensitivitetsträningen – omedelbart bör förbjudas.

Till sist skall jag beröra kravet på yrkeshygienikerkurser som kan sökas fritt. Det finns i dag en brist på välutbildade yrkeshygieniker. I utskottets svar på vårt motionsyrkande hänvisar man till att yrkeshygien ingår i skyddsingenjörsutbildningen. Men det kan inte vara tillräckligt. Med "yrkeshygieniker" avses i tjänstesammanhang en avsevärt högre befattning

Onsdagen den
9 april 1975

*Arbetsmiljöfrågor,
m. m.*

med betydligt större krav på grund- och fortsättningskurser än vad som gäller för skyddsingenjörer. En yrkeshygienikerutbildning bör vara 1-2-årig på heltid i sin teoretiska del och innehålla långt mer än skyddsingenjörsutbildningen, speciellt avseende medicin, kemi, analysmetodutveckling och giftlära. Denna längre utbildning krävs för chefsbefattningar inom skyddstjänster, yrkesinspektionens yrkeshygienikertjänster, för tjänster på yrkesmedicinska kliniker och för framtiden även inom fackliga arbetsmiljöinstitut. Bristerna på detta område måste naturligtvis snarast avhjälpas.

Fru talman! Arbetarskyddslagen och anvisningarna till följd av densamma är bristfälliga till sitt innehåll. Detta får inte tas till intäkt för att inte hävda att senast kända forskningsrön skall gälla i fråga om arbetsmiljön. Hygieniska gränsvärden som skyddar mot skadeverkningar under arbetarens hela verksamma liv samt regler och normer som sänker arbetsintensiteten är kampfrågor. I denna lönearbetarnas kamp ingår att i dag skall tillämpas redan befintliga forskningsresultat.

Med det anförda yrkar jag i första hand bifall till reservationerna 2, 6, 13, 15, 16 och 17 samt även i övrigt till de motioner från vänsterpartiet kommunisterna som behandlas i detta betänkande.

Herr JONSSON i Alingsås (fp):

Fru talman! Arbetsmiljön har inte bara en teknisk och medicinsk sida. Den innefattar hela den sociala omgivning som människan är verksam i. Många arbetsmiljöer är fortfarande eftersatta. Det gäller i särskilt hög grad arbetsplatser där det förekommer tungt och smutsigt jobb. Alltför många människor upplever fysiska risker i sitt arbete. För många människor har arbetet blivit ett nödvändigt ont, någonting likgiltigt eller någonting som man måste stå ut med. Arbetet har med andra ord endast blivit ett medel att skaffa sig något annat: lön och fritid. Hela sin livstillfredsställelse får man utanför arbetet, och då kan det vara frestande att lösa arbetsmiljöns problem med enbart kortare arbetstid och ekonomisk compensation. Men ett sådant synsätt kan inte accepteras. Vi menar att det är riktigt att se arbetet som ett egenvärde. En bättre arbetsmiljö är produktionsbefrämjande. Lösningen måste ligga i att omvandla arbetslivet, och i den omvandlingen finns också en demokratisk dimension.

Otrivseln kan ju också förstärkas genom den motsats som råder mellan det demokratiska synsätt som utbildningen i vår skola vill ge och den verklighet som ibland möter på arbetsplatserna. Inte minst den unga generationen har upplevt detta, och jag tror att det är en av orsakerna till att många företag i främst tillverkningsindustrin har svårt att locka till sig ny arbetskraft. Man kan inte erbjuda en god arbetsmiljö, och för litet har man sökt tillvarata människors vilja till ansvarstagande. Att ha åsikter men inte få vara med och förändra, att se och uppleva problemen utan att få vara med och lösa dem föder passivitet och otrivsel. Det gäller att kunna påverka och utforma sin egen arbetsplats så att

den ger trygghet och arbetsglädje – som i sig har ett egenvärde.

Folkpartiet har i motionen 153 fört fram den här problematiken. Motionen följs upp i reservationen I av herr Romanus, som tar upp frågan om en förstärkning av de anställdas inflytande över sin arbetsmiljö och konstaterar att 1973 års miljöreform på arbetslivets område innebar ett steg åt det hållet. I reservationen sägs också att reformarbetet bör bedrivas i syfte att ge den enskilde arbetstagaren större möjlighet att påverka beslut som rör hans egen arbetssituation. Men folkpartiet avvisar bestämt talet om det oförsonliga motsatsförhållandet, som herr Hagberg i Borlänge nyss menade fanns och som enligt hans teorier alltid kommer att finnas.

Vi har anledning att se arbetsmiljöfrågorna i ett större sammanhang och inte som en avgränsad frågeställning, vilket vi kanske ofta gör. Det finns motiv för att skapa bästa möjliga förutsättningar för människan i produktionslivet, dvs. bästa möjliga arbetsmiljö. Ett är det mänskliga motivet: att skapa trygghet och trivsel i jobbet, att ta hänsyn till människans sociala roll på arbetsplatsen, alltså inte bara till de fysiska faktorerna – buller, belysning, kemiska ämnen osv. – utan även till de psykiska och de sociala faktorerna i arbetet. Resultatet av bättre trivsel i jobbet blir en bättre arbetsinsats, men framför allt människor som trivs inte bara i jobbet utan också utanför arbetsplatsen.

Arbetet måste ha en vidare syftning än enbart att ge produktionsresultat. Det måste syfta till självförverkligande och tillfredsställelse hos den enskilda människan, till att ge människan en meningsfylld roll i tillvaron.

Det finns också människor med bestående handikapp. Även dessa måste få meningsfyllda arbetsuppgifter. Där har arbetsvärden sin främsta motivering, nämligen just att ge de människor som annars ställs utanför en möjlighet att vara med och känna sin roll i tillvaron.

Ett annat motiv är det samhällsekonomiska. Vi har egentligen inte råd att spara på satsningar i bättre arbetsmiljö, helt enkelt av det skälet att en dålig arbetsmiljö samhällsekonomiskt sett kostar oss så oerhört mycket i dag. Sjukfrånvaron beror sannolikt i mycket stor utsträckning på dålig arbetsmiljö. Det är otrivsamt att gå till jobbet för många människor, därför att arbetsmiljön är dålig. Det leder till korttidsfrånvaro. Därför är det angeläget för samhället att satsa på åtgärder för en bättre arbetsmiljö, att stimulera investeringar i en bättre arbetsmiljö. Samhällsekonomiskt är det också mycket lönsamma satsningar. De minskar våra sjukvårdskostnader, de ökar det samlade produktionsresultatet, låt vara att de här vinsterna inte omedelbart slår igenom. Men framför allt ger de människan en mer central ställning i hela arbetslivet.

Det finns också ytterligare argument, bl. a. det företagsekonomiska. Ofta framställs en bättre arbetsmiljö som en målsättning som konkurrerar med produktionshöjningen, men i verkligheten kan det vara tvärtom. Det företag som har en god arbetsmiljö har därmed skapat ett bra konkurrensmedel när det gäller konkurrens om arbetskraften. Hög personalomsättning är dyr för ett företag. Olycksfall i jobbet är också dyra

Nr 53

Onsdagen den
9 april 1975

*Arbetsmiljöfrågor,
m. m.*

för ett företag. Bra arbetsmiljö skulle på sikt alltså ge sänkta kostnader och ökade intäkter för företaget, dvs. det är rent företagsekonomiskt lönsamt att satsa på en bättre arbetsmiljö. Samtidigt ger det också ökad trygghet för de anställda.

Jag tror att den fortsatta standardhöjningen måste i ökad utsträckning tas ut i form av satsning på de icke-materiella faktorerna. Det är ett allmänt påstående, men det är tillämpligt även på arbetsmiljöfrågorna. En intressant iakttagelse är att en bättre arbetsmiljö som en förmån för de anställda inte heller belastas med marginalskatt.

Företagshälsovårdens huvudmålsättning är att förebygga. Dess uppgift är inte att sätta plåster på de sår som uppstår på grund av brister i arbetsmiljön, på grund av risker i jobbet, utan att förebygga att "såren" uppstår. Därmed är företagshälsovården inte en förlängning av landstingens sjukvård utan ett viktigt inslag i samhällets förebyggande verksamhet.

Företagshälsovården är ett centralt instrument i arbetet för en bättre miljö i vårt arbetsliv. Företagshälsovårdens personal är inte heller bara företagsläkaren. Där finns skyddsingenjören, ergonomen, företagsskötterskan, skyddsombuden, skyddskommittén. De räknas också till företagshälsovården, och de ingår alltså i de instrument man har att utnyttja på arbetsplatsen skapa tryggare förhållanden.

Det är alldeles klart att företagshälsovården bör ställas under huvudmannaskap av de närmast berörda parterna, dvs. att företagsnämnden, som är det organ man har för samverkan ute på arbetsplatserna, bör få huvudmannaskapet för företagshälsovården. I reservationen 1 till betänkandet nr 4 har vi markerat det och yrkat att ansvaret borde ligga just där.

I reservationen 7, som jag vill yrka bifall till, refererar vi till företagshälsovårdsdelegationens rapport. Vi menar att riksdagen borde fatta ett principbeslut om att företagshälsovård skulle vara obligatorisk.

I reservationen 14 säger vi att förstärkta insatser bör övervägas för att man skall komma till rätta med de skadeverkningar som bullret åstadkommer. Vi föreslår en rad åtgärder som skulle stimulera framtagandet av mer miljövänliga maskiner.

Socialutskottets betänkande nr 4 konstaterar som helhet att det sker väldigt mycket på arbetsmiljöområdet. I betänkandet noteras beslutade reformer och tas upp utredda problem, som vi hoppas så småningom skall följas av förslag. Vi har från folkpartiets sida genom reservationerna 1, 7 och 14 velat lyfta fram några angelägna frågor och gjort en syftning framåt i strävan att uppnå bättre miljö och större tillfredsställelse i arbetslivet.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till de nämnda reservationerna.

Herr FRANZÉN i Stockholm (vpk):

Fru talman! Jag skall närmast beröra reservationerna 4, 8, 11, 12, 18 och 20 av herr Hagberg.

I direktiven till arbetsmiljöutredningen heter det: "En grundtanke måste vara att arbetstagarnas fysiska och psykiska hälsa skall kunna skyddas effektivt i varje led av produktionen." Vidare heter det "att insatserna mot olycksfallen och yrkessjukdomarna behöver intensifieras ytterligare". Utredningen skall "pröva möjligheterna att genom skärpt eller annars ändrad lagstiftning bidra till att undanröja eller minska yrkesriskerna". Den skall vidare "uppmärksamma yrkesfaror – ofta av en helt ny typ – som hänger samman med den tekniska och strukturella utvecklingen på senare tid".

Med att citera de här utredningsdirektiven skulle jag kunna nöja mig när det gäller argumentationen för reservationerna av herr Hagberg. De täcker väl behovet av direktiv som kan inrymma avsevärt mera långtgående åtgärder på arbetsmiljöns område. Kvar står bara viljan att skapa förutsättningar för att åstadkomma en så riskfri miljö som möjligt för arbetarna.

Helt kan man naturligtvis inte komma ifrån att det händer saker som inte borde hända, men möjligheterna att förebygga ohälsa är vida större än de ändamål som man ställer resurser till förfogande för. På forskningens område finns det faktiskt mer att göra än det som utskottet pekar på, dvs. att undersökningar pågår beträffande silikosen, bl. a. innefattande det s. k. silikosregistret, beträffande frekvensen av andningsbesvär och eksem inom hårdmetallindustrin, beträffande hälsotillståndet hos personer som under lång tid varit utsatta för lösningsmedel, beträffande förekomsten av huvudvärk hos gjuteripersonal och beträffande långvarigt blyexponerade arbetstagares hälsotillstånd samt att det har igångsatts ett projekt som avser svetsningens arbetsmiljöproblem. Med omnämnande av dessa undersökningar förkastar utskottet förslaget om ett epidemiologiskt forskningscentrum.

Vi använder oss av gränsvärden som i sig kräver mätningar, som förutom att kontrollera arbetsmiljön för dagen också ger möjlighet till forskning för att som direktiven säger, "uppmärksamma yrkesfaror – ofta av en helt ny typ, som hänger samman med den tekniska och strukturella utvecklingen". Genom att dataregistrera alla mätningar, genom att undersöka vilka anställda som uppehåller sig på arbetsplatserna där mätningar görs och dessa anställdas sjukdomar och symptom liksom också genom epidemiologisk forskning kan nya samband upptäckas. Sådan forskning bör omedelbart främjas och ett epidemiologiskt forskningscentrum upprättas inom t. ex. arbetarskyddsstyrelsens ram, där rutiner för yrkeshygienisk och yrkesmedicinsk registrering utarbetas. Vi är på det klara med att kostnaderna för detta är dryga, men vi vet också att de pengar som åtgår till att avhjälpa en del av bristerna när det gäller den otillräckliga forskningen på arbetsmiljöns område är väl använda. Det är trots allt så att, enligt vad som framgick av enkäten inför LO-kongressen 1971, 80 % av LO:s medlemmar känner oro för sin hälsa.

För att man samtidigt skall kunna förebygga riskerna i jobbet och reparera de redan uppkomna skadorna behöver företagshälsovården utö-

kas och framför allt omorganiseras. Som det i dag fungerar – med företagshälsovården i huvudsak i privat regi och personalen direkt anställd av företagen – kommer alltid misstanken att denna personal känner sig tvingad och också i alltför många fall blir tvingad att ta icke-medicinska hänsyn.

Vi har, som herr Jonsson i Alingsås framhöll, inte riktigt samma grundförutsättningar när vi bedömer företagshälsovårdens huvudmannaskap. Herr Jonsson i Alingsås ansåg att företagsnämnden skall vara huvudman för företagshälsovården. Med anledning därav vill jag bara erinra om att inte ens LO anser att företagsnämnderna fungerar på ett riktigt sätt. Hur många gånger skall man behöva höra: Ja, verksläkaren, han är ju köpt. Hur många gånger skall man behöva konstatera att företagsläkaren hade kunnat förebygga en skada om han bara velat. Detta är en mycket vanlig – t. o. m. alltför vanlig – uppfattning bland de arbetare som har upplevt företagshälsovården. Samma domar fälls även över skyddsinsgenjörerna.

Vpk:s principiella uppfattning är att all hälso- och sjukvård skall bedrivas i offentlig regi. Vi anser att detta också i hög grad gäller företagshälsovården. Det är ofrånkomligt i ett kapitalistiskt samhälle att arbetsköparna lägger profitsynpunkter även på denna del av verksamheten. Av den anledningen finns det allt fog för att landstingen övertar huvudmannaskapet för företagshälsovården och samordnar denna med den övriga vården.

Det är de anställdas och deras företrädare som skall ha det avgörande inflytandet över vilka personer som engageras inom företagshälsovården och vilken lokalmässig närhet som är nödvändig.

Det epidemiologiska forskningscentrumet och företagshälsovården behöver också kompletteras med ett arbetsmiljöinstitut. På Målareförbundets kongress förra året upptog frågan om arbetsmiljön en stor del av tiden och därmed även frågan om ett arbetsmiljöinstitut. Visst har Arbetsmedicinska institutet fått ökade resurser, men det är inte den sortens skapelser vi, målarna och andra är ute efter. Vi har den bestämda uppfattningen att ett fackligt arbetsmiljöinstitut skall stå dem som drabbas av arbetsmiljön nära, och inte vara en institution med experter som går i SAF:s ledband.

Det finns anledning att också nämna något om skyddsombuden. 1973 års riksdag beslutade om en ny arbetarskyddslag i vars 40 § stadgas: "Innebär visst arbete omedelbar och allvarlig fara för arbetstagares liv eller hälsa och kan rättelse icke genast uppnås genom hänvändelse till arbetsgivaren, kan skyddsombud bestämma att arbetet skall avbrytas i avvaktan på ställningstagande av yrkesinspektionen."

Vad är då omedelbar och allvarlig fara? Det ansågs inte vara omedelbar och allvarlig fara när huvudskyddsombudet Elof Luspa stängde maskapshuset i Svappavaara den 11 december 1974, vid städkonflikten, på grund av att jord, damm och smuts hade hopat sig på golvet. Att äta, klä om och tvätta sig under sådana omständigheter skulle alltså gruv-

arbetarna finna sig i. Jag tror inte någon här i kammaren skulle acceptera en sådan miljö.

Begreppet "omedelbar och allvarlig fara för arbetstagares liv eller hälsa" måste bytas ut mot "fara för arbetstagares hälsa". Utskottet anförde redan 1973 att förslagen i propositionen 103 gjorde att man torde kunna utgå från att behovet av regler som ger skyddsombuden möjlighet att avbryta arbetet är förhållandevis begränsat. Att utskottet även i år hänvisar till detta uttalande tyder väl på att ingen av utskottets ledamöter varit ute och provat på uppdraget som skyddsombud sedan den nya lagen trädde i kraft. Vad är det för orimligt i att ett skyddsombud, som bedömer att gränsvärdet för t. ex. kvartshaltigt damm säkerligen överträts, avbryter arbetet trots att omedelbar fara inte föreligger?

Vad är en acceptabel arbetsmiljö, och vilka är bäst skickade att ta ställning till detta? Jag är övertygad om – därför att jag vet hur arbetarna resonerar – att just arbetarna själva, rent generellt, och deras valda ombud, som arbetar i den dåliga miljön, kan bedöma vad som är en acceptabel arbetsmiljö. Vid sammanträden i skyddskommittén säger arbetsköparna och deras representanter oftast "ja, ja" – men verkar i praktiken i rakt motsatt riktning, eller verkar inte alls. Det enda språk de riktigt förstår är när arbetena stoppas, och detta är skyddsombuden väl så skickade att klara ut – för det är väl inte meningen att vi skall hysa misstro mot våra valda ombud. Jag är i varje fall inte beredd att skriva under på sådana propåer. Det kan heller inte vara rimligt att yrkesinspektionen punkterar ett beslut av skyddsombuden. Det skall givetvis vara den lokala fackliga organisationen, som ombudet tillhör, som också bedömer skäligheten i hans handlande.

Det finns arbetsplatser, stora och små, som inte har rätt att utse några skyddsombud. Låt mig med en gång slå fast, så att inget snack behövs för detta, att vänsterpartiet kommunisterna är för en enhetlig fackföreningsrörelse. Arbetarskyddslagens 40 § talar om att skyddsombud utses av lokal facklig organisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren. Dessa regler utformades med utgångspunkt i den ordning som i praktiken tillämpades på större delen av arbetsmarknaden redan före reglernas tillkomst. För att ett förhållande rätt tidigare, är det inte givet att det för alltid är det riktiga. Det kan uppstå – och har faktiskt uppstått – situationer som gör att reglerna härvidlag nödvändigtvis behöver ändras. Det kan inte vara rimligt att utestänga stora eller små arbetsplatser från möjligheten att utse skyddsombud som skall verka på arbetsplatserna. Vänsterpartiet kommunisterna har i motionen 481 klart redovisat hur en sådan kvotering som det här gäller kan se ut. Till skillnad från herr Åkerlind anser vi fortfarande att det är fackföreningen som skall utse skyddsombuden. I varje fall i den lokala organisation jag tillhör har medlemmarna också det direkta inflytandet vid val av skyddsombud.

I motionen 480 av herr Hallgren yrkas att i arbetarskyddslagen införs bestämmelser som förbjuder enmansbetjäning på normal- och express-

godståg. År 1973 avtog riksdagen en likalydande motion. Sedan dess har inte lokpersonalens arbetsförhållanden förbättrats. När SJ 1972 framtvängde enbemannning undantogs malmtågen, där alltså de tidigare bemanningsbestämmelserna gäller. Vi är klara över att det innebär en hård press på lokföraren att ensam ta ansvar för såväl tåg som last. Om något fel uppstår på lok eller vagnar – om t. ex. en luftslang går av – måste han söka avhjälpa felet alldeles själv. Om något händer lokföraren vid dessa tillfällen, kan det ta lång tid innan man kan undsätta honom.

Det är här fråga om en ren indragning av personal utan att man ens gör något i stället för att hålla säkerheten uppe. Det har funnits förslag om att man åtminstone, när man har minskat personalen, skulle sätta in tågradio eller automatiska tågstopp, men inte ens detta förslag har hörtsammats. I samband med införandet av de nya bestämmelserna uttryckte SJ:s säkerhetsinspektör betänkligheter mot enbemanningen. Nu lär det visst hända att man kör även persontrafiken enbemannad på vissa sträckor.

Herr Åkerlind nämnde också att Svenska elektrikerförbundet vill utreda ackordens inverkan på stress, sjukfrånvaroökningar osv. Eftersom jag själv är aktiv inom just Elektrikerförbundet kan jag svara att egentligen skulle inte utredningen behöva göras, om herrar som står moderaterna nära, nämligen Percy Bratt som är direktör i Elektriska arbetsgivareföreningen och hans uppdragsgivare, inte så hårdnackat nekat att diskutera fasta löner utan prestations- eller meritfaktorer.

Fru talman! Jag vill sluta med att citera ur Världshälsoorganisationens stadgar: "Hälsa är ett tillstånd av fullt fysiskt, andligt och socialt välbefinnande och icke blott frånvaron av sjukdom eller svaghet." Det är verkligen någonting att arbeta för.

Jag yrkar bifall till reservationerna 4, 8, 11, 12, 18 och 20 av herr Hagberg i Borlänge vid socialutskottets betänkande nr 4.

Herr JONSSON i Alingsås (fp) kort genmäle:

Fru talman! När det gäller ansvaret för företagshälsovården underkänner herr Franzén i Stockholm företagsnämnderna. Men då är det att lägga märke till att vi för diskussionen med utgångspunkt i de arbetsförhållanden som företagsnämnderna nu verkar under.

Jag vill erinra om att folkpartiet i motioner och reservationer krävt starkare inflytande för de anställda och en reformering av företagsnämndernas roll, som skulle innebära vidgat inflytande, nya uppgifter och större kompetens. Vi säger att detta bör ske avtalsvägen men att det också skall kompletteras med en lagstiftning som upptar rambestämmelser.

Herr FRANZÉN i Stockholm (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Jag är naturligtvis klar över att folkpartiets förslag beträffande företagsnämnderna inte i sak skulle innebära någon förändring av förhållandena när det gäller företagsnämnderna och företagshälsovår-

den. Den direkta bindningen till arbetsköparna hänger kvar, oavsett om man nu gör förändringar så att arbetarna skall ha ett stärkt medinflytande i företagsnämnderna.

Vi vet att företagsnämnderna kritiserades framför allt när frågan om representation i bolagsstyrelserna diskuterades och beslut fattades av riksdagen. Vi vet också att LO:s Inge Janérus, som handlägger de här frågorna, var mycket kritisk mot det nuvarande systemet.

Jag är vidare klar över att en företagshälsovård med denna bindning inte kan komma att bli annat än ett surrogat.

Herr NORDBERG (s):

Fru talman! Under de senaste åren har en kraftig utbyggnad skett av samhällets engagemang i arbetet för att åstadkomma en bättre arbetsmiljö. Arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet har byggts ut och förstärkts, och ytterligare förstärkningar föreslås även i årets budgetproposition.

Den lokala skyddsorganisationen ute i företagen har också förbättrats. De anställda och deras organisationer har fått mer att säga till om, och inte minst har skyddsombudens ställning blivit starkare. Arbetsmiljöfonder har skapats i vissa företag, och användningen av dem är direkt underställd de anställdas krav och önskemål.

Utbildningen av de inom skyddsarbetet verksamma har ökat, och ytterligare utbildningsplaner förbereds. Även på forskningens område kan en betydande aktivitetsökning noteras, inte minst sedan arbetarskyddsfondens arbete startade.

Men mycket återstår självfallet att göra inom alla områden. Det är tre parter som bär ansvaret i arbetet med att förbättra arbetsmiljön: samhället, de anställda själva och arbetsgivarna.

I socialutskottets betänkande nr 4 behandlas en mängd allmänna arbetsmiljöfrågor. Jag skall här beröra utskottets synpunkter i anledning av reservationerna 1-4, 6-11 samt 12 och 20. Övriga reservationer kommer herr Johnsson i Blentarp att tala om.

Folkpartiet har i en av sina reservationer, som berör arbetstagarnas inflytande i arbetsmiljöfrågor, krävt att företagsnämnden skall ha huvudansvaret för arbetarskyddsfrågorna, inkluderande företagshälsovårdsverksamheten. Utskottsmajoriteten finner ingen anledning föreligga för att riksdagen mot löntagarorganisationernas vilja skall begära att den lokala skyddsorganisationen underställs företagsnämndernas verksamhet på det sätt som folkpartiet föreslår. Skyddskommittéerna är den självklara organisationen att handlägga och ansvara för allt skyddsarbete ute i företagen. Folkpartiet kräver vidare att de anställda ges en med kapitalägarna jämställd position när det gäller inflytandet över arbetsmiljöfrågorna. Utskottet åberopar där bl. a. kommande förslag i anledning av § 32-utredningen, förslag som man har anledning förmoda kommer att förskjuta nuvarande maktförhållande och förstärka arbetstagarnas ställning gentemot arbetsgivarna.

I reservationen 2 tas frågan om skyddsombudens utbildning upp. Utskottet understryker i sin skrivning utbildningens roll i vid mening i arbetet med att förbättra arbetsmiljön. Det finns här anledning peka på att den arbetsplatsremiss som föregick 1973 års arbetsmiljöreform kraftigt underströk behovet av en ökad satsning på utbildningens område. Vi kan i dag konstatera att utbildningsinsatserna har resulterat i att omkring 100 000 skyddsombud är engagerade i en grundutbildning. Utbildningsmaterial håller på att utarbetas för en vidareutbildning av de inom skyddsarbetet verksamma. Det utbildningspaketet omfattar fem områden. Det gäller problemen kring de kemiska hälsoriskerna, där också de mätningstekniska frågorna kommer att behandlas. Vidare gäller det planerings- och projekteringsfrågor för nya arbetslokaler. Det tredje är belysningsproblemet. Det fjärde avsnittet omfattar de ergonomiska frågorna. Det femte är skyddsombudens roll, där främst det totala skyddsarbetet ut på arbetsplatserna skall behandlas.

Det bör också nämnas att LO och PTK har träffat en överenskommelse med SAF om att de som deltar i utbildningen skall ha ersättning för förlorad arbetsförtjänst. Om utbildningen sker på fritid skall deltagarna ersättas på samma sätt som om utbildningen skedde på arbetstid.

Slutligen vill jag i detta sammanhang åberopa den verksamhet som arbetarskyddsstyrelsen också bedriver, bl. a. den försöksutbildning som skall ske för vissa särskilt kvalificerade skyddsombud. Därtill kommer den rätt omfattande verksamhet som bedrivs i de fackliga organisationernas egen regi. Att utbildningsfrågorna även framgent kommer att vara av stor betydelse i arbetsmiljöverksamheten tror jag vi kan vara helt överens om.

När det gäller reservationen 3, som behandlar de psykosociala arbetsmiljöproblemen, vill jag bara hänvisa till vad utskottet säger längst ned på s. 30 och överst på s. 31 i sitt betänkande. Utskottet skriver där:

”Med anslag från arbetarskyddsfonden pågår flera forskningsprojekt som rör de psykosociala arbetsmiljöproblemen. Psykotekniska institutet i Göteborg kartlägger sociala och psykologiska förutsättningar hos vissa kategorier av anställda i fråga om anpassning till arbetstidens förläggning och förändringar i den. Vid psykologiska institutionen vid Stockholms universitet studeras dels sociala effekter av arbetstidens omfattning och förläggning, dels hur olika arbetsförhållanden, bl. a. tidspress eller monotona arbetssituationer, påverkar arbetsprestation, säkerhet i arbete och arbetstillfredsställelse. Vid laboratoriet för klinisk stressforskning på Karolinska sjukhuset bedrivs tvärvetenskapliga studier av skiftarbete.”

Med hänsyn till detta och till vad som sägs i utskottsbetänkandet i övrigt anser inte utskottet att det finns anledning att ta något initiativ i denna fråga.

Reservationen 4 tar upp ett krav om ett särskilt forskningscentrum för forskning kring sambandet mellan hygieniska och medicinska faktorer genom en registrering av individens symtom och hans arbetsmiljö. När man läser reservationen får man ett intryck av att det inte sker särskilt

mycket på detta område. Det finns därför anledning att erinra om att statsmakterna 1974 beslutade om utveckling av ett informationssystem för miljövården. Arbetskyddsstyrelsen är en av de intressenter som deltar i arbetet på att bygga upp ett förbättrat registrerings- och informationssystem som vi hoppas skall vara till nytta i det praktiska skyddsarbetet när det blir klart.

Yrkesskadestatistikutredningen har också uppdrag som spelar en viktig roll i det sammanhang som här diskuteras. Till detta bör läggas att det inom arbetskyddsstyrelsens arbetsmedicinska enhet pågår en rad väsentliga forskningsprojekt inom det område som reservationen berör. De har redovisats på s. 31 i betänkandet.

Frågan om sensitivitetsträningen, som behandlas i reservationen nr 6, har tidigare varit föremål för en interpellationsdebatt. I den debatten redogjorde socialministern för vad som var på gång i ärendet. Det är så att socialstyrelsen har fått i uppdrag att undersöka den här saken, och så snart den undersökningen slutförts kommer en brett upplagd information att lämnas. I samband därmed får man överväga vilka åtgärder som kan behöva vidtas.

Reservationerna 7, 8 och 9 behandlar frågor om företagshälsovården. I anslutning till dessa reservationer vill jag nämna att arbetsmarknadsparterna i den överenskommelse om riktlinjer för företagshälsovården som de träffade 1967 förband sig att verka för en utbyggnad av företagshälsovården till alla arbetsplatser i landet i takt med att samhället kunde ställa resurser till förfogande i form av läkare och tekniker med kvalificerad utbildning.

Till dags dato har praktiskt taget alla företag i landet med över 1 000 anställda tillgodosett kravet på företagshälsovård för sin personal. Sedan överenskommelsen träffades 1967 har det också tillkommit ca 150 företagshälsovårdscentraler, och inom byggnadsindustrin har en organisation kallad Bygghälsan ansvarat för en verksamhet som täcker i princip alla byggnadsföretag i landet.

Ett problem som återstår är företagshälsovård för de små företagen, som inte kan finna lämpliga former för samgående om företagshälsovården. Enligt uppgift som jag erhållit efter utskottsbehandlingen av den här frågan pågår överläggningar mellan bl. a. LO och Landstingsförbundet för att söka utröna vilka möjligheter som föreligger att få företagshälsovård från centra inom ramen för den allmänna hälso- och sjukvården för dem som är anställda i dessa företag. Med hänsyn till detta och även till de förhandlingar mellan LO och SAF som jag tidigare åberopade finns det enligt utskottets mening ingen anledning till initiativ från riksdagen i denna fråga.

Reglerna för bidrag till företagshälsovården, som också berörs i en reservation, prövas i en utredning. Resultatet av det arbetet – som beräknas komma innevarande år, kanske redan under våren – bör avvaktas innan man har anledning att överväga vilka åtgärder som skall vidtas på det området.

Onsdagen den
9 april 1975

*Arbetsmiljöfrågor,
m. m.*

Moderata samlingspartiet och vänsterpartiet kommunisterna har var sin reservation beträffande formerna för utseendet av skyddsombud. Utskottet finner att det måste vara helt fel att som moderaterna föreslår frånta de avtalslutande fackliga organisationerna rätten att utse skyddsombud. Utskottet anser också att det inte finns skäl att i anledning av vpk:s förslag om uppmjukning av reglerna nu ändra på rådande bestämmelser.

Samma uppfattning hyser utskottet när det gäller vpk:s förslag om ändring av bestämmelserna beträffande skyddsombudens befogenheter att avbryta pågående arbete. Här måste naturligtvis målsättningen vara att det bedrivs ett så effektivt skyddsarbete ute på fältet att sådana ingripanden blir obehövliga. Det är en målsättning som man gemensamt måste arbeta för att uppnå.

Utskottet anser också, i likhet med tidigare, att det skall vara yrkesinspektionen som även fortsättningsvis ger sitt utlåtande över åtgärder som skyddsombudet har anledning att vidta när han stoppar pågående arbete.

Slutligen, fru talman, några ord om reservationen 20. Det är med tillfredsställelse man kan konstatera att vänsterpartiet kommunisterna har anslutit sig till utskottets tidigare uttalade uppfattning, att det är fackföreningarnas och löntagarorganisationernas egen sak att besluta om man skall upprätta och driva eventuella fackliga arbetsmiljöinstitut. Tidigare har vi haft motioner från vänsterpartiet kommunisterna som har gått ut på att riksdagen skulle fatta de besluten åt de fackliga organisationerna. Nu inskränker man sig till att det skall ställas statliga garantier för kostnaderna, om man på fackligt håll väljer att upprätta sådana institut. Jag vill inte hålla för uteslutet att visst statligt stöd för den verksamhet som de fackliga organisationerna bedriver och kommer att bedriva inom arbetsmiljöns område kan vara befogat. Men även i den frågan kan vi förvänta oss, att om löntagarorganisationerna så finner påkallat kommer de att höra av sig också med de önskemålen. I det läget får man ta ställning till finansieringsfrågorna.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c) kort genmäle:

Fru talman! Det kan synas som om det inte råder några större skillnader mellan utskottets skrivning och reservationen 3 beträffande psykosociala arbetsmiljöproblem. Vi vill i den reservationen att riksdagen uttalar sig för att de psykosociala arbetsmiljöproblemen ges ett större utrymme inom det forsknings- och utvecklingsarbete som pågår på arbetsmiljöområdet. Vi vill understryka detta kraftigare än som sker i utskottets betänkande.

Det är intressant att läsa utskottsbetänkandet i år. Vi har under flera år väckt motioner på detta område. De problem som vi har tagit upp har inte mötts med den förståelse som man ändock tycks ha nu.

Beträffande reservationen om företagshälsovården säger herr Nordberg

att en utredning är på gång. Det skriver också utskottet. Därför är det riktigt att vänta och avvakta vad den utredningen kommer fram till. Vi hyser dock den uppfattningen att riksdagen redan nu skall ge till känna att dessa frågor bör övervägas. Skall företagshälsovården fungera ordentligt i fortsättningen, är det nödvändigt att se över även de statsbidragsregler som f. n. finns.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill göra några korta kommentarer med anledning av reservationerna 2 och 6. Det gäller först skyddsombudens utbildning. Vi har yrkat på speciella kurser i mätteknik och giftlära. Jag tycker att det inte går att se så generellt på dessa problem som herr Nordberg gör.

Vad hände 1974? Jo, då var de kemiska hälsoriskerna i centrum. Vem skall övervaka dem i fortsättningen? Man måste sätta in kraftig utbildning just på dessa två områden för att kunna övervaka den delen och de gränsvärden som finns. Speciella insatser bör göras på dessa områden.

Gruppträning, utvecklingssamtal och sensitivitetsträning ingår i ett system, där man via de självstyrande produktionsgrupperna skall ta bort själva orsakerna till att en människa inte trivs på en arbetsplats. Att hänvisa till en utredning och bara vänta på dess resultat tycker vi är ett för snävt sätt att se på detta problem. Man bör redan nu vidta de åtgärder som vi har föreslagit i reservationen 6.

Herr FRANZÉN i Stockholm (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill bemöta herr Nordberg, först och främst angående företagshälsovården. Förvisso håller arbetsmarknadsparterna på med förhandlingar. Men man kan väl ändå räkna med att dessa förhandlingar inte kommer att leda till önskat resultat.

I Fackföreningsrörelsen nr 3 för i år intervjuas en metallarbetare, som säger att arbetstagarna måste bestämma över de här frågorna, för annars får vi aldrig tillbaka medlemmarnas förtroende för företagshälsovården. Det är riktigt. Man kan inte räkna med att samrådslinjen och övrigt samarbete med arbetsköparna i fråga om företagshälsovården eller i andra frågor beträffande arbetslivet kan skapa något förtroende.

Vad beträffar epidemiologiska forskningscentra vill jag säga att visst sker det vissa utredningar och en del forskning. Visst pågår det en utveckling i fråga om miljöregistrering, men den verksamheten har inte specialiserat sig på arbetsmiljöerna. En sådan specialisering behövs för att man skall kunna ta indikationer från norr och söder och fastställa att här behöver det verkligen ses över vad den och den miljön egentligen innebär. En sådan registrering ger möjlighet att ingripa avsevärt tidigare än vad som kan ske i dag.

Ja, herr Nordberg, att man skall ha som en målsättning för skyddsombuden att arbetet skall bedrivas effektivt på fältet är nog gott och väl. Men var då med och upplev skyddsombudens möjligheter ute på fältet. Begreppet omedelbar och allvarlig fara är ganska tånjbart. Det

Onsdagen den
9 april 1975

*Arbetsmiljöfrågor,
m. m.*

behövs större befogenheter för skyddsombuden för att de inte skall behöva hamna i en situation där de står och tvekar inför om det föreligger omedelbar fara eller inte. På den arbetsplats i Stockholm som jag kommer ifrån har jag råkat ut för den situationen flerfaldiga gånger. Innebär avsaknaden av skyddsräcke att det är fråga om omedelbar fara, när arbetet försiggår 5 à 6 meter från kanten till avgrunden? Eller blir det farligt först när man kommer närmare? Det behövs utan tvivel större befogenheter för skyddsombuden. Jag tror inte att de kommer att missbrukas, och jag tror inte att herr Nordberg heller tror att så kommer att bli fallet.

Herr NORDBERG (s) kort genmäle:

Fru talman! Först vill jag säga till herr Gustavsson i Alvesta att de psykosociala problemen i och för sig inte är någon ny fråga. Den problematiken har verkligen uppmärksamats, och det har inte saknats insatser på området. Jag vill bara återropa en undersökning som Landsorganisationen har gjort för att söka få fram en uppfattning om medlemmarnas psykosociala arbetsmiljöproblem. Den undersökningen visar att ca 30 % av medlemmarna upplevde olika grader av psykisk påfrestning och stress i jobbet. Bland de uppgivna orsakerna till dylika påfrestningar märks buller, rök, drag, luftföroreningar, fysiskt påfrestande arbete, förtjänstproblem, hårt uppskruvad arbetstakt, enformigt och ointressant arbete – för att nu nämna de faktorer som återopades mest.

Buller, fysiskt påfrestande arbete, rök, drag, luftföroreningar osv. är problem som måste angripas inom ramen för den vanliga arbetsmiljöpolitiken. Om man åstadkommer insatser på det området, medverkar man också till att lösa de psykosociala problemen. Men självklart finns det en rad andra faktorer som vi har anledning att uppmärksamma. Arbetsmiljöfondsmedlen är också avsedda att användas till att förbättra villkoren på detta område. Jag kan återropa de aktiviteter som är på gång på fackligt håll, där Kommunalarbetareförbundet nyligen har träffat ett avtal med Landstingsförbundet och Kommunförbundet i vilket dessa frågor tas upp till behandling. Vidare har arbetsmiljöutredningen i uppdrag att se över frågorna.

Herr Gustavsson i Alvesta vill ha en utredning om statsbidragsreglerna för företagshälsovården. Det finns redan en utredning som sysslar med denna fråga. Den kommer under innevarande år att lägga fram sitt förslag, och därför finns det anledning att vänta med ett ställningstagande. Men jag vill ändå redan nu göra den deklarationen att utgifterna för företagshälsovård liksom för arbetsmiljöverksamhet i övrigt bör bäras av produktionen. Statsbidrag bör normalt bara utgå för de kostnader som samhället i annat fall skulle ha haft för verksamhet som bedrivs av företagshälsovården. Men vi får se vilket förslag utredningen kommer att lägga fram på detta område.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c) kort genmäle:

Fru talman! Jag har inte sagt att det här är någon ny fråga. Vad jag har sagt är att under årens lopp har vi vid flera tillfällen motionerat just om den psykosociala arbetsmiljön, men vi har inte här i riksdagen mött något förståelse för kraven i motionerna.

Vi är angelägna om att få fram en utredning beträffande företagshälsovården. Så länge vi inte har såväl teknisk som medicinsk personal har vi inte en hel företagshälsovård – vi har endast en halv sådan. Vi tror att det kan vara en stimulans till en fullgod företagshälsovård om vi får en ändring av nuvarande statsbidragsregler.

Herr NORDBERG (s) kort genmäle:

Fru talman! Jag delar självklart herr Gustavssons i Alvesta uppfattning om hur företagshälsovården skall arbeta och att den tekniska delen där är oerhört viktig. Men man löser inte problemen med rekrytering av tekniker, läkare osv. enbart med hjälp av statsbidrag. Jag förstår inte vad herr Gustavsson är ute efter när han talar om att tillsätta en utredning som ser över statsbidragsbestämmelserna. Det finns ju redan en utredning som har det till uppgift och som kommer att redovisa resultatet av sitt arbete redan innevarande år. Då bör väl även herr Gustavsson kunna avvakta det utredningsbetänkandet.

Låt mig, fru talman, utnyttja repliktiden till att även säga något till herr Hagberg i Borlänge och herr Franzén i Stockholm.

I utbildningen av skyddsingenjörer, herr Hagberg, ingår även yrkeshygieniska frågor. Också i den utbildning som riktar sig till de i övrigt verksamma inom skyddsområdet finns inslag av sådana frågor. Men det utesluter inte att det kan finnas anledning att framgent satsa på en intensifierad utbildning för att få fram yrkeshygieniker för arbetet inom arbetsmiljöns område.

Beträffande företagshälsovården kanske jag kan lämna den informationen till herr Franzén att LO i förhandlingar med Arbetsgivareföreningen har krävt att en viss översyn av företagshälsovårdens verksamhet skall göras. I samband därmed kräver man också att de anställda skall ha majoritet och därmed ett avgörande inflytande över arbetsmiljöfrågorna i vid mening. De förhandlingarna är ännu inte avslutade, och vi får väl se vilket resultat de kommer att leda till.

Det absolut viktigaste när det gäller arbetet med att förebygga hälsorisker och olycksfall är att det bedrivs ett kontinuerligt arbete ute på arbetsplatserna. Herr Franzén tog som exempel för att vidga skyddsombudens rätt att stoppa arbeten att ett skyddsräcke saknades på en ställning. Jag har tidigare jobbat på byggen som träarbetare, och jag vet att inte skall ett arbete stoppas därför att det fattas ett skyddsräcke. Nej, herr Franzén, det är skyddsräcket som skall sättas dit.

Herr JOHANSSON i Blentarp (s):

Fru talman! I socialutskottets betänkanden nr 3 och 4 behandlas ur arbetsmiljösynpunkt viktiga och väsentliga frågor.

I socialutskottets betänkande 3, som behandlar propositionen 1975:1 bil. 13, tas frågan om yrkesinspektionens distriktsindelning upp i en reservation. Behovet att i olika avseenden förbättra arbetsmiljön ställer höga krav på yrkesinspektionen när det gäller att snabbt kunna ta ställning till olika frågor. Utskottet delar därför motionärernas uppfattning att det är angeläget att yrkesinspektionen kan verka så nära arbetsställena som möjligt, och därför bör vid distriktsindelning hänsyn tas till de geografiska områdena.

De reformer på arbetsmiljöområdet som trädde i kraft 1974 innebar stora förändringar när det gäller yrkesinspektionens arbete och organisation. Vi har ännu inte vunnit tillräcklig erfarenhet av den nya distriktsindelning som genomfördes för mindre än ett år sedan. Ett ställningstagande till motionärernas önskemål hör i enlighet härmed anstå till dess att vi har vunnit ytterligare erfarenhet. Det är därför förvånande att man reserverat sig för motionen i detta avseende, då frågan fortfarande är under övervägande och kan beräknas få en bedömning så snart vi erhållit tillräcklig erfarenhet. Med hänsyn härtill har utskottet inte funnit anledning att vidta någon åtgärd med anledning av motionerna, och jag ber, fru talman, att få yrka bifall till socialutskottets hemställan i betänkandet nr 3.

I socialutskottets betänkande nr 4 behandlas såväl företagshälsovårdsfrågor som arbetarskydds- och arbetsmiljöfrågor. Jag skall här kommentera de reservationer som herr Nordberg inte berörde i sitt inledningsanförande.

I motionen 768 av herr Bohman m. fl. och i reservationen 5 tar man upp frågan om en allsidig kommitté med uppgift att kartlägga de bakomvarande orsakerna till den höga sjukfrånvaron i arbetslivet. År 1973 redovisade en gemensam kommitté för SAF och LO frågan angående sjukfrånvaron i arbetslivet. Det konstaterades att det f. n. inte finns någon enhetlig frånvaroregistrering i landet och att det, om man vill engagera sig i frånvaroproblemet, i första hand krävs forskning rörande frånvaron.

Denna fråga har sedan aktualiserats vidare. Sedan utredningen överlämnades till arbetarskyddsfonden med begäran att fonden skulle uppmärksamma frånvaron i arbetslivet som ett högprioriterat område för forskning och utveckling har fonden beslutat att föreslå SAF, LO och TCO att delta i en styrgrupp, vars uppgift bl. a. skall vara att på grundval av den genomförda utredningen överväga behovet av forskningsinsatser på detta område. Jag tror att det är ett väsentligt område som vi har all anledning att ha uppmärksamheten riktad på. Men då frågan är uppmärksammande och föremål för utredning och med beaktande av det arbete som pågår inom yrkesskadestatistikutredningen anser utskottet att motionen inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Inte heller det herr Åkerlind här anförde har gett belägg för att det bör vidtagas

några åtgärder.

I reservationen 13 av vpk tar man upp frågan om sanktionsbestämmelserna. Ansvarsreglerna i arbetarskyddslagen bygger i princip på att straffhot i allmänhet inte inträder förrän tillsynsmyndigheter meddelat föreskrifter. Reservanterna liksom motionärerna pekar på att det föreligger vissa problem på detta område. Enligt utskottets mening är det angeläget att arbetarskyddslagstiftningen ger möjligheter till sanktioner mot arbetsgivare som i olika avseenden åsidosätter sina förpliktelser när det gäller arbetarskyddet.

Som grund för snabba och verksamma myndighetsåtgärder mot dåliga arbetsmiljöer måste nämligen finnas ett effektivt sanktionssystem. Utskottet vill erinra om att de ändringar i arbetarskyddslagstiftningen som riksdagen antog 1973 bl. a. innebar att sanktionssystemets effektivitet ökade och att tillsynsmyndigheternas agerande fick en ökad tyngd. Vi kan förvänta oss att ytterligare åtgärder i detta avseende kommer att anvisas i det fortsatta arbete som arbetsmiljöutredningen bedriver med tonvikt på det materiella innehållet i arbetarskyddslagstiftningen. Utredningen kommer att få tillfälle att närmare pröva lämpligheten och omfattningen av arbetarskyddsstyrelsens rätt att meddela föreskrifter och omedelbara straffgarantier.

Utskottet vill också erinra om departementschefens uttalande att skäl finns att förorda att hela frågan om den rättsliga karaktären av föreskrifter som arbetarskyddsstyrelsen meddelar tas upp till en samlad bedömning och löses i ett sammanhang i anknytning till utredningens översyn av lagstiftningen på arbetsmiljöområdet.

Med hänvisning till det anförda anser jag att något tillkännagivande till regeringen inte behöver ske, och någon åtgärd från riksdagens sida synes således inte påkallad.

I reservation nr 14 upptas frågan om åtgärder mot buller och utbildning av personal för att kunna arbeta med dessa problem.

Enligt direktiven för arbetsmiljöutredningen är det en väsentlig uppgift för utredningen att uppmärksamma yrkesskador. Till detta område räknas utan tvivel buller. Det förekommer ofta att helt nya typer av bullerproblem uppträder på arbetsplatserna. Utredningen föreslog i sitt delbetänkande vissa åtgärder som gör att en förhandsprövning av arbetslokaler m. m. skall ske. Denna lag trädde i kraft vid årsskiftet 1973-1974. Utskottet förutsätter också, liksom man angav i utskottsbetänkandet 1974, att frågan upptages i utredningens vidare arbete. Utskottet förutsätter att varudeklaration eller typtesiktning sker på från arbetsmiljösynpunkt viktiga områden, såsom när det gäller maskiner, redskap eller andra anordningar, och att dessa frågor ägnas speciell uppmärksamhet i utredningens fortsatta arbete.

Med det anförda anser utskottet att något tillkännagivande icke bör ske, utan att reservationen bör lämnas utan åtgärd.

Reservation nr 15 behandlar frågan om de hygieniska gränsvärdena för luftföroreningar på arbetsplatserna. I de anvisningar beträffande hy-

Onsdagen den
9 april 1975

*Arbetsmiljöfrågor,
m. m.*

gieniska gränsvärden som trädde i kraft den 1 januari 1975 finns dels föreskrifter om gränsvärdenas innebörd och användning, dels en förteckning över gränsvärdena för det antal ämnen som särskilt angivits.

Man kräver i reservationen och motionen att åtgärder skall vidtagas och att man skall kunna stoppa arbetet omgående när de fastställda gränsvärdena överskrids. I det arbetet som arbetsmiljöutredningen bedriver är det en väsentlig uppgift att bl. a. uppmärksamma hälsoriskerna på grund av luftföroreningar, att skapa förutsättningar för att man skall kunna komma till rätta med de problem som här möter. I direktiven framhålls speciellt att en del yrkesrisker, inte minst sådana som har sitt upphov i luftföroreningar, inte kan definitivt konstateras utan att särskilda, kanske kostnadskrävande undersökningar utförs på arbetsplatsen. Herr Hagberg i Borlänge pekade i sitt anförande på olika fall och berörde bl. a. KemaNord. Åtgärder har där vidtagits och erhållna uppgifter visar att frågan står inför sin lösning. Utredningen skall pröva hur föreskrifter rörande sådana undersökningar skall ske. De frågor som således här aktualiserats i motioner och reservationer och som är under utredning bör icke föranleda någon riksdagens åtgärd i nuvarande läge.

I reservationen 16, som också behandlar de hygieniska gränsvärdena, upptas frågan om att arbetarskyddsstyrelsen skall få i uppdrag att under 1975 presentera den dokumentation som förutsätts finnas till gränsvärdeslistan och motiven i de fall ett lägre gränsvärde tillämpas utomlands. I de av arbetarskyddsstyrelsen utfärdade anvisningarna om de hygieniska gränsvärdena lämnas en kortfattad redogörelse för denna dokumentation. Herr Hagberg har anført synpunkter på frågan varför vi har högre gränsvärden än en del andra länder. Men man kan också peka på att vi har lägre gränsvärden än vissa andra länder. Det beror på om man jämför med staterna i öst eller i väst. Det är inget nytt när det i arbetsmiljödebatten anføres att gränsvärdena i öststaterna är mycket lägre än de värden som tillämpas i västvärlden och även i Sverige. I reservationen återkommer detta i form av en jämförelsetabell som visar de stora skillnader som föreligger. Herr Hagberg har också värtaligt berört detta. Avsikten med dessa jämförelser synes vara att vilseleda. Svårigheterna är stora när det gäller att få fram underlag för riktiga jämförelser t. ex. med Sovjet.

Numera har dock påvisats ett sätt att fastställa skillnaderna i vad gäller gränsvärdena mellan Sverige och Sovjet. Vi här i Sverige mäter i andningszonen och har värden som är tillämpningsvärden. Sovjet har sina värden fastställda för arbetszonen – från golvet upp till 2 meters höjd – och de avser nybyggnadsvärden som skall hållas i nyproduktion. Myn-digheterna kan ge dispens vilket, enligt vad som erfarits, ofta sker och då efter en lista vars innehåll ej är tillgängligt.

Att under dessa omständigheter göra sådana jämförelser som gjorts i reservationen och här i debatten är att snedvrída fakta. då man ej redovisar det verkliga förhållandet.

I fråga om arbetarskyddsstyrelsens handlingar rörande gränsvärdena

gäller som tidigare nämnts samma regler som för allmänna handlingar i övrigt, vilket innebär att var och en äger rätt att få del av handlingarnas innehåll. Vederbörliga sekretessbestämmelser är givetvis tillämpningsbara. Det är alltså öppet för alla att kunna ta del av dessa handlingar och någon åtgärd från riksdagens sida synes icke vara aktuell.

I reservationen 17 begärs att det i arbetarskyddslagen skall finnas regler som innebär tio minuters paus på betald arbetstid varje timme och att det skall vara en ökad bemanning vid löpande band m. m. Arbetsmiljöutredningen har till uppgift att undersöka det här aktualiserade spörsmålet. Enligt direktiven bör skyddsaspekten ägnas speciellt stor uppmärksamhet. Jag tror att det som påtalats i motionen och i reservationen utgör en väsentlig del av utredningens uppgifter. Men då dess arbete nu är i gång bör någon riksdagens åtgärd icke vara påkallad.

Reservationen 18 berör en annan viktig fråga som tidigare behandlats här i riksdagen, nämligen enmansbetjäning. En granskning av förhållandena för ensamarbetare av olika slag ingår i arbetsmiljöutredningens uppdrag, och vi kan förutsätta att utformningen av de framtida reglerna i fråga om ensamarbetare kommer att noggrant beredas och övervägas inom utredningen. I avvaktan på detta arbete bör reservationen icke föranleda någon riksdagens åtgärd.

I reservationen 19 från moderata samlingspartiet upptas frågan om det internationella samarbetet på arbetsmiljöområdet. Man pekar bl. a. på samarbetet inom EG.

På arbetsmiljöområdet sker ett omfattande internationellt samarbete som syftar till att åstadkomma en gemensam standard för maskiner m. m. Sverige medverkar aktivt i detta arbete. Av utskottsbetänkandet framgår att vi är engagerade i ett otal organisationer och arbetsgrupper på det internationella planet. Här kan nämnas att arbetarskyddsstyrelsen medverkar i olika kommittéer och grupper inom bl. a. Ingenjörsvetenskapsakademiens område. Under hänvisning till den i betänkandet sålunda lämnade redogörelsen anser utskottet att någon riksdagens åtgärd inte är erforderlig.

Fru talman! De frågor som behandlas i de av mig berörda reservationerna och motionerna är alla under övervägande i utredningar, och reservationerna synes således vara helt omotiverade. Jag ber därför att få yrka bifall till socialutskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk) kort genmäle:

Fru talman! När det gäller frågan om en plan för att bekämpa cancerrisken på våra arbetsplatser hänvisar herr Johnsson i Blentarp till att man på KemaNord har löst det problemet. Men först fick vi uppleva några dödsfall innan det hände någonting. Och vad har skett på andra områden där det förekommer cancerrisker? Vi behöver ju göra någonting i förväg. Jag sade i mitt första inlägg att vi nu bara nödtorftigt försöker klara av dagens arbetsmiljöproblem.

Jag har egentligen kommenterat det som herr Johnsson i Blentarp har

sagt. Han menar emellertid nu att jag lämnat vilseledande uppgifter beträffande värden i olika länder. Men jag presenterade de här värdena för att arbetarskyddsstyrelsen skall lämna en dokumentation i fråga om varför värdena är som de är i Sverige.

Jag kan också med anledning av herr Johnssons kritik av hur man mäter värdena nämna att arbetarskyddsstyrelsen har fått en allvarlig reprimand av Bo Holmberg i tidningen *Arbetsmiljö*, som jag tidigare har citerat. Han säger att man i Sovjetunionen har ett annat sätt att se på hur ett värde skall fastställas. Där ändrar man värdet bara det sker en medicinsk förändring. Den lista som vi har i Sverige tillåter däremot en viss skadefrekvens. Är det inte då nödvändigt att vi får en dokumentation ämne för ämne och inte en lista på gränsvärden? Jag tycker att det är en skyldighet för en myndighet att ge en sådan dokumentation i ett sammanhang där det internationellt föreligger så olika värden.

Arbetsintensiteten verkar herr Johnsson i Blentarp lika ointresserad av som utskottet har varit när det har behandlat motionen. Jag anser att detta är ett av de allvarligaste problemen. Frågan har berörts också i andra reservationer, där man talar om s. k. psykosociala arbetsmiljöproblem. Men man vill inte ta upp själva kärnpunkten, dvs. arbetsintensiteten, och det vill egentligen inte herr Johnsson i Blentarp heller. Jag menar att skall man klara de här problemen, måste man gå till attack just mot arbetsintensiteten.

När det gäller sanktionsbestämmelserna måste det väl vara av vikt att det finns en straffpåföljd för en överträdelse av arbetarskyddslagen eller anvisningarna till den. Det finns det inte i dag, men det är en enkel operation att sätta dit straffpåföljden; det behöver inte kräva någon omfattande procedur. Jag tycker att detta skulle beaktas vid en bedömning av hur man skall kunna förbättra arbetsmiljön.

Herr FRANZÉN i Stockholm (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill konstatera att på grund av bristande rutin blev jag överkörd i replikskiftet med herr Nordberg.

Jag är på det klara med, herr Johnsson i Blentarp, att frågan om enmansbetjäningen på järnvägsloken är allvarlig – så pass allvarlig att man inte borde vänta tills arbetsmiljöutredningen har framlagt sitt betänkande och en lagstiftning eventuellt tillkommer.

Några dagar efter den senaste tågolyckan gjordes det en intervju med lokföraren. Han sade bl. a. att när man kör i 135 km/tim har man en signal var trettonde sekund. När man kör godståg håller man kanske inte riktigt samma hastighet, men man ligger väl omkring 100 km/tim. Det gör att när den ensamme lokföraren som har att bära ansvaret frågar sig: Hur var den där signalen ställd som jag nyss körde förbi? så står vips nästa signal mitt framför honom.

Jag tror att man när det gäller att klara ut säkerheten på järnvägen inte får vänta till dess arbetsmiljöutredningen framlagt sitt betänkande och ett eventuellt beslut fattats därvidlag. Det har gått i tre års tid med

enmansbetjäning, men det kan hända svårare saker innan beslut i ärendet fattas.

Herr JOHNSSON i Blentarp (s) kort genmäle:

Fru talman! Nej, herr Hagberg i Borlänge, det skall inte behöva inträffa dödsfall innan man ingriper. De förhållanden som rådde på KemaNord har redan blivit föremål för åtgärder, och vi kan förutsätta att arbetarskyddsstyrelsen fortlöpande följer de frågor som kommer upp.

Vi har ständigt problem med nya ämnen, nya kemiska produkter. De problemen har vi inte bara i Sverige utan dem har man över hela världen.

Jag sade att uppgifterna i reservationen beträffande redovisningen av gränsvärdeslistan är vilseledande, vilket herr Hagberg reagerade mot. Varför, herr Hagberg, anger ni inte att man redovisar gränsvärdena på skilda sätt i Sverige och Sovjetunionen? I reservationen ger ni det intrycket att man mäter på samma sätt. Det är inte korrekt, utan förhållandena bör redovisas sådana som de är.

Herr Hagberg har alla möjligheter att få dokumentationen från arbetarskyddsstyrelsen. Den är inte hemlig.

Jag skulle vilja säga till herr Franzén i Stockholm att frågan om enmansbetjäningen på tåg är föremål för arbetsmiljöutredningens arbete. Vi har ju inte här i riksdagen för vana att fatta beslut innan en utredning avlämnar sitt betänkande och vi kan väl förutsätta att utredningen kommer att bedöma den här frågan på ett riktigt sätt. Därefter får man vidta erforderliga åtgärder.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Herr Johnsson i Blentarp anklagar mig för att jag inte skulle ha redovisat hela sanningen. Jag kan erkänna att jag inte har gjort det, men jag vill samtidigt beskylla honom för samma sak. Vid en jämförelse mellan olika gränsvärdeslistor bör man komma ihåg att varje värde i den sovjetiska listan är ett takvärde – utom på de, mycket få, ställen där det är markeringar. Den svenska listan upptar nivåvärden. Det betyder att de avser ett utslag för åtta timmar per dag, medan takvärden inte får överskridas någon gång. Det är en skillnad.

Men anledningen till att jag hela tiden redovisat dessa listor är att man skall få en dokumentation. Nu vill herr Johnsson att jag skall gå till arbetarskyddsstyrelsen och plocka fram dessa uppgifter. Det är just där faran ligger – att varje skyddsombud aldrig har någon möjlighet att ta reda på vilka avvägningar som ligger bakom, vilka avvikelser vi kan tillåta, hur många cancerfall vi skall tillåta i ett visst sammanhang, var vi står med våra gränsvärden i förhållande till experterna på arbetarskyddsstyrelsen som framför två meningar och värderingar?

Jag har velat lägga fram dessa listor för att arbetarskyddsstyrelsen skall kunna redovisa, värde för värde, var vi står. Jag är inte förmögen att ta del av de arbeten som ligger bakom angivna gränsvärden, men det bör arbetarskyddsstyrelsen vara: man bör kunna redovisa vilka värderingar som ligger bakom varje värde.

Nr 53

Onsdagen den
9 april 1975

*Arbetsmiljöfrågor,
m. m.*

Onsdagen den
9 april 1975

Arbetsmiljöfrågor,
m. m.

Herr FRANZÉN i Stockholm (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Man kan, herr Johnsson i Blentarp, om man ringer upp Hagalunds lokstation få reda på att sjukfrekvensen bland lokförarna sedan några år tillbaka har ökat, och det kan naturligtvis bero på den tidspress och den monotona arbetssituation som den ensamme lokföraren utsätts för, framför allt på natten. Vad man från SJ borde ha gjort när man drog in dubbelbetjäningen var, att åtminstone sätta in en hög beredskap för att kunna ta reda på tågen någonstans ute i periferin.

Herr Johnsson! Det är sant att man inte brukar föregripa utredningar, och det är inte första gången det sägs i den här kammaren. Men SJ tog faktiskt bort dubbelbemanningen innan man hade gjort en ordentlig utredning, och att minska säkerheten utan att det först skett en ordentlig utredning anser jag vara mycket allvarligare än att föregripa en sittande utredning.

Herr JOHNSSON i Blentarp (s) kort genmäle:

Fru talman! Herr Hagberg i Borlänge pekar återigen på gränsvärdeskillnaderna trots de uppgifter som jag lämnat om det vilseledande häri. Jag vill framhålla för herr Hagberg att vi i utskottsbetänkandet inte har redovisat någon tabell med gränsvärden, på det sätt som ni har gjort för att vilseleda. Om ni hade redovisat de siffror som herr Hagberg framfört och de som jag framfört för att för läsaren klargöra skillnaderna, hade det inte varit vilseledande. Men syftet har uppenbart varit att vilseleda.

Fru BERGLUND (s):

Fru talman! I den socialdemokratiska motionen 36 yrkas att 34 § i arbetarskyddslagen utgår. I paragrafen stadgas: "Kvinna må icke användas till arbete under jord i gruva eller stenbrott."

Fru talman! Utan att närmare gå in på formuleringen "använda kvinnor till arbete" vill jag ändå säga att ordvalet i paragrafen är föråldrat. Jag hyser en förhoppning om att paragrafen inom en snar framtid försvinner. Min förhoppning grundar sig på att arbetsmiljöutredningen enligt utskottet i sina direktiv har att söka undvika särbestämmelser för den kvinnliga arbetskraften i arbetsrättslig lagstiftning. Sedan vi skrev motionen har också jämställdhetsdelegationen begärt hos regeringen att det inom varje departements sakområde görs en översyn i syfte att rensa ut sådana lagar och bestämmelser som enbart gäller det ena könet. Den i motionen aktualiserade paragrafen är en omotiverad paragraf, som bör avskaffas.

Utvecklingen i vårt samhälle gör att fler kvinnor söker sig ut på arbetsmarknaden. På orter där gruvindustrin är den dominerande näringen blir arbetsmarknaden mycket snäv och kvinnorna har svårt att få sysselsättning. Den senaste arbetslöshetsstatistiken från Gällivare visar t. ex. att mer än 50 % av de arbetssökande är kvinnor. I Gällivare är LKAB:s nyanställningsbehov drygt 200 personer, och mer än hälften av anställ-

Onsdagen den
9 april 1975

*Arbetsmiljöfrågor,
m. m.*

ningarna avser underjordsarbete. Detta visar något av problemen och begränsningarna för kvinnorna som vill komma ut på arbetsmarknaden på orter, där gruvinindustrin är dominerande.

Tekniken inom gruvinindustrin har utvecklats, och kroppskrafterna har exempelvis inte längre samma betydelse som tidigare. Jag vill framhålla att den enskilda individens förutsättningar skall vara det avgörande i underjordsarbete liksom i andra sammanhang. Alla män är inte lämpade för alla arbeten. Lika litet kan man förutsätta att alla kvinnor passar i alla arbeten.

Sedan 1962 finns möjligheter till dispens för kvinnliga underjordsarbetare. Det är ett otillfredsställande system, bedömningarna kan bl. a. påverkas av tillgången till arbete på orten. Dispensförfarandet kan upplevas som godtyckligt av dem som berörs av det. Dispensansökningarna behandlas i stor utsträckning av män, och fortfarande kan vi därvid möta en mycket konservativ syn på kvinnan. Detta försöker man dölja genom fraser som "vi är rädda om våra kvinnor". Varför förutsätter de som säger så inte att kvinnan är i stånd att välja själv? Vi skall vara rädda om varandra. Det innebär också att vi skall unna varandra den tillfredsställelse det innebär att ha ett arbete.

Vi har i vår motion angivit vissa synpunkter på målsättningen för arbetsmiljön: "Det måste vara en självklar målsättning att arbetsmiljön i gruvorna liksom på andra arbetsplatser från arbetarskyddssynpunkt skall vara tillfredsställande, oberoende av om det är män eller kvinnor som arbetar där. Arbetsmiljöer som anses olämpliga för kvinnor kan inte heller anses lämpliga för män." I dessa synpunkter har även utskottet instämt.

Den negativa inställning till kvinnans underjordsarbete som jag möter exempelvis i mitt eget län grundar sig säkerligen många gånger på att man upplever det hela som ett hot om ökad konkurrens på arbetsmarknaden. Den oron kan i viss mån vara förståelig, men den motiverar inte att 34 § skall vara kvar.

Vi har fått ändrade attityder till kvinnor och arbete, men fortfarande anser alltför många att det är självklart att mannen skall ha arbete först, kvinnan i andra hand. Det märks speciellt då det är ont om arbetstillfällen. Allas rätt till arbete har inte trängt in överallt. t. o. m. i seriösa debatter kan behovet av sysselsättning för kvinnor motiveras med att kvinnor skall skyddas från att se alltför mycket på TV och bli psykiskt oroade av det.

Det finns många fördomar att bekämpa innan vi får en arbetsmarknad på lika villkor för män och kvinnor.

För att komma till rätta med en del av de svårigheter som kvinnorna möter på arbetsmarknaden är det nödvändigt med attitydförändringar, men det är också väsentligt att antalet arbetstillfällen ökas. Vi har fortfarande en regional obalans och undersysselsättning på många orter. Det är angeläget att ansträngningarna att komma till rätta med ensidigt näringsliv och undersysselsättning intensifieras. Men jag vill framhålla att även om vi inte har balans mellan tillgång och efterfrågan på arbete

så är det inte motiverat med särbehandling beroende på kön

Fru talman! Det är angeläget att vara observant på dispensansökningarna så att inte tillgången till arbete och en allmänt konservativ inställning till kvinnor och kvinnors arbete får avgöra om dispens beviljas eller avslås.

När gruvindustrin expanderar och nyanställer personal är det lättast att få kvinnorna in i industrin. Därför är det också viktigt att diskriminerande lagstiftning undanröjs snabbt, eftersom lagstiftningen bl. a. verkar som en spärr vid utbildning. Motivet att utbilda sig exempelvis till industrielektriker är litet om man är lokalt bunden till en gruvort, där underjordsarbete är det enda som erbjuds och vägen dit är spärrad av särslagstiftning.

Fru talman! Jag slutar med en förhoppning om att 34 § i arbetarskyddslagen i en snar framtid tas bort och även med en förhoppning om att de dispensbeviljande instanserna är generösa medan denna paragraf ännu är kvar. Utskottet har en positiv skrivning med anledning av motionen, och jag kommer att stödja utskottets hemställan.

Fru HANSSON (s):

Fru talman! I socialutskottets betänkande nr 4 behandlas motionen nr 80 angående en skärpning av arbetarskyddslagen. Utskottet har behandlat motionen välvilligt och som sin mening sagt att det är angeläget att i arbetarskyddslagstiftningen ges möjligheter till sanktioner mot arbetsgivare som åsidosätter sina förpliktelser och att ytterligare åtgärder kan behöva övervägas för att ge eftertryck åt arbetarskyddsföreskrifterna.

Arbetsmiljöutredningen kommer att pröva omfattningen av arbetarskyddsstyrelsens rätt att meddela föreskrifter som är förenade med omedelbar straffgaranti. Man skall i arbetsmiljöutredningen ta upp denna fråga till en samlad bedömning i anslutning till att utredningen genomför sin fortsatta översyn av hela lagstiftningen.

Självfallet hade jag helst sett – som jag också påpekat i motionen – att frågan fått en snabb lösning. Men jag är samtidigt medveten om att det är svårt att rycka loss en del ur utredningen för att behandla den separat. Det väsentligaste är ju att arbetsmiljöutredningen har att ta itu med frågans lösning och att det blir en skärpning.

I vpk:s reservation nr 13 som anknyter till vår motion, krävs också att sanktionsbestämmelserna skall skärpas och att erforderliga förslag till lagstiftning snarast skall föreläggas riksdagen. Jag instämmer självfallet i vad reservanten har anfört – att det är en angelägen fråga som måste lösas. Det har man ju också sagt i utskottets betänkande. Mot bakgrund av utskottets positiva skrivning, att frågan skall lösas i arbetsmiljöutredningen, och då jag, som jag tidigare sagt, har förståelse för att frågan måste lösas i ett sammanhang, kommer jag i dag att rösta för utskottets hemställan.

Herr JOHANSSON i Simrishamn (s):

Fru talman! I motion nr 1262 har vi socialdemokratiska ledamöter i Kristianstads län begärt förslag om att man skall förlägga en del av yrkesinspektionens verksamhet till Kristianstad-Hässleholms primärcentrum. Detta har vi begärt mot bakgrund av den struktur inom näringslivet som kännetecknar distriktets verksamhet och med hänsyn till befolkningstätheten och den omfattning näringslivet har i detta område. Effektiviteten och målsättningen för yrkesinspektionens verksamhet skulle därigenom förstärkas.

Vi motionärer noterar därför med tillfredsställelse den behandling utskottet gett vår motion. Utskottet är överens med motionärerna om att det är viktigt att yrkesinspektionen kan verka nära arbetsställena, vilket talar för de i motionen framförda kraven. Vidare erinrar utskottet om de reformer på arbetsmiljöområdet som trädde i kraft 1974 och som syftade till att effektivisera yrkesinspektionens insatser.

Samtidigt har vi motionärer förståelse för att det är berättigat att avvakta erfarenheter av den 1 juli 1974 nyinrättade distriktsorganisationen för yrkesinspektionens verksamhet.

Vi noterar även att arbetsmiljöutredningens uppdrag omfattar yrkesinspektionens organisation och att förslag från denna utredning beräknas föreligga vid årsskiftet 1975-1976. Det finns anledning förvänta att det i motionen framförda förslaget därvid beaktas. Med detta och vad som i övrigt anförts i utskottets betänkande har, som vi bedömer det, vår framställan förts framåt.

Fru talman! Jag har därför inget annat yrkande än om bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Herr ÅKERLIND (m):

Fru talman! Det har under den här debatten sagts några saker som jag ville bemöta litet utförligare, och därför anmälde jag mig sist på talarlistan.

När det gäller sjukfrånvaron säger herr Johnsson i Blentarp att det är ett allvarligt problem. Men herr Johnsson tycker tydligen inte att man behöver ta så allvarligt på ett allvarligt problem. Herr Johnsson säger att inte heller det som jag har anförts, när jag talat om sjukfrånvaron, är skäl för bifall till reservationen 5 vid betänkandet nr 4 om tillsättande av en allsidigt sammansatt kommitté med uppgift att kartlägga orsakerna till den höga sjukfrånvaron och att framlägga förslag till åtgärder.

Jag har i mitt anförande angett en lång rad önskemål som de fackliga organisationerna framfört och som redovisas i den rapport som den av LO och SAF tillsatta arbetsgruppen lagt fram. I den rapporten kan man på sida efter sida finna skrivningar som styrker vårt förslag.

Det är inte skäl för bifall, säger herr Johnsson i Blentarp. Då undrar man: Vilka skäl väntar herr Johnsson i Blentarp på?

Herr Nordberg säger angående frågan om utseende av skyddsombud att man inte skall frånta de fackliga organisationerna rätten att utse

Onsdagen den
9 april 1975

*Arbetsmiljöfrågor,
m. m.*

skyddsombud. Men om man återgår till de regler som gällde tidigare, vilket vi moderater föreslår i reservationen 10, innebär det att arbetstagarna själva utser sina skyddsombud. Om de vill och tycker att det fungerar bättre kan de emellertid överlåta den rätten på den fackliga organisationen. Huvudsaken är ju att de anställda själva skall ha beslutanderätten.

Om det skulle vara så som herr Nordberg tydligen tror, att medlemmarna under sådana förhållanden fråntar den fackliga organisationen rätten att utse skyddsombud, måste ju det bara innebära att medlemmarna är missnöjda med den fackliga organisationens val. Jag tycker inte att man i sådana fall skall söka förkväva den enskilda arbetstagarens önskemål, och därför är förslaget i reservationen 10 det riktiga enligt min mening.

Så några ord till herr Franzén i Stockholm.

Jag redovisade ingående i mitt tidigare anförande när det gällde sjukfrånvaron att Elektrikerförbundet vill ha en utredning om ackordsarbetets inverkan på individens psykiska hälsa och att förbundet även vill ha effekterna på sjukfrånvaron av damm- och bullerskador belysta. De problem man här har talat om finns spridda i hela vårt land – det är jag alldeles övertygad om. Allt det här berodde enligt herr Franzén på en enda namngiven person. Herr Franzén har kommit med ett sensationellt avslöjande. Om herr Franzén kunde namnge de personer som ensamma är ansvariga för andra problem i samhället, så kanske problemen snart kunde lösas, för då visste vi vilka personer vi skulle gå på, och det skulle vara ganska enkelt.

Men, fru talman, det är inte så enkelt. Herr Franzéns påstående kan, som så många andra kommunistiska påståenden, knappast tas på allvar.

Herr FRANZÉN i Stockholm (vpk):

Fru talman! Jag vet inte, herr Åkerlind, om det skulle göra saken bättre att jag stod här och namngav en väldig massa människor, vilkas handlande naturligtvis ligger till grund för att ackordshetsen, stressen för människorna, blivit av det slaget att Svenska elektrikerförbundet vill ha denna påverkan på individens psykiska hälsa utredd.

Att jag här namngav Percy Bratt berodde på att även herr Åkerlind nämnde den utredning som Svenska elektrikerförbundet ville ha. Percy Bratt är direktör i Elektriska arbetsgivareföreningen, och med det engagemang som jag har inom Svenska elektrikerförbundet har jag vid flera tillfällen varit i debatt med Percy Bratt. Jag vet också att Percy Bratt och Elektriska arbetsgivareföreningen liksom hela Svenska arbetsgivareföreningen och alla arbetsköpare i det här landet är emot att arbetarna får ett fast lönesystem utan meritvärderingar och utan alla effektivitetsbringande metoder. Därför är det angeläget, herr Åkerlind, att man stryker under att det är Bratt, moderater och andra som är grundorsaken till dessa utredningar.

Herr NORDBERG (s):

Fru talman! Herr Åkerlind sade att arbetstagarna själva skall få utse skyddsombud, och det moderata förslaget är bara att återinföra den ordning som tidigare gällde. Ja, i teorin gällde den ordningen, herr Åkerlind. Men i praktiken fungerade det så att löntagarna ansåg det vara lämpligast att skyddsombuden utsågs av de fackliga organisationerna på deras medlemsmöten. Och det är den ordningen, som i praktiken tillämpades tidigare, som nu är lagfäst – alltså den ordning som arbetstagarna själva har rekommenderat.

Herr JOHNSON i Blentarp (s):

Fru talman! Jo, herr Åkerlind, jag betraktar sjukfrånvaron som ett allvarligt problem. Men jag är inte så misstrogen som herr Åkerlind mot LO, SAF och TCO. Jag har fullt förtroende för LO och TCO, och jag trodde att herr Åkerlind hade förtroende för SAF. Men så är tydligen inte fallet.

Det skulle vara mycket att tillägga, fru talman, men jag skall inte uppta kammarens tid med en ny debatt i den här frågan.

Herr ÅKERLIND (m):

Fru talman! Herr Nordberg sade att systemet tidigare hade fungerat så att arbetstagarna i allmänhet överlät frågan om utseende av skyddsombud på den fackliga organisationen. Men vad är herr Nordberg då rädd för, om man återgår till den ordningen? Det förstår jag inte. Då blir det ju enligt herr Nordberg ingen ändring.

Sedan vidhöll herr Franzén i Stockholm att det är någon enskild arbetsgivare som är ansvarig för Elektrikerförbundets problem på damm- och bullersidan och för den psykiska ohälsan osv. Men om herr Franzén känner till någon enskild arbetsgivare som har ett speciellt ansvar i det fallet, så skall det tas upp den fackliga vägen. Då skall herr Franzén påverka de fackliga organisationerna att ta upp frågan. Herr Franzén har ju fört förhandlingar med arbetsgivarna; ta då upp frågan den vägen, herr Franzén, om ni vet att det går att göra något åt saken!

Men jag menar, fru talman, att vad Elektrikerförbundet har pekat på och vad som redovisas i utredningen är att man vill ha dessa frågor in i den stora utredning som man tänker sig på hela arbetarskyddsområdet.

Herr NORDBERG (s):

Fru talman! Herr Åkerlind frågade varför jag är rädd för att införa den ordning som moderata samlingspartiet föreslår, när vi ju ändå är medvetna om att det i praktiken inte kommer att innebära någon ändring. Ja, herr Åkerlind, det är just vår vetskap om att det inte sker någon ändring i praktiken som gör att vi tycker att det är helt onödigt att vidta någon ändring.

Onsdagen den
9 april 1975

*Arbetsmiljöfrågor,
m. m.*

Herr FRANZÉN i Stockholm (vpk):

Fru talman! Jag trodde att herr Åkerlind kände till att det inte är så lätt att klara ut alla frågor vid förhandlingar. Likaså trodde jag att herr Åkerlind begrep att arbetsköparna sitter på sina pengar.

Vidare har det sagts mig att herr Åkerlind är f. d. byggnadsarbetare, och då vill jag ställa en kort fråga till honom: Uppfattar herr Åkerlind ackordsystemet som ett bättre system – med tanke på att herr Åkerlind har varit byggnadsarbetare – än det system med fast månadslön som han har nu, när han sitter här som ledamot i kammaren? Jag är helt övertygad om att lönesystemet – ackordet – medför stress och psykisk ohälsa.

Herr ÅKERLIND (m):

Fru talman! Äntligen är herr Franzén och jag på samma linje, i en enda sak: vi är överens om att ackordet kan förorsaka stress och psykisk ohälsa. Men om man vill ha ackord eller månadslön är en fråga som får tas upp vid de fackliga förhandlingarna.

När det gäller Elektrikerförbundets krav på en undersökning av sjukfrånvaron börjar herr Franzén nu backa. Elektrikerförbundets krav går nämligen ut på att frågorna skall tas upp i en utredning.

Överläggningen var härmed slutad.

Socialutskottets betänkande nr 3

Punkten 1

M o m . 1 – 3

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Gustavsson i Alvesta m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gustavsson i Alvesta begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 1 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Gustavsson i Alvesta m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gustavsson i Alvesta begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 196

Nej – 109

Avstår – 1

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande nr 4

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Romanus, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Jonsson i Alingsås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Romanus.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Jonsson i Alingsås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 278
Nej - 26
Avstår - 2

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hagberg i Borlänge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Hagberg i Borlänge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hagberg i Borlänge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 291
Nej - 15

Nr 53

Onsdagen den
9 april 1975

*Arbetsmiljöfrågor,
m. m.*

Onsdagen den
9 april 1975

*Arbetsmiljöfrågor,
m. m.*

Punkten 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gustavsson i Alvesta begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gustavsson i Alvesta begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 223
Nej - 82
Avstår - 1

Punkten 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Franzén i Stockholm begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Hagberg i Borlänge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Franzén i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 289
Nej - 15
Avstår - 1

Punkten 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herrar Carlshamre och Åkerlind, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Åkerlind begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herrar Carlshamre och Åkerlind.

Nr 53

Onsdagen den
9 april 1975

*Arbetsmiljöfrågor,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Åkerlind begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 260
Nej - 43
Avstår - 2

Punkten 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hagberg i Borlänge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 7 röstar ja
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Hagberg i Borlänge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hagberg i Borlänge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 284
Nej - 16
Avstår - 5

Punkten 8

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 9

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 7 av herr Romanus samt 3:o) reservationen nr 8 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Franzén i Stockholm begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Franzén i Stockholm begärt votering även beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Onsdagen den
9 april 1975

*Arbetsmiljöfrågor,
m. m.*

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående socialutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 9 antar reservationen nr 7 av herr Romanus röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 8 av herr Hagberg i Borlänge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Franzén i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 29
Nej - 17
Avstår - 259

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 9 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Romanus.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen.

Punkten 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Gustavsson i Alvesta begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 10 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Gustavsson i Alvesta begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 223
Nej - 82

Punkten 11

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 10 av herrar Carlshamre och Åkerlind samt 3:o) reservationen nr 11 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Åkerlind begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Franzén i Stockholm begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående socialutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 11 antar reservationen nr 10 av herrar Carlshamre och Åkerlind röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 11 av herr Hagberg i Borlänge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Franzén i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 52
Nej - 18
Avstår - 233

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 11 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herrar Carlshamre och Åkerlind.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Åkerlind begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 244
Nej - 45
Avstår - 16

Punkten 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Franzén

Nr 53

Onsdagen den
9 april 1975

*Arbetsmiljöfrågor,
m. m.*

Onsdagen den
9 april 1975

*Arbetsmiljöfrågor,
m. m.*

i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av herr Hagberg i Borlänge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Franzén i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 290

Nej - 15

Punkten 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 13 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hagberg i Borlänge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 13 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 13 av herr Hagberg i Borlänge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hagberg i Borlänge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 290

Nej - 15

Punkten 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 14 av herr Romanus, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 15

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 15 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hagberg i Borlänge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 15 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 15 av herr Hagberg i Borlänge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hagberg i Borlänge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 289
Nej - 15

Punkten 16

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 16 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 17

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 17 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hagberg i Borlänge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 17 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 17 av herr Hagberg i Borlänge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hagberg i Borlänge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 289
Nej - 15

Punkten 18

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 19

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 18 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Franzén i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 53

Onsdagen den
9 april 1975

*Arbetsmiljöfrågor,
m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 19 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 18 av herr Hagberg i Borlänge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Franzén i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 285

Nej – 18

Punkten 20

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 19 av herrar Carlshamre och Åkerlind, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Åkerlind begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 20 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 19 av herrar Carlshamre och Åkerlind.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Åkerlind begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 258

Nej – 43

Punkten 21

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 22

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 20 av herr Hagberg i Borlänge, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Franzén i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 4 punkten 22 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 20 av herr Hagberg i Borlänge.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Franzén i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 288

Nej - 15

§ 2 Lokalradio, m. m.

Föredrogs kulturutskottets betänkande nr 6 med anledning av propositionen 1975:13 om lokalradio och vissa andra rundradiofrågor jämte motioner.

Fru TREDJE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställdes särskilda yrkanden.

Punkten 1 (Riktlinjer för organisation och uppbyggnad av lokalradioverksamhet)

På grundval i första hand av ett förslag av 1969 års radioutredning (RUT 69) hade i propositionen 1975:13 (utbildningsdepartementet) bl. a. föreslagits införande av lokalradio i Sverige. För detta ändamål avsågs landet bli indelat i 24 lokalradioområden, i huvudsak sammanfallande med länen. Varje område skulle få en egen redaktion och en sändningstid i P 3 av omkring 10 à 15 timmar i veckan. Sändningarna, som föreslagits omfatta bl. a. lokala nyheter, opinionsspeglade program och annan information, avsågs börja under år 1977. Huvudman för lokalradion föreslogs bli ett dotterbolag till Sveriges Radio.

I detta sammanhang behandlades motionerna

1975:1831 av herr Sellgren m. fl. (fp, s, c),

1975:1832 av herrar Olsson i Edane (s) och Svensson i Eskilstuna (s),

1975:1833 av herr Hermansson m. fl. (vpk), såvitt nu var i fråga (yrkande 1),

1975:1834 av herrar Lindahl i Lidingö (s) och Gustavsson i Alvesta (c),

1975:1835 av herr Lindahl i Lidingö m. fl. (s),

1975:1836 av herr Nilsson i Agnäs (m),

1975:1838 av herr Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 1-5), hemstälts att riksdagen skulle

1. besluta att lokalradion gavs en i förhållande till Sveriges Radio självständig ställning,

2. besluta att lokalradion organiserades i form av lokala bolag i enlighet med vad som i motionen anförts,

3. som sin mening uttala att i avtalen mellan staten och lokalradio-bolagen angavs att lokalradion skulle tillgodose medborgarnas behov av information, upplevelser, förströelse och underhållning,

4. besluta att de regler i fråga om bl. a. opartiskhet och saklighet som gällde för Sveriges Radio AB skulle iakttas av lokalradion,

5. godkänna de riktlinjer för lokalradions personella uppbyggnad som angavs i motionen,

1975:1839 av herr Carlshamre m. fl. (m, s, c, fp),

1975:1841 av fru Diesen (m) och fru Mogård (m),

1975:1842 av fröken Eliasson m. fl. (c), vari hemstälts att riksdagen beslutade

1. att hos regeringen begära att 1974 års radioutredning gavs i uppdrag att presentera förslag för lokalradions fortsatta organisation innebärande ett självständigt lokalradioföretag med god förankring av verksamheten i lokalradioområdena på sätt som angivits i motionen,

2. att uttala att en fortsatt utveckling av den regionala TV-verksamheten var angelägen,

3. att uttala att särskild vikt måste läggas vid att tillgodose invandrargruppernas och övriga minoriteters berättigade krav i lokalradioverksamheten,

4. att uttala att ett ökat samarbete med radioföretag i övriga nordiska länder var angeläget,

5. att uttala att lokalradioområdena borde tilldelas personalresurser med beaktande av områdenas olika storlek och struktur i såväl geografiskt som befolkningsmässigt avseende,

6. att uttala att lokalradioområdenas avvikelser från länsindelningen inte fick innebära försämrade möjligheter för invånarna i berörda län att ta del av lokalradioprogram för länet i sin helhet,

1975:1844 av herr Sven Gustafson i Göteborg m. fl. (fp), vari hemställtts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att motionen överlämnades till 1974 års radioutredning att tas i beaktande vid utredningens arbete,

1975:1845 av herr Henmark (fp) och fru Nilsson i Kristianstad (c),

Lokalradio, m. m.

1975:1847 av herr Nyhage m. fl. (m, s, c), vari hemställtts att riksdagen beslutade att Borås-området i enlighet med 1969 års radioutrednings förslag skulle utgöra ett eget lokalradioområde, Radio Borås, samt

1975:1848 av herr Sundman (c), vari hemställtts

1. att riksdagen beslutade att lokalradions styrelse skulle utses av moderbolagets styrelse, bolagsstämma och personalorganisationer,

2. att vad som i övrigt anförts överlämnades till 1974 års radioutredning för beaktande.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1836 om avslag på propositionen 1975:13 såvitt gällde lokalradions organisation och uppbyggnad,

2. att riksdagen med bifall till propositionen 1975:13 och med avslag på motionen 1975:1838, yrkande 2, godkände att det anförtröddes åt ett dotterbolag till Sveriges Radio att vara huvudman för lokalradioverksamhet i Sverige,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1838, yrkande 1, om ett uttalande om lokalradions självständiga ställning,

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1848, yrkande 1, om lokalradions styrelse,

5. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1832, yrkande 1, om koncentration av de lokala programresurserna inom etermedierna,

6. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1832, yrkande 2, om fördelningen av lokalradions resurser,

7. att riksdagen skulle avslå motionerna 1975:1842, yrkande 5, och 1975:1845 om fördelningen av personalresurser mellan lokalradioområdena,

8. att riksdagen skulle avslå motionerna 1975:1839 om möjligheten att i hela Bohuslän ta emot lokalradioprogram som gällde bohuslänska förhållanden och 1975:1842, yrkande 6, om möjligheten att i län som inte sammanföll med lokalradioområde ta emot program som berörde länet i dess helhet,

9. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1847 om att Boråsområdet skulle utgöra ett särskilt lokalradioområde,

10. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1831 om sändning av lokala program från Örnsköldsviks sändarstation,

11. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1835 om lokalradioverksamheten i Stockholms län,

12. att riksdagen beträffande riktlinjer i övrigt för lokalradions organisation och uppbyggnad med anledning av motionen 1975:1838, yrkandena 3, 4 och 5, med bifall till propositionen 1975:13, och med avslag på motionen 1975:1833, yrkande 1, godkände vad som förordats i propositionen,

13. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1842, yrkande 1, om ett uppdrag till 1974 års radioutredning,

14. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1844 såvitt gällde framförande till 1974 års radioutredning av motionens synpunkter angående organisationsform för lokalradion,

15. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1848, yrkande 2, såvitt gällde framförande till 1974 års radioutredning av motionens synpunkter på Sveriges Radios organisation,

16. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1842, yrkande 2, om fortsatt utveckling av den regionala TV-verksamheten,

17. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1834 om lokalradions behov av publikkontakt och programkonferenser,

18. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1844 såvitt gällde framförande till 1974 års radioutredning av motionens synpunkter på lokalradions publikkontakter,

19. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1848, yrkande 2, såvitt gällde framförande till 1974 års radioutredning av motionens synpunkter på lokalradions publikkontakter,

20. att riksdagen skulle avslå motionerna 1975:1841 och 1975:1842, yrkande 3, om lokalradions program för invandrare och andra minoriteter,

21. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1842, yrkande 4, om samarbete med radioföretag i övriga nordiska länder.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande den organisatoriska formen för lokalradioverksamheten av herr Nilsson i Agnäs (m) och fru Mogård (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:1838, yrkande 2, och med avslag på propositionen 1975:13 i motsvarande del, beslutade att det skulle anförtros åt lokala bolag att, vart och ett inom sitt lokalradioområde, vara huvudmän för lokalradioverksamhet i Sverige,

2. beträffande lokalradions självständiga ställning av herr Nilsson i Agnäs (m) och fru Mogård (m) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:1838, yrkande 1, beslutade uttala att lokalradion borde ges en i förhållande till Sveriges Radio självständig ställning.

3. beträffande lokalradioföretagets styrelse av herrar Nilsson i Agnäs (m), Sundman (c) och Eriksson i Ulfsbyn (c) samt fru Mogård (m) som

ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:1848, yrkande 1, beslutade att lokalradioföretagets styrelse skulle utses av moderbolagets styrelse och bolagsstämma samt vederbörande personalorganisationer,

4. beträffande uppdrag till 1974 års radioutredning att presentera förslag beträffande lokalradions fortsatta organisation av herrar Mattsson i Lång-Herrestad och Norrby samt fröken Eliasson och fru Göthberg (samtliga c) som ansett att utskottet under 13 bort hemställa

att riksdagen skulle bifalla motionen 1975:1842, yrkande 1, om ett uppdrag till 1974 års radioutredning,

5. beträffande uppdrag till 1974 års radioutredning att lägga fram förslag beträffande lokalradions fortsatta organisation av herr Nilsson i Agnäs (m) och fru Mogård (m) som – vid bifall till reservationen nr 1 – ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanternas angivna lydelse,

6. beträffande framförande till 1974 års radioutredning av de i motionen 1975:1844 anförda synpunkterna på lokalradions organisation av herr Nilsson i Agnäs (m) och fru Mogård (m) som – vid bifall till reservationen nr 1 – ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanternas angivna lydelse.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande av herr Nilsson i Agnäs (m) beträffande avslag på propositionen såvitt gällde lokalradions organisation och uppbyggnad.

Punkten 4 (TV-reklamfrågan)

I propositionen 1975:13 hade föreslagits ett principiellt avståndstagande från tanken på kommersiell reklam i ljudradio och television.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975:1838 av herr Bohman m. fl. (m), vari, såvitt nu var i fråga (yrkande 7), hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om sådana tilläggsdirektiv till radioutredningen att denna även kunde beakta frågan om reklam i radio och television,

1975:1840 av herr Danell (m) samt

1975:1843 av herrar Sven Gustafson i Göteborg (fp) och Andersson i Örebro (fp), vari hemställts att riksdagen i samband med behandlingen av propositionen 1975:13 som sin mening gav regeringen till känna att den inte ansåg sig ha tillräckligt underlag för att avvisa varje form av reklam i framtida radio- och TV-verksamhet,

Nr 53

Onsdagen den
9 april 1975

Lokalradio, m. m.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

- a. med avslag på motionerna 1975:1838, yrkande 7, och 1975:1843 samt med bifall till propositionen 1975:13 godkänna vad i propositionen anförts om avvisande av kommersiell reklam mot vederlag i televisions- och ljudradioprogram,
- b. avslå motionen 1975:1840 om försöksverksamhet med reklam i TV-sändningar.

Reservation hade avgivits

7. beträffande tilläggsdirektiv till 1974 års radioutredning i fråga om reklam i radio och television av herr Nilsson i Agnäs (m) och fru Mogård (m) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen skulle

- a. med avslag på propositionen 1975:13 såvitt gällde godkännande av vad i propositionen anförts om avvisande av kommersiell reklam mot vederlag i televisions- och ljudradioprogram och med anledning av motionerna 1975:1838, yrkande 7, samt 1975:1843 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anført angående frågan om reklam i ljudradio och television,
- b. avslå motionen 1975:1840 om försöksverksamhet med reklam i TV-sändningar.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande av fru Frænkel (fp) beträffande frågan om reklam i televisions- och ljudradioprogram.

Punkten 6 (Anslag till televisions- och ljudradioanläggningar)

Regeringen hade i propositionen under punkten 8.1 (s. 91–101) föreslagit riksdagen att dels medge att televerket lämnades det beställningsbemyndigande som förordats i propositionen, dels till Televisions- och ljudradioanläggningar för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 38 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1975:1833, vari, såvitt nu var i fråga (yrkandena 2 och 3), hemställts att riksdagen med bifall i övrigt till propositionen 1975:13 beslutade

2. att Sveriges Radio beviljades äskat anslag (ytterligare 30 milj. kr.), samt att därutöver förslagsanslag fick anvisas för icke förutsedda extra utgifter,

3. att uttala sig för att Sveriges Radio utträdde ur Svenska arbetsgivareföreningen (SAF).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen medgav att televerket lämnades det beställningsbemyndigande som förordats i propositionen 1975:13,

2. att riksdagen till Televisions- och ljudradioanläggningar för budgetåret 1975/76 anvisade ett investeringsanslag av 38 000 000 kr.,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1833, yrkande 2, om Sveriges Radios driftanslag för nästa budgetår,

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1833, yrkande 3, om Sveriges Radios utträde ur Svenska arbetsgivareföreningen.

Reservationer hade avgivits

8. beträffande driftanslag till Sveriges Radio av fru Ryding (vpk) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975:1833, yrkande 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anfört angående Sveriges Radios medelsbehov under nästa budgetår,

9. beträffande Sveriges Radios utträde ur Svenska arbetsgivareföreningen av fru Ryding (vpk) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen skulle bifalla motionen 1975:1833, yrkande 3, om ett uttalande om Sveriges Radios utträde ur Svenska arbetsgivareföreningen.

Fru MOGÅRD (m):

Fru talman! I tidigare års radiodebatter har jag gång på gång framhållit det angelägna i att samhället snarast bestämmer sig för en samlad massmediapolitik. En sådan massmediapolitik måste självfallet utgå från de enskilda medborgarnas önsknings och behov av information, kulturupplevelser och underhållning och inte innebära att man, av olika andra skäl och föreställningar, medvetet gynnar eller missgynnar den ena eller andra medieformen. Ännu så länge har vi inte nått fram till en sådan önskvärd samlad syn på dagens massmedier. Särskilt då det gäller etermedierna är det uppenbart att man fortfarande dröjer kvar i en storögd förvåning över den snabba tekniska utvecklingen och därför anser det befogat att särbehandla dessa medier i olika avseenden. Att en sådan inställning kan ha betänkliga konsekvenser för andra massmedier, om man i logikens namn överför sina tankegångar också på dessa, inses sällan.

Ett slående exempel är naturligtvis den fastlåsning vid monopoltanken som gäller i avseende på etermedierna. Just detta faktum att man beträffande radio och TV avvisar varje annan organisation har lett till en förmyndarinställning till de enskilda medborgarna som jag finner ytterst stötande. På fullaste allvar anser man sig ha rätt att uppifrån styra medborgarnas val av information och upplevelser – och i värsta fall också ha rätt att söka påverka deras åsikter i "önskvärd" riktning. Jag syftar här naturligtvis på den s. k. vänstervridningen, som ostört får pågå år efter år bl. a. på grund av att radionämnden, som skulle tillse att Sveriges Radio följer avtalet om opartiskhet och saktlighet, aldrig tilldelats sådana resurser att det varit möjligt för den att följa sin instruktion. Vid sidan av denna betänkliga företeelse som många medborgare, men inga myn-

digheter, ser allvarligt på tycker sig många lyssnare men framför allt TV-tittare kunna konstatera att monopol företaget alltmer negligerar medborgarnas önskemål. Frågan om publikkontakt har ännu inte lösts – och att döma av de försök som på senare tid gjorts är den från Sveriges Radios sida inte särskilt efterlängtd. Kritikerna i t. ex. Studio K bemöts sannerligen inte som om de hade väsentlig information att ge om medborgarnas önskemål.

Förslaget om införande av lokalradio måste i detta läge hälsas med stor tillfredsställelse som en början till något nytt. Genom många lokalradiostationer *kan* det bli möjligt att åstadkomma större valfrihet och mångsidighet i etermedieutbudet, samtidigt som det *borde* vara möjligt att komma bort från den centralisering och den fixering vid bara vissa delar av vårt land som så många reagerar emot.

Emellertid är det då av stor vikt hur lokalradion organiseras. Propositionen föreslår att lokalradioverksamheten organiseras som ett dotterbolag till Sveriges Radio. Avsikten är visserligen att först senare ta definitiv ställning till organisationsformen. I 1969 års radioutredning framfördes två helt andra förslag. Huvudförslaget var att lokalradiostationerna skulle ägas av ett enda fristående bolag, benämnt Sveriges Lokalradio AB. En ledamot framförde reservationsvägen en modell med lokala självständiga radiobolag. Dessa båda förslag har remissbehandlats, och remissinstanserna har delat sig ganska jämnt mellan dem.

Den lösning som departementschefen förordar och som sålunda inte varit föremål för remissbehandling kan vi inte acceptera. Vi finner det obetingat nödvändigt att lokalradion ges en i förhållande till Sveriges Radio självständig ställning. Ett argument härför, med stor tyngd, kan hämtas från propositionen, där departementschefen ifrågasätter om det inte är principiellt oacceptabelt att koncentrera all eterdistribuerad kultur-, nyhets- och informationsverksamhet, musik och underhållning under en enda företagsledning. Förvisso är det så, och argumentet gäller även för en enda koncernledning.

Ytterligare argument kan hämtas från centerpartiet, som visserligen har accepterat utskottets skrivning att lokalradion bör ges reella möjligheter att inom givna ekonomiska och andra ramar fritt utforma sin programverksamhet men som i reservationen 4 utvecklar riskerna med den i propositionen föreslagna lösningen: – – – ”risker för att lokalradios utveckling hämmas av den nära anknytningen till moderbolaget. Bl. a. skall moderbolaget svara för den övergripande planeringen, besluta om budgetramar och system för ekonomisk styrning och kontroll samt fastställa gemensamma programregler. I fråga om personalpolitiken skall företagen betraktas som en enhet; företagen skall samråda i rekryteringsfrågor, och moderbolaget skall företräda företagen i avtalsförhandlingarna m. m.”

Jag finner dessa skäl fullt tillräckliga för att anse det i hög grad befogat att riksdagen uttalar att lokalradion skall ges en i förhållande till Sveriges Radio självständig ställning. Detta krav framförs i reservationen 2, till

vilken jag yrkar bifall.

Beträffande organisationsformen har vi i moderata samlingspartiet ansett att man endast kan garantera ett oberoende mot centrala intressen och den lokala förankring som väl skall vara huvudsyftet med en lokalradio genom att de olika lokalradiostationerna får vara fristående aktiebolag. Egendommeligt nog har utskottet ganska lättvindigt avfärdat denna lösning, trots att som sagt en betydande del av remissinstanserna fördragit den. Skilda argument har framförts mot den lösningen.

En invändning har i korthet gått ut på att det är svårt att genomföra en sådan här ordning. Många, många samhällsförändringar skulle kunna avfärdas med den motiveringen. Det är närmast genant att den kan framföras. Det är beklagligt att man inte ens har velat diskutera om det eventuellt skulle vara nödvändigt med särskilda övergångsformer för att nå den organisationsformen, som onekligen är den enda som fullt ut tillmötesgår kravet på decentralisering. Det behov av samordning mellan lokalradioföretagen som kan finnas kan tillgodoses med någon form av gemensam service- och förhandlingsorganisation, men självfallet också med samverkansformer därutöver.

En annan invändning har inneburit ett påstående att programproducenterna inte skulle kunna förbli oberoende i denna organisationsform utan närmast vara hjälplösa offer för diverse påtryckningar. Som Sven Gustafson påpekat i sin motion 1844 kan en sådan tanke bara framföras i ett monopolsystem som upphöjt centralstyrning till den enda hållbara modellen. Det innebär i realiteten också en anklagelse mot regionala och lokala tidningar för bristande integritet. "I förlängningen av detta resonemang" – anför Sven Gustafson – "ligger en så fantastisk tanke som att lokaltidningarna borde ingå i en stor rikstidning, som kunde vara ett fast stöd och lättare tillgodose kravet på lokaltidningens integritet." Självfallet har denna invändning ingen relevans – bl. a. har ju lokalradioföretagen stöd av gällande avtal och bör kunna hävda sin integritet.

En tredje invändning har varit att man kan tänka sig framtida organisationsförändringar och därför inte bör låsa sig vid den här modellen. Ja, den tanken är för oss lätt att avfärda – vi vill ha lokalradion organiserad på det här viset, nu och i framtiden. Den förändring som kan tänkas är, som vi ser det, en utveckling mot flera lokalradiostationer – jag tänker själv främst på det stora behovet i Storstockholmsområdet.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservation nr 1 och till följdreservationerna nr 5 och 6.

Reservationen 3 rör den ordning i vilken lokalradiobolagets styrelse skall utses. Motivering för den av oss föreslagna ordningen, som naturligtvis förutsätter att utskottsmajoritetens mening om organisationsformen vinner, framförs i reservationen och kommer väl att utvecklas ytterligare av herr Sundman. Jag yrkar i alla fall bifall till reservationen 3.

I moderata samlingspartiets motion 1838 har vi också framfört syn-

punkter på personalrekryteringen till lokalradion. Det kan med fog påstås att den föreslagna personalstyrkan för lokalradion är i minsta laget för de uppgifter och den tid som lokalradion skall fylla. Vi förutsätter att lokalradions behov successivt bättre tillgodoses. Men det är också av vikt att själva uppbyggnaden sker på ett sådant sätt att förutsättningar skapas för lokalradiosändningar av god kvalitet. En massrekrytering så som skedde vid införandet av TV 2 bör undvikas. Utskottet har med sin skrivning understrukit behovet av en successiv rekrytering, och motionens synpunkter är därmed tillgodosedda.

Vad slutligen frågan om reklam i radio och TV angår föreslår departementschefen att riksdagen nu – uppenbarligen för all framtid – skall avvisa kommersiell reklam mot vederlag i televisions- och ljudradio-program. Ett sådant bindande ställningstagande ter sig i hög grad opåkallat och strider mot normalt förfaringssätt när det gäller olika samhällsfrågor – om man inte vill upphöja frågan till ett avgörande av utomordentlig moralisk vikt och betydelse. Troligen är det så departementschefen vill se frågan, vilket ännu en gång visar att etermedia särbehandlas på ett sätt som inte är motiverat och som därtill innebär att man också för framtiden binder sig vid ett monopolsystem.

Underlaget för ställningstagandet är långt ifrån fullständigt. Reklamutredningen var genom sina direktiv förhindrad att undersöka det alternativ som moderata samlingspartiet många gånger förordat, nämligen inrättande av en från nuvarande Sveriges Radio separat reklamfinansierad TV-kanal. Den totala reklamfinansiering som reklamutredningen studerat är, vilket utredningen också visat, ingen lycklig form för att organisera den samlade televisionsverksamheten i landet. Ett avståndstagande från den formen av reklamfinansiering kan alltså vara befogat.

Departementschefen instämmer tydligen i reklamutredningens kategoriska fördömande av varje form av TV-reklam, som enligt utredningen skulle medföra betydande skadeverkningar på TV-politikens, presspolitikens och konsumentpolitikens områden. Därmed har statsrådet påvisat att sådana allvarliga skadeverkningar föreligger i alla västeuropeiska länder – utom i Sverige, Norge, Danmark och Belgien. Det torde komma som en överraskning för dessa länder. Utskottsmajoriteten ansluter sig till statsrådets bedömning.

Departementschefen, och riksdagen om den följer utskottsmajoriteten, har också med ett sådant här beslut avhänt sig en möjlighet att i framtiden bygga ut radio- och TV-verksamheten eller förbättra programmen – vilket många som sagt finner högeligen önskvärt – genom att, i en eller annan form, tillgripa denna finansieringskälla. Alternativet är som bekant kraftigt höjda licenser eller finansiering över skatt.

Vi anser ett ställningstagande av den art departementschefen föreslår och utskottsmajoriteten anslutit sig till oklokt, och jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservation nr 7.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr SUNDMAN (c):

Herr talman! I kulturutskottets betänkande med anledning av propositionen om lokalradio har organisationsfrågorna ägnats stor uppmärksamhet. Det framgår av reservationerna. Under behandlingen i utskottet var det dessa frågor som tog den längsta tiden.

Frågorna är också intressanta och betydelsefulla. Det rör sig dessutom om en sektor där det är tämligen lätt att ha en åsikt – även om man inte haft tillfälle att sätta sig in i vad det handlar om.

I propositionen föreslås att lokalradion skall organiseras som ett dotterföretag till Sveriges Radio AB. Det är en omständighet som är värd uppmärksamhet. Sveriges Radio har föreslagit att den lokala verksamheten skall fogas in i det redan existerande radioföretaget – Sveriges Radio alltså. Sveriges Radio har drivit denna linje tämligen bestämt. Det hade också egentligen varit enklast att överlåta den nya programverksamheten till detta bolag, som redan existerar. Det är därför med desto större tillfredsställelse man konstaterar att departementschefen valt modellen moder-dotterbolag.

Jag skall citera samma stycke i propositionen som fru Mogård nyss citerade. Det heter där: "Det har från principiella utgångspunkter ansetts betänkligt att lägga all eterdistribuerad kultur-, och nyhets- och informationsverksamhet, musik och underhållning under en enda företagsledning – ett problem som ökar med rundradioverksamhetens tillväxt."

Det framgår inte klart om detta är ett allmänt påpekande eller om föredraganden delar uppfattningen. De därefter följande formuleringarna, litet längre fram i texten, är något kluriga och vacklande. Slutsatsen är dock entydig. Utbildningsministern föreslår att lokalradion skall anförtros åt ett särskilt bolag. Därmed, sägs det i propositionen, föregrips inte resultatet av 1974 års radioutrednings arbete. Den utredning har ju till uppgift att bl. a. granska rundradioverksamhetens organisation.

Det är nog riktigt att man inte föregriper utredningens arbete, att lokalradioförslaget därvidlag är "relativt neutralt", som det sägs. Å andra sidan kan man knappast komma ifrån att det varit ännu mera neutralt, ännu mindre föregripande, om man tills vidare låtit uppbyggnaden av lokalradion ske inom det nuvarande Sveriges Radio.

Departementschefens ställningstagande kan därför tolkas på så sätt att han delar den nyss citerade värderingen, att det alltså är betänkligt att lägga all rundradioverksamhet under ett enda företag, en enda företagsledning. Eftersom jag helt delar denna uppfattning är det med tillfredsställelse jag konstaterar att man nu föreslår tillskapandet av ett andra radioföretag.

Under diskussionerna kring den här propositionen är det två ord som vållat vissa bekymmer – bekymmer som delvis är av semantisk art. Det är de två orden "fristående" och "självständig". Det är angeläget att lokalradioföretaget blir självständigt – men därmed är inte sagt att det också måste vara fristående.

Fru Mogård sade för en liten stund sedan att det är svårt att konstruera

helt fristående lokalradioföretag – 24 stycken. Nej, jag tror inte att det är svårt, fru Mogård. Däremot tror jag att det är helt orimligt. Det skulle få omöjligt kostsamma konsekvenser vad angår lokaler, teknisk utrustning, sändningstider, sändningskanaler osv.

Det man skall sträva efter är självständighet i programverksamheten – inte nödvändigtvis fristående programföretag. Jag tror att sammanblandningen av innebörden i de två orden fristående och självständig har vållat en hel del förvirrad och onödig diskussion.

Konstruktionen moderbolag-dotterbolag skapar möjligheter för självständighet – utan att man drar på sig de negativa konsekvenser som är förknippade med ett helt fristående lokalradioföretag.

Det är min förhoppning, som jag också framfört i en motion, att den sittande radioutredningen noga skall granska möjligheterna att klyva det nuvarande Sveriges Radio i ett antal självständigt arbetande programföretag, självständiga dotterföretag – men de behöver, som sagt, inte vara fristående – sammanhållna av ett moderföretag i en koncern. Jag uppfattar det nu föreliggande förslaget som ett steg i denna riktning.

Moderaterna går åtskilliga steg längre i sina reservationer 1 och 2. Man är inte nöjd med *ett* självständigt lokalradioföretag. Man vill ha 24 stycken fristående sådana företag. Man anknyter här till vissa funderingar i en reservation till 1969 års radioutrednings betänkande.

I moderaternas partimotion genomför man ett utförligt resonemang kring sitt förslag. Resonemanget saknar inte intellektuella förtjänster, men man hamnar ändå i ett orimligt förslag. Att det är orimligt framgår egentligen med all önskvärd tydlighet av motionen. Sedan man väl fastnat för att föreslå 24 olika lokalradiobolag inser man att detta skall vålla så stora besvärligheter i den praktiska verksamheten att man föreslår ännu ett bolag, ett tjugofemte, som skall ha till uppgift att lösa de problem som de 24 olika bolagen kommer att vålla.

Jag tror vi lugnt kan acceptera att lokalradioverksamheten drivs av ett enda bolag. Programföretagen kommer inte att bli fristående – men väl självständiga. Det är det som är det viktiga.

Propositionens förslag innebär att cheferna för de 24 lokala stationerna skall vara ansvariga programutgivare enligt radioansvarighetslagen. Det är han eller hon på chefsstolen som i samråd med övriga medarbetare kommer att ge lokalradion dess färg och hållning. Att de ingår i ett och samma företag under en styrelse och en direktion kommer knappast att medföra några större risker för centralstyrning, för konformism och likriktning. 24 lokalradiostationer med geografiskt avgränsade sändningsområden kan helt enkelt inte styras centralt vad programverksamheten angår. Det lokala opinionstrycket kommer att bli av väsentligt större betydelse.

Vi kan alltså lugnt acceptera regeringsförslaget om ett enda lokalradioföretag.

På en punkt har jag dock en invändning. Tankegången moder-dotterföretag är inte konsekvent genomförd i propositionen. Där sägs att

det bör ankomma på regeringen att ta ställning i frågan om storlek och sammansättning av lokalradioföretagets styrelse. Departementschefen uttalar som sin mening att den bör bestå av nio personer av vilka fem, inklusive ordföranden, utses av regeringen.

Det där stämmer inte med de regler som vanligen tillämpas när det gäller koncernbildningar av denna typ. I reservationen 3 föreslås att styrelsen i stället skall utses av moderbolagets bolagsstämma, styrelse samt vederbörande personalorganisationer. Det föreslås vidare att styrelsen skall uppgå till elva personer.

Fördelen med denna ordning är uppenbar. Tillsättande av lokalradio-bolagets styrelse kommer på litet längre avstånd från regeringen. Och det kan knappast vara något annat än en fördel. Vad gäller denna reservation är jag enig med fru Mogård – eller kanske är det hon som är enig med mig. I övrigt resonerar vi litet annorlunda i de här frågorna.

Jag får alltså yrka bifall till reservationen 3 vid kulturutskottets betänkande.

Herr talman! Jag vill gärna passa på att säga några ord om reservationen 7. Den handlar om reklamfinansierad ljudradio- och TV-verksamhet och den refererar till tre motioner. Litet försiktigt och försynt tar reservationen upp frågan om man kanske ändå inte möjligtvis skulle kunna tänka sig att på försök någon gång pröva hur det skulle vara med reklam mot vederlag i den svenska rundradioverksamheten.

Reservationen tror jag kan behandlas kortfattat. Allt som kan sägas för och emot kommersiell reklam i etermedia har redan sagts många gånger. Alla argument har noga övervägts och genomdiskuterats. Debatten kan inte längre tillföras något nytt. Diskussionen är slutförd. Det som sägs i de tre motionerna och i reservationen är bara en sorts utdöende ekon från det förgångna. Jag är övertygad om att en kvalificerad majoritet i den här kammaren redan har tagit ställning i frågan. Vi skall inte ha någon kommersiell reklam i den svenska rundradioverksamheten. Frågan är slutpratad helt enkelt. Därmed menar jag att det också är meningslöst att på nytt rada upp gamla välkända argument för och emot. Vi har viktigare saker att syssla med.

Fru MOGÅRD (m) kort genmäle:

Herr talman! Till min förvåning fann jag att herr Sundman tyckte att det var mest intressant att bemöta mitt inlägg och diskutera vad jag ansåg. Jag trodde det här skulle vara en debatt mellan regeringen, regeringsrepresentanter och oss från oppositionen. Så var tydligen inte meningen.

Jag vet inte om herr Sundman skall betraktas som talesman för centerpartiet. Han har inte skrivit under reservationen 4 och jag hörde inte att han yrkade bifall till den. Jag skulle vilja rekommendera mina kamrater i kammaren att studera de två ståndpunkter centern intagit i den här frågan när det gäller att ansluta sig dels till utskottets skrivning, dels till reservationen 4. Om jag fattat herr Sundman rätt fanns det en

Onsdagen den
9 april 1975

Lokalradio; m. m.

ståndpunkt nr 3, som han också ville ha framförd. Den återfinns dock tyvärr inte i någon reservation så vi kan inte få rösta om dessa tre åsikter.

Jag tycker även att det är kolossalt intressant att höra just en centerpartist tala om att decentralisering inte bara är någonting svårt utan helt orimligt. Det är roligt att herr Sundman är sådan expert att han kan underkänna ca hälften av remissinstanserna som faktiskt seriöst har diskuterat den här frågan när det gäller radioverksamheten. Jag undrar om herr Sundman vill sträcka sig så långt att han också påstår att lokalsamhällena inte bara är svåra att förverkliga utan helt orimliga.

Herr SUNDMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Ett mycket kort genmäle. Den tredje åsikten vet jag inte riktigt vad fru Mogård menar med. Jag har naturligtvis yrkat bifall till min reservation i detta betänkande. Vad gäller övriga synpunkter från centerns sida kommer även de att framföras här i kammaren.

Beträffande decentraliseringen har vi kanske litet olika värderingar av vad ett sådant här system med 24 olika radioföretag egentligen innebär. Jag sade inte att det är svårt att åstadkomma 24 olika bolag. Det är väldigt enkelt, men det är orimligt. Det blir bara en skendecentralisering, en orimlig konstruktion som inte kan syfta till några vettiga decentraliseringsändamål.

Fru MOGÅRD (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker nog det är nödvändigt att i klarhetens intresse få reda på var herr Sundman egentligen står. Han talade, såvitt jag uppfattade det hela, närmast i anslutning till den motion han väckt i detta ärende, där han föreslår att det så småningom skall bildas ett flertal dotterbolag. Jag vet inte om han ändå anser sig kunna stödja reservationen 4 eller om han kommer att avstå vid den omröstningen. Det kan vara intressant med en kommentar till detta.

Herr SUNDMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att fru Mogård gjorde en helt korrekt iakttagelse nyss. Jag talade i anslutning till min motion. Hur jag kommer att förhålla mig när kammaren voterar får vi väl se.

Fru FRÄNKEL (fp):

Herr talman! Propositionen 1975:13 om lokalradio innebär en utvidgning av utbudet i ljudradion. Förslaget är välkommet även om det i den utformning som det har fått i propositionen och i utskottets skrivning i praktiken onekligen innebär mera en regionalradio än en lokalradio.

De 24 lokalradioområdena är vidsträckta. I framtiden kan man förhoppningsvis tänka sig att det finns möjligheter att dela något eller några av dem. Först då, menar jag, kan man uppfylla den i propositionen framförda målsättningen att lokalradion skall kunna förbättra samhällsinformationen och vara ett verkligt komplement till lokalpressen. Men nu

är det i första hand fråga om att tekniskt och personellt bygga upp de 24 lokalområdena. Jag understryker vad utskottet säger om personalrekryteringen och personalens ansvar för att det skall skapas sändningar av god kvalitet.

När det gäller huvudmannaskapet godkänner jag i nuläget de riktlinjer för organisationen som propositionen dragit upp.

I motionen 1844 av herr Sven Gustafson i Göteborg sägs bl. a. att 1974 års radioutredning bör pröva det av Kurt Samuelsson i 1964 års radioutredning framförda förslaget om att varje lokalradio skall utgöra ett eget företag drivet som aktiebolag.

Nu förutsätter utskottet på s. 16 att de synpunkter på lokalradions organisation som motionärerna anfört kommer att övervägas inom radioutredningen.

Enligt folkpartiet är det viktigt att sådana organisationsformer prövas att radio- och TV-monopolet, som vi ej vill acceptera, brytes. Teknikens vidgade möjligheter för radio och TV har förstärkt principiella och praktiska invändningar mot ett radio- och TV-monopol och innebär risker för en ensidig nyhetsförmedling och opinionsbildning.

1974 års radioutredning skall belysa och allmänt diskutera "kontakten mellan Sveriges Radios problem och de för programmen ansvariga". I det avsnitt av direktiven som handlar om kulturpolitiken står följande: "De sakkunniga bör redovisa hur Sveriges Radios kontakter med folk- rörelserna hittills utvecklats och lägga fram förslag till hur dessa skall vidareutvecklas." Lokalradions publikkontakter kommer då givetvis att diskuteras särskilt med tanke på utskottets skrivning om publikkontakt, på s. 17. Jag förutsätter att folkpartiets vid flera tillfällen framförda förslag om ett programråd även kommer att prövas.

Vad gäller lokalradioföretagets styrelse, dess sammansättning och vem som väljer den finner jag varken i propositionen eller i reservationen 3 framförda förslag särskilt bra. Jag anser att varken Sveriges Radio eller regeringen skall utse styrelse. Men nu skall radioutredningen pröva även denna fråga, och jag hoppas att utredningen finner en lösning som är mera demokratiskt tillfredsställande.

Till utskottets betänkande har jag fogat ett särskilt yttrande om reklam i televisions- och ljudradioprogram. I dagens läge, framför allt med tanke på pressens situation, är det inte motiverat att mot vederlag införa reklam i radio och TV. Jag instämmer i denna i propositionen framförda åsikt. Däremot finns det ingen anledning att binda sig för all framtid. Ett från Sveriges Radio helt fristående företag skulle kunna finansieras genom försäljning av reklamtid. Varje riksmöte är ju suveränt och kan från nya utgångspunkter ompröva denna fråga.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Fru RYDING (vpk):

Herr talman! Det är inte svårt att se värdet av en effektiv lokalradio som allsidigt och aktivt speglar händelser och rörelser i den egna trakten.

Några områden som bör täckas bättre är kommunala frågor, näringsliv, vad som sker inom fackföreningarna och andra folkliga organisationer av gammalt och nytt slag, konsumentfrågor, skola och kulturliv.

Detta är särskilt viktigt eftersom en så stor del av nyhetsförmedlingen i Sverige är i händerna på privata intressen som saknar vilja eller förmåga att ge en uttömmande spegling. I alltför många delar av vårt land är det en enda tidning, oftast borgerlig, som har monopol på den lokala nyhetsrapporteringen.

Propositionen om lokalradio innehåller kanske inte så mycket nytt för lyssnaren. Mycket kommer att förbli som det är. Den nya organisationen och huvudmannaskapet är resultatet av en kompromiss som kan vara väl värd ett prov.

Det är emellertid viktigt att de nya lokalprogrammen får arbeta självständigt i förhållande till både myndigheter och mäktiga företag och organisationer. Erfarenheterna från lokalpressen – bl. a. några som Lars Furhoff har beskrivit i sin bok *Pressens förräderi*, som kom ut för inte så länge sedan – visar att de mindre lokaltidningarna lättare faller för tunga påtryckare än vad de större rikstidningarna gör. Det är viktigt att ha detta i minnet. Och det är väl *ett* skäl för att – som också utskottet gjort – avstyrka moderaternas motion 1838, där man bl. a. vill att lokalradion skall organiseras i form av lokala bolag. Vi anser att det behövs ett sammanhållet riksbolag och att det behövs ett bindande avtal för att garantera att lokalradion inte blir makthavarnas megafon.

Det finns tyvärr en del mindre lyckade skrivelser i propositionen som antyder att Sveriges Radio är villig att öka den s. k. samhällsinformationen. Även något som kallas organisations-information beskrivs på samma sätt. Det är viktigt att vi ser upp med alla försök att ge egna sändningstider åt myndigheter och stora organisationer. Journalisterna måste alltid få rätt att handskas kritiskt med alla nyheter som dyker upp.

Propositionen föreslår en sändningstid på 10–15 timmar i veckan och i genomsnitt 14 anställda vid varje station. Det förslaget har vänsterpartiet kommunisterna starkt vänt sig mot i motionen 1833. Och det gör vi med tanke på lyssnarna men också med tanke på lokalradions personal. Om vi vill ha en fungerande och välskött lokalradio är det uppenbart att proportionerna mellan sändningstid och personal är helt feldimensionerade i förslaget.

Sedan vår motion skrivits och även sedan utskottet slutbehandlat frågan har personalen vid Sveriges Radio genom sin tjänstemannaklubb, som organiserar 3 800 anställda inom programverksamhet, teknik och administration, skriftligen presenterat sina synpunkter. Dessa finns det all anledning att uppmärksamma.

Klubben finner att "den målsättning som ställs upp i propositionen omöjligt kan förverkligas med de resurser som propositionen samtidigt föreslår".

Av de många invändningarna vill jag särskilt framhålla följande: "Den

redaktionella självständigheten och integriteten för lokalradiostationerna måste garanteras. Redaktionerna får inte utsättas för risken att tvingas utsända okontrollerade sakuppgifter därför att de personella resurserna är otillräckliga. Om man skall kunna förverkliga en nyhetsökande idéskapande lokalradio som utgör ett verkligt alternativ och komplement till den redan existerande lokalpressen, måste lokalradion få sådana personella resurser att den inte p. g. a. underbemanning tvingas reproducera tidningarnas nyhetsurval och journalistiska värderingar."

Även Sveriges Radios personals fackliga sammanslutningar utanför Stockholm har låtit höra av sig i denna viktiga fråga som gäller personalresurser/sändningstimmar, och av dessa uttalanden vill jag här i debatten bara citera några. Västra distriktet säger bl. a. följande:

"Det står också fullt klart att det inte går att konstruera en vaktlista för tekniker, som inrymmer ens elementära reserver för sjukdom, semester, utbildning, kompladighet efter övertid etc. Vi menar att lokalradions bristande resurser kommer att leda till brott mot de avtal och lagar, som reglerar våra arbetsförhållanden."

Och från samma distrikt säger man:

"Redaktionen kommer att tvingas att sända okontrollerade uppgifter från TT och tidningarna och Zachrissons i och för sig utmärkta målsättning kommer aldrig att kunna uppnås."

Södra distriktets fackliga organisation skriver bl. a. följande:

"De programambitioner som skisseras i propositionen är mycket lovvärda och bra. Däremot finner vi dem helt omöjliga att genomföra med de ekonomiska resurser och den bemanning som föreslås."

Man säger också från samma distrikt:

"Journalisterna på lokalradion skall alltså producera minst tre gånger så mycket som journalisterna/redaktörerna vid SR gör idag. --- Vi anar också kommande konflikter vad gäller lagen om ledighet för studier och lagen om förtroendemans ställning."

Jag skulle kunna fortsätta med sådana citat från praktiskt taget varje distrikt, men det skall jag inte göra. Jag slutar citerandet här och övergår i stället till vad utskottet har sagt, bl. a. som svar på vänsterpartiet kommunisternas krav i motionen. Utskottets skrivning vill jag här läsa in i kammarens protokoll och understryka vikten därav för den fortsatta utvecklingen för lokalradion. I utskottets betänkande på s. 11 och 12 står det följande:

"Utskottet är väl medvetet om hur viktigt det är för programkvaliteten att lokalradion inte tvingas att arbeta med alltför knapp personal i förhållande till den förutsatta sändningstiden. Den genomsnittssiffra som angivits i propositionen får inte uppfattas som en slutlig bedömning av det framtida personalbehovet. Vid kommande beräkningar av medelsbehovet kan det komma att visa sig nödvändigt att utgå från en genomsnittlig större tilldelning av personal än som nu förutsatts. Man kan också tänka sig att man till en början låter sändningstiden, som ju i propositionen förutsätts kunna variera inom vida gränser, ligga lågt i

förhållande till det beräknade genomsnittet för att successivt öka den i den takt resurserna medger det. Även detta är en fråga som naturligen kommer till bedömning vid de årliga prövningarna av medelsbehovet.”

Därefter säger utskottet att något uttalande av den innebörd som vpk föreslagit i motionen 1833 inte synes erforderligt.

Jag har inte avgivit någon reservation i anledning av denna utskottets skrivning, och därför har jag här i mitt anförande velat uppehålla mig rätt mycket vid just detta problem, som är grundläggande för att lokalradion skall lyckas.

I förevarande betänkande har utskottet också haft att ta ställning till Sveriges Radios samlade budget. I vår motion 1833 har vi yrkat att det av Sveriges Radio äskade anslaget på ytterligare 30 milj. kr. beviljas, för att man skall kunna motverka en fortsatt försämring av programkvaliteten och eventuellt också kunna förbättra den. Ty även om regeringen låtsas vara okunnig om budgetnedskärningens konsekvenser är det uppenbart att den går ut över programkvaliteten. Jag vill här hänvisa till det uttalande som gjorts av bl. a. kulturarbetarnas organisation KLYS och till de anställdas fackliga organisation.

Utskottet säger att man vill erinra om att företagets årliga driftanslag består av ett totalbelopp och att regeringen vid prövningen av medelsbehovet inte gör någon detaljgranskning utan bara en schablonbedömning. Denna anslagsmetod, där företaget Sveriges Radio ensamt svarar för prioriteringar och intern anslagsfördelning, skulle vara ett uttryck för statsmakternas vilja att garantera företaget programpolitisk integritet. Så långt är allt gott och väl. Men när företaget Sveriges Radio anser – och talar om det för statsmakterna – att man skulle behöva ytterligare 30 milj. kr. för att kunna upprätthålla eller höja kvaliteten på programmen, så måste väl detta tas på allvar! Jag kan inte heller förstå att beviljandet av dessa ytterligare 30 miljoner skulle vara ett avsteg från Sveriges Radios programpolitiska integritet. Som väl alla vet, gäller det här inte några skattepengar. Det är fråga om att ge Sveriges Radio ytterligare 30 miljoner ur radiofonden, som består av tittarnas och lyssnarnas redan inbetalade avgifter. Jag ber härmed att få yrka bifall till reservationen 8 i kulturutskottets betänkande nr 6.

Till sist kommer jag till den numera välkända och många gånger debatterade frågan om Sveriges Radios medlemskap i Svenska arbetsgivareföreningen. Vänsterpartiet kommunisterna har som synes även i år återkommit med kravet att riksdagen skall uttala sig för att Sveriges Radio utträder ur denna organisation. Jag vet – det kommer väl herr Leander att säga i år liksom förra året – att den pågående radioutredningen skall se över organisationen av Sveriges Radio och därmed också har att behandla denna fråga. Men vi finner det inte ur vägen att riksdagen trots detta gör ett sådant uttalande, i synnerhet som vi i så fall har stöd av den stora fackliga organisationen på Sveriges Radio. Jag ber därför att få yrka bifall också till reservationen 9.

Herr LEANDER (s):

Herr talman! Eftersom utbildningsministern kommer att framträda senare i denna debatt skall jag inskränka mig till att bemöta reservationerna.

Bakom reservation 1 står moderaterna i utskottet. Reservanterna vill ha fristående lokalradiobolag inom varje område. Övriga partier i utskottet stöder propositionen och vill ha ett gemensamt bolag för lokalradioverksamheten, ett bolag som får ställning som dotterföretag till Sveriges Radio. Detta ger fördelar när det gäller att samarbeta med Sveriges Radio om teknik, vissa förvaltningsfunktioner, m. m. Dessutom är vi, fru Mogård, ganska så övertygade om att det blir lättare att hävda lokalradios självständighet mot otillbörliga påtryckningar om man har ett gemensamt lokalradioföretag, som dessutom har koncernledningen bakom sig.

Reservation 2 är också en moderatreservation. Den vill hävda lokalradios självständighet gentemot Sveriges Radio. Personligen har jag litet svårt att förstå vitsen med denna reservation mot bakgrund av vad utskottet framhåller nederst på s. 10 i betänkandet, nämligen:

”Vad gäller lokalradios självständighet i förhållande till Sveriges Radio vill utskottet i anslutning till motionen 1975:1838 understryka vikten av att man vid preciseringen av relationerna mellan moderbolaget och dotterbolaget gör så klara gränsdragningar att lokalradion får reella möjligheter att inom givna ekonomiska och andra ramar fritt utforma sin programverksamhet.”

Reservation 3 har avgivits av två centerpartister jämte moderaterna i utskottet. Reservanterna vill ha en annan storlek och sammansättning av lokalradioföretagets styrelse än som föreslås i propositionen. Radioutredningen skall utreda hela Sveriges Radios organisation. I det läget finns inte anledning att frångå de i propositionen föreslagna principerna för lokalradioföretagets styrelse.

Bakom reservation 4 står fyra av centerpartiets fem ledamöter i utskottet. Reservanterna vill ge den pågående radioutredningen i uppdrag att presentera förslag om ett fristående lokalradioföretag, konstruerat på ett speciellt sätt. Radioutredningen har att arbeta förutsättningslöst på detta område och kommer naturligtvis att pröva även de uppslag som reservanterna för fram. Dock vill utskottsmajoriteten slå vakt om radioutredningens rätt att arbeta förutsättningslöst när det gäller organisationsformer.

Reservationerna 5 och 6 är rena följdreservationer till reservationen 1 och fordrar därför ingen kommentar.

Reservationen 7 har redan bemötts av herr Sundman.

I reservationen 8 av fru Ryding yrkas på 30,6 milj. kr. i ökat anslag till Sveriges Radio för höjning av kvaliteten på programmen.

Här bör först nämnas att Sveriges radio enligt propositionen får ett driftsanslag som höjs till drygt 600 miljoner mot drygt 500 miljoner inrevarande budgetår. Nämnas bör också att med den särskilda anslagsframställning som reservationen gäller följde en lista på de programförslag som riskerade att utgå. Utskottet anser att det skulle äventyra Sveriges

Radios programpolitiska självständighet om statsmakterna skulle gå in och göra prioriteringar bland programförslagen.

Reservationen 9 av fru Ryding kräver Sveriges Radios utträde ur Svenska arbetsgivareföreningen. Detta behandlade vi så sent som den 20 november förra året. Nu har ju fru Ryding redan sagt vad jag skulle säga, men jag får då i alla fall hänvisa till att Sveriges Radios hela organisation skall utredas av den radioutredning som tillsattes i somras.

Låt mig utanför manuskriptet något kommentera det som fru Ryding sade nu. Fru Ryding var bekymrad beträffande den något utökade samhällsinformation som skulle få förekomma i lokalradion i jämförelse med vad förhållandet är nu. Jag tror att fru Ryding överdrev och något felaktigt beskrev vad propositionen innehåller. Det är för det första inte fråga om att kommunala myndigheter eller organisationer skall få gå in på egen sändningstid, utan vad det här är fråga om är korta inslag som liksom tidigare skall redigeras av redaktionerna. För det andra skall över huvud taget samma restriktiva principer gälla för denna samhällsinformation som de principer vi haft hittills; det är bara den skillnaden att informationen i vissa fall skall utökas till två nya grupper: kommunala myndigheter och organisationer.

Sedan blev jag något orolig när fru Ryding tog upp personalsituationen inför den nya lokalradion. I och för sig är jag tacksam för att hon i kammarens protokoll förde in vad utskottet i betänkandet skriver på s. 11 och 12 – jag tycker att vad vi kommit fram till i utskottsarbetet är mycket väsentligt. Det var ju faktiskt så, att om detta var vi eniga, och vi tyckte att vi här hade presterat en stark skrivning. Till att börja med trodde jag att fru Ryding skulle polemisera mot det som hon själv hade varit med om att utarbeta, och dessutom själv varit aktiv vid utarbetandet av, men så småningom kom det ju fram att fru Ryding fortfarande står bakom den skrivning som vi har i utskottsbetänkandet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Fru MOGÅRD (m) kort genmäle:

Herr talman! Mina argument för reservationerna 1 och 2 har jag framfört i mitt huvudanförande. Herr Leander har svårt att förstå vitsen med dem. Det förvånar mig inte alls, eftersom vi har principiellt olika synsätt i den här frågan. Det är emellertid knappast någon mening med att vi ännu en gång drar våra argument, utan jag nöjer mig med att hänvisa till vad jag redan har sagt.

Fru RYDING (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Leander har något felaktigt uppfattat det jag sade om samhällsinformationen. Vad jag menar är att det skall finnas personella möjligheter att göra den bearbetning som herr Leander och jag är överens om; det var så jag avsåg att säga i alla fall.

Beträffande herr Leanders oro när det gällde min beskrivning av per-

sonalen kan jag tala om att jag med tanke på lokalradions framtid har velat ta upp den frågan så utförligt som möjligt. Det var så att säga en brasklapp, om herr Leander förstår mig rätt.

Nr 53

Onsdagen den
9 april 1975

Lokalradio, m. m.

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Efter att ha hört representanterna för de olika partierna är det intressant att kunna notera den mycket stora uppslutningen i utskottets betänkande kring förslagen om lokalradioverksamheten i regeringens proposition och för övrigt även kring de andra delarna i propositionen om rundradion. Med undantag av några piruetter till vilka jag skall återkomma är vi i väsentliga drag överens om den nu föreslagna utbyggnaden av lokalradioverksamheten. Jag ser detta såsom ett mycket stort värde.

Den proposition och det betänkande från kulturutskottet som ligger till grund för riksdagens beslut i dag om bl. a. en uppbyggnad av lokalradioverksamhet är ett uttryck för att vi är på väg in i en ny expansionsperiod – en reformperiod om man så vill – inom etermediernas område efter några års andhämtningspaus. 1950- och 1960-talen präglades av en snabbt expanderande ljudradio- och tv-verksamhet: från en till tre ljudradiokanaler och vid 1960-talets slut från en till två tv-kanaler. Det nuvarande avtalet med Sveriges Radio som har gällt i snart tio år löper ut 1977. Bl. a. därför tillsatte regeringen en radioutredning, som skall lägga fram förslag om etermediernas plats i det framtida samhället.

Det kunde givetvis vara frestande att i det läget skjuta framtida etermediefrågor framför sig i väntan på utredningens resultat. Men så snabbt som utvecklingen går på medieområdet, vore en allmän stiltje på radiosidan enligt min mening mycket olycklig. Två frågor bör kunna behandlas utan att man inväntar radioutredningen. Den ena är den som vi diskuterar i dag – lokalradion – och den andra gäller utbildning inom radio och television. På den punkten väntar vi i vår förslag från TRU-kommittén.

I ett rörligt och dynamiskt samhälle som vårt, där inte minst de kommersiella krafterna är starka, är det särskilt viktigt att etermedierna i allmänhetens tjänst kan utvecklas. Det är i det perspektivet som man bör se förslaget om lokalradio.

Trots stora ekonomiska ansträngningar från samhället har marknadskrafterna i dag lett till ett läge, där endast 40 % av landets kommuner har tillgång till minst två tidningar av olika politisk färg, om man räknar med minst 20 % hushållstäckning. Det är givet att den lokala debatten i sådana kommuner hotar att krympa samt att kontroversiella företeelser och åsikter riskerar att förtigas. Det är därför viktigt att kompletterande medier finns, och det är då naturligt att satsa på företag i allmänhetens tjänst, dvs. företag som utgår från de principiella riktlinjer som har fastslagits i avtalet mellan staten och Sveriges Radio.

Vi skall naturligtvis fortsätta i våra ansträngningar att säkra en mångsidig press. Jag tror att det råder stor enighet om detta i denna kammare.

Vi får pressutredningens slutbetänkande förhoppningsvis någon gång under detta år. Men om förslaget om lokalradio antas av riksdagen i dag, får vi åtminstone vissa garantier för lokal debatt och allsidig information, även om nätet av tidningar redan har tunnats ut.

Lokalradion får emellertid enligt min mening inte bara bli en rapp nyhetsradio. Den bör spegla områdets kulturliv. Den bör kunna bygga upp nya kontakter och låta fler människor komma till tals.

Detta ligger också helt i linje med den kulturpolitiska reform vi inledde i fjol med successiv uppbyggnad av regionala musik- och teaterensembler och med satsning på ett folkligt kulturellt engagemang. Massmedierna måste leva nära dem som läser, lyssnar och tittar. Lokalradion skapar på sitt område förutsättningar för det.

Samtidigt är det viktigt att lokalradion är tillräckligt självständig för att kunna stå emot de påtryckningar som den säkert kommer att utsättas för av olika intressegrupper. Denna nödvändiga redaktionella självständighet garanteras bäst genom ett rikstäckande bolag i allmänhetens tjänst. Det är sannolikt att de moderata utskottsrepresentanterna inser detta och just därför har föreslagit lokala radiobolag. Dessutom bör man väl se den moderata reservationen som ett uttryck för viljan att så långt som möjligt försvaga Sveriges Radios ställning, något som regeringen och glädjande nog utskottets breda majoritet motsätter sig.

Detta innebär naturligtvis inte att Sveriges Radios organisation måste se ut exakt som i dag. Det är ju tvärtom så att radioutredningen bl. a. har till uppgift att granska etermediernas framtida organisation. Men jag vill gärna säga till herr Sundman att den modell som vi valt för lokalradiobolaget är just den modell som minst binder oss för en framtida lösning. Det är också en modell som innebär att vi inte behöver gå in och förändra det nuvarande företagets organisation.

Jag vill inte gärna tro att centerpartisterna i utskottet har haft samma motiv som moderaterna när de formulerat sin reservation i fråga om lokalradions fortsatta organisation. Men att döma av skrivningarna är det många åsikter och viljor som skall förenas. Först konstaterar man att någon lösning till en bestämd organisatorisk modell inte bör göras i dagsläget. Det är en bra början. Men sedan flyttar man sig en halv fotlängd och säger att kraven på lokal förankring och självständighet kan tillgodoses genom att lokalradioföretaget frikopplas från Sveriges Radio och fungerar som ett självständigt bolag. Men även andra lösningar är tänkbara, säger man sedan. Slutligen har den av reservanterna som sist hållit i pennan – eller om det nu är alla fyra som lyckats bestämma sig – helt bytt position, och man beställer av radioutredningen ett förslag för lokalradions fortsatta organisation, innebärande ett självständigt lokalradioföretag.

Nu är frågan: Vilken av dessa tre ståndpunkter företräder reservanterna egentligen i dag? Eller företräder de möjligen var sin linje? Herr Sundman står inte på den här reservationen. Varför vet jag inte – kanske var han skolsjuk. Eller ansluter han sig till vad som står i reservationen? Det

skulle vara utomordentligt välgörande med ett klarläggande på den punkten. Det är enligt min mening av stor vikt att radioutredningen får arbeta utan låsningar till bestämda modeller. Centerreservationen innebär en sådan låsning, och därför bör den avvisas.

Slutligen, herr talman, vill jag uttrycka en lätt förvåning över det särskilda yttrande som fru Fränkel har avgivit. Med hänsyn till de stora reklamentusiaster som finns i liberala led, åtminstone utanför riksdagen, kan man naturligtvis om man vill vara litet vänlig, se fru Fränkels yttrande som ett skall vi säga pragmatiskt motiverat steg i rätt riktning. Men ser man till liberalernas traditionella kamp för yttrandefriheten i samhället och deras höga värdering av personlig integritet, då borde riksdagens folkpartister i konsekvens med detta helhjärtat kunna stödja regeringens linje om etermedier i allmänhetens tjänst, helt fristående från varje kommersiellt intresse.

Fru MOGÅRD (m) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Zachrisson började med att säga att det förelåg ganska stor enighet kring detta förslag bortsett från några piruetter. Det är ett ordval som jag faktiskt inte tycker att man skall använda om alla andra åsikter än ens egna. Jag är kanske överkänslig, men jag tycker att det är ett uttryck för en översåtsattityd som jag inte gärna vill acceptera.

Jag måste konstatera att statsrådet fullföljer sin gamla om jag så får säga okristna attityd att insinuera diverse fula motiv bakom de förslag som andra lägger fram. De insinuationer som herr statsrådet kom med, att moderaterna hade diverse skumma motiv för att vilja ha lokalradioblag och att vi var ute efter att försvaga Sveriges Radio, tänker jag inte bemöta. Jag deltar inte i en sådan debatt, herr statsråd.

Beträffande påtryckningar råder jag herr statsrådet att läsa Sven Gustafsons motion. Tyvärr är den inte skriven av någon i vårt parti, och jag kan knappast skriva en likadan. Jag tycker att den är utomordentlig. Den vederlägger allt vad herr statsrådet kan säga i den frågan.

Herr SUNDMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Zachrisson har noterat att mitt namn inte finns med på reservationen 4. Han undrade om jag var skolsjuk. Det var inte så förfärligt länge sedan herr Zachrisson satt i utskottet. Han vet alltså med ledning av det dokument som föreligger här att jag ingalunda var skolsjuk.

Herr Zachrisson undrade var jag står i denna fråga. Det är väl förfärligt enkelt! Det behövs inte några större intellektuella kvalifikationer för att räkna ut att står inte mitt namn med på en reservation som fyra andra centerpartister har avgivit delar jag inte i alla delar deras uppfattning och har inte kunnat vara med på den reservationen. Det är förfärligt enkelt att räkna ut, om man använder huvudet litet grand!

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Det var inte alls min avsikt att åstadkomma några känslostormar. Piruetter, fru Mogård, kan vara ganska trevliga att titta på när de framförs. Min avsikt var bara att konstatera att det är relativt marginella förändringar som diskuteras t. o. m. i reservationerna.

Jag är tacksam för att herr Sundman så klart framför sin ståndpunkt. Jag tror det är bra att det är sagt i kammaren. Det är väl möjligt att en sofistikerad krubbitare på utskottsbetänkanden kan dra vissa slutsatser av vad som är uttalat i betänkandet, men jag tror att det mycket klara ställningstagandet från herr Sundmans sida är utomordentligt välgörande.

Fröken ELIASSON (c):

Herr talman! För att en allsidig samhällsdebatt och ett rikt och mångskiftande kulturliv skall främjas genom eterverksamheten måste radion och televisionen i hög grad spegla de förhållanden som direkt berör människorna och deras skiftande livsvillkor. Detta förutsätter att verksamheten inriktas på att belysa och anknyta till förhållanden i olika landsdelar med den särart dessa har. En ökad lokal och regional förankring måste prägla den fortsatta utvecklingen av Sveriges Radio. Med detta menar vi inte bara att program skall produceras lokalt i större utsträckning utan också att programmen i större utsträckning måste produceras av människor från skiftande miljöer och formas efter de synpunkter, erfarenheter och livsvillkor som människor har i olika delar av landet.

Det är mot denna bakgrund, som finns skildrad i centermotionen 1842, som vi från centerns sida menar att införandet av lokalradio kan bli ett betydelsefullt steg i rundradions utveckling. Lokalradion kan rätt utnyttjad öppna vägar för nya, vidgade informationskanaler, nära kontakt och kulturupplevelser som kan stärka människors möjligheter till gemenskap och inflytande över samhällsutvecklingen. Det är en angelägen uppgift i dag att vi på olika sätt försöker finna vägar att bryta den känsla av främlingskap och maktlöshet som många människor känner i vårt komplicerade samhälle och stärka människors möjligheter att inte bara följa utan också ta aktiv del i och påverka de förändringar som samhället genomgår. I arbetet på att lägga besluten närmare människorna och vitalisera den kommunala demokratin har, menar vi, lokalradion en uppgift att fylla.

Att vi behöver gå nya vägar har naturligtvis ett sammanhang med pressens situation. Att allt fler dagstidningar försvinner innebär inte bara att bevakningen av vad som händer i kulturlivet, på arbetsmarknaden, i näringslivet och samhället i övrigt försämras. Koncentrationen och monopoliseringen inom pressen är framför allt ett hot mot den fria opinionsbildningen och demokratin. Ökade insatser för att förhindra att tidningar tvingas läggas ner och en utbyggnad av lokalradio är angelägna åtgärder för att så många röster och meningsriktningar som möjligt skall komma till tals i debatten.

I det här sammanhanget vill jag peka på att framväxten av nya medier,

inte minst i form av videogram, innebär speciella problem för den massmediesituation vi kommer att ställas inför inom en snar framtid. Den frågan finns det anledning att återkomma till i samband med behandlingen av årets kulturproposition.

Jag vill framhålla att vi från centerens sida accepterar den organisatoriska lösning i form av ett dotterbolag till Sveriges Radio som föreslås i propositionen. Vi gör det av flera skäl. Vi menar att det finns anledning att i dagsläget inte göra någon låsning till en bestämd organisatorisk lösning för framtiden med hänsyn till radioutredningens arbete. Vidare kan det finnas skäl att i ett uppbyggnadsskede låta lokalradion dra nytta av Sveriges Radios erfarenheter samt dess administrativa och tekniska resurser och göra övergången smidig från den nuvarande regionalradion till den kommande lokalradion.

Men blickar vi framåt måste vi också fråga oss vilka uppgifter lokalradion skall fylla när den väl är utbyggd och vilka lösningar, bl. a. i fråga om lokalradions organisation, som bäst svarar mot lokalradions primära uppgifter och som bäst tillgodoser kraven både på lokal förankring och självständighet.

Det är svårt enligt min mening att komma ifrån att propositionens lösning med ett dotterbolag som i avgörande avseenden är nära knutet till moderbolaget kan innebära risker för att lokalradions utveckling kan komma att hämmas av det inflytande som moderbolaget i praktiken kommer att få i och med propositionens förslag. Hela idén med lokalradion kan därmed komma att förfuskas.

Av propositionen framgår t. ex. att det skall upprättas ett samarbetsavtal mellan bolagen. "Av detta" – och här citerar jag propositionen – "bör framgå att moderbolaget, Sveriges Radio AB, skall svara för övergripande planering av rundradioverksamheten, göra framställning om medelstilleddning och besluta om budgetramar för lokalradioföretaget samt besluta om system för ekonomisk styrning och kontroll. Vidare bör moderbolaget fastställa för rundradioverksamheten i dess helhet gemensamma programregler. I personalpolitiskt hänseende skall företagen betraktas som en enhet. I avtalet bör vidare inskrivas att det skall åvila Sveriges Radio AB att företräda koncernen i förhandlingar om kollektivavtal, avtal om upphovsrätter m. m. liksom med centrala instanser t. ex. för sport, musik och nyheter. Det skall härvid ankomma på Sveriges Radio AB att med beaktande av konsekvenser för hela koncernen avgöra i vad mån förhandlingarna skall bedrivas centralt."

Det kan räcka med det här citatet. Det visar att strävandena till ett självständigt övergripande planeringsansvar och en självständig personal- och programpolitik utifrån lokalradions egna förutsättningar och önskemål kan bli svåra att förena med den organisatoriska konstruktion och uppgiftsfördelning som föreslås.

Givetvis kan och bör en hel del frågor lösas gemensamt för lokalradion och Sveriges Radio i övrigt. Det förtjänar att understrykas. Det ligger också ett värde i att man kan samarbeta på olika områden av väsentlig

betydelse för bägge parter, men den fråga som infinner sig är om inte lokalradion står starkare i en förhandlingssituation gentemot Sveriges Radio i övrigt om lokalradion får en mer självständig ställning än som nu föreslås.

I debatten om lokalradio har det kastats fram en rad olika förslag om hur lokalradion skulle kunna se ut. 1969 års radioutredning, som gjort en mer inträngande behandling av denna fråga, föreslog att lokalradion skulle få formen av ett fristående programföretag, Sveriges Lokalradio AB. Enligt min mening finns det i förslagen om ett lokalradioföretag som är mer självständigt i förhållande till Sveriges Radio än propositionens modell sådana förtjänster att frågan bör prövas närmare av den nu sittande radioutredningen, och förutsättningarna och konsekvenserna för en sådan lösning bör redovisas genom att utredningen presenterar ett förslag till ett sådant alternativ. Vi har i motionen 1842 pekat på att lokalradion skulle kunna organiseras i framtiden som ett företag som är frikopplat från Sveriges Radio, men även andra lösningar som fyller kraven på ökad självständighet är givetvis tänkbara.

I reservation nr 4 föreslås att radioutredningen skall få i uppdrag att göra detta, och jag ber att få yrka bifall till reservationen.

I denna centerreservation framhålls också att det är väsentligt att verksamheten i de olika lokalradioområdena kan komma att bedrivas med långt gående självständighet inom lokalradioföretagets ram. Vi föreslår därför att man i radioutredningen närmare bör pröva att förstärka den lokala självständigheten genom att i varje lokalradioområde inrätta en lekmananämnd med bred förankring inom lokalradioområdet som får sig tilldelad vissa uppgifter. Det numera växande intresset på alla håll för att decentralisera beslutsfattandet på olika samhällsområden bör, som vi ser det, i särskilt hög grad vara tillämpligt på lokalradion med den karaktär denna verksamhet har inom rundradion. Självfallet skall liksom hittills den redaktionella ledningen och programansvaret tillkomma stationschefen i lokalradioområdet. Däremot skulle man med lekmananämnder kunna åstadkomma en tyngdpunktsförflyttning från den centrala företagsledningen till lokalradioområdena.

Vad vill vi då i reservationen nr 4? Ja, vi framhåller att det är angeläget att dessa frågor blir föremål för en närmare prövning av radioutredningen och att man presenterar förslag i detta avseende som underlag för kommande ställningstaganden till lokalradions framtida organisation och verksamhet.

Detta avfärdas av utskottsmajoriteten med hänvisning dels till att radioutredningen kan väntas överväga den organisationsform vi föreslår, dels till att ett bifall till motionen skulle styra utredningen i viss riktning och försvåra en fri och förutsättningslös prövning av olika alternativ.

Den argumentation utskottsmajoriteten här för är besynnerlig och motsägelsefull. Om majoriteten hävdar att radioutredningen kommer att göra överväganden av detta slag, på vad sätt skulle då en fri och förutsättningslös prövning försvåras genom att man redovisar de överväganden

man gjort kring ett organisationsalternativ man diskuterat inom utredningen? Är det tvärtom inte av stort värde för en fri och förutsättningslös prövning av frågan också utanför utredningens krets att man redovisar förslag och överväganden kring t. ex. det huvudalternativ som den förra radioutredningen förordat eller andra lösningar som innebär ett lokalradioföretag med större självständighet än vad som nu blir fallet i avvaktn på utredningens arbete och att man här också har möjlighet att beakta de förändringar som i övrigt kommer att aktualiseras i radioutredningens arbete? Om man menar att det är angeläget att vi inte binder oss när det gäller den framtida organisationen, är det då inte av stort värde att vi också får en öppen redovisning av sådana här alternativ?

Ett bifall till reservation nr 4 innebär således, herr talman, inte några som helst hinder för en fri och förutsättningslös prövning av olika alternativ. Det är inte centerreservationen som är motsägelsefull utan det är utskottsmajoritetens argumentation.

Herr talman! Vi har vid en rad tillfällen här i riksdagen diskuterat behovet av en bättre geografisk balans i programproduktionen och att rundradioprogram i större utsträckning än hittills kommer att produceras utanför de nu helt dominerande storstadsdistrikten. En geografisk spridning av produktionen är av betydelse för att tillgodose kraven på bredd, mångfald och allsidighet. Jag berörde det i inledningen av mitt anförande. Att detta med en spridning av programproduktionen är viktigt framgår redan av att regering och riksdag angav detta som en målsättning i 1966 års beslut. Ansträngningar har även gjorts inom Sveriges Radio för att i större utsträckning lägga ut programproduktion på distrikten. Vi har under flera år haft anledning att återkomma till denna fråga här i riksdagen.

Det förtjänar att understrykas att lokalradion inte med ett slag förändrar situationen. Fortfarande återstår åtskilligt att göra för att bygga ut den lokala och regionala verksamheten, som också framhålls i motionen 1842. Det gäller inte minst att skapa förutsättningar för en ökad bredd och allsidighet i riksprogrammen. Det måste vara en uppgift för Sveriges Radio att målmedvetet eftersträva en decentralisering av programproduktion både i fråga om ljudradion och televisionen.

Jag noterar med tillfredsställelse att det på denna punkt inte rått några delade meningar i utskottet.

Låt mig avslutningsvis kort beröra två viktiga principiella frågor i propositionen. 1969 års radioutredning föreslog som bekant att olika myndigheters möjligheter att sända program i radio och TV kraftigt skulle byggas ut. Det förslaget har mött en hel del kritik, och man har bland kritikerna varnat för att detta skulle kunna medföra allvarliga risker för radions och televisionens integritet. Lokalradiopropositionen är betydligt återhållsammare på denna punkt än radioutredningen och innebär att en viss ytterligare vidgning av meddelanden inom rundradion skall kunna ske, att kommunala myndigheter skall få samma möjligheter som statliga

myndigheter nu har och att organisationerna i särskilt viktiga frågor skall få tillfälle att ge information. Detta skall ske inom ramen för de nuvarande principerna om rundradioföretagets oberoende. Propositionens förslag i det här avseendet har klara fördelar framför 1969 års radioutrednings förslag, det vill jag understryka.

Även en annan viktig fråga som har att göra med integritet behandlas i propositionen. På grundval av reklamutredningens genomgång av reklamen och konsekvenserna av reklamfinansierad TV föreslås i propositionen att tanken på kommersiell reklam i televisions- och ljudradio-program skall avvisas.

Vaktsländet om integriteten är och måste vara en hörnsten för rundradioverksamheten i vårt land. Vi hävdar från centerns sida att ett förtroendefullt förhållande mellan rundradion och dess publik är avhängigt av att verksamheten kan hållas fri från påtryckningar från myndigheter och starka ekonomiska intressen. Vi har länge ställt oss negativa till tankar på särskilda reklamfinansierade företag och reklamfinansiering över huvud taget inom rundradion. Det ställningstagande som nu görs i propositionen i denna fråga hälsar vi därför med tillfredsställelse.

I detta anförande instämde herrar Mattsson i Lane-Herrestad och Norrby samt fru Göthberg (samtliga c).

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! I den proposition som vi nu diskuterar har regeringen tagit slutlig ställning till frågan om möjligheten att reklamfinansiera TV-programmen. Moderata samlingspartiet har i sin partimotion velat uppskjuta ett sådant ställningstagande och överlämna frågan till radioutredningen. Också andra motioner tar upp värdet av reklamfinansieringen, men utskottsmajoriteten kan inte anse annat än att de skäl som framförts i propositionen mot en sådan finansiering är så starka att motionerna bör avslås.

Herr talman! Jag skall inte så här nära midnatt ta upp en debatt för eller emot reklamfinansiering. Den debatten har förts åtskilliga gånger förr i Sveriges riksdag. Jag skall i stället nöja mig med att hänvisa till vad fru Mogård anförde. Bl. a. nämnde hon att alla europeiska länder utom de nordiska länderna och Belgien nu använder sig av den finansieringsformen.

Att jag inte nu vill ge mig in på någon debatt om reklamfinansiering beror däremot inte på att jag tänker åtyda det maktfullkomliga uttalande som herr Sundman gjorde nyss här i kammaren när han sade att vi har viktigare saker att syssla med. Diskussionen är slutförd. Nej, herr Sundman, jag kan för det första hänvisa till vad fru Fränkel sade, att varje riksmöte är suveränt när det gäller rätten att ta upp en fråga till ny behandling. För det andra har varje riksdagsman rätt att diskutera en för honom angelägen fråga när det passar in i kammarens föredragningslista.

Vi har som sagt föreslagit att de här frågorna skall hänskjutas till radioutredningen, och det har vi gjort bl. a. med tanke på de finansiella svårigheter som Sveriges Radio och också det nya lokalradiobolaget kommer att ha kännning av. Hur skall vi i vårt land mot bakgrund av de stigande kostnaderna för programproduktionen kunna hålla rimlig standard på programutbudet? Det är en fråga som alltför litet har diskuterats i samband med den radio- och TV-proposition som nu föreligger.

Ett belägg för vad kostnadsutvecklingen har inneburit har vi fått genom den debatt som har förts inom och utom Sveriges Radio de senaste åren. Alltför begränsade resurser tillsammans med krav på kvalitativt god produktion måste skapa svårigheter, och de svårigheterna kommer att drabba också den nu aktuella lokalradion.

Utbildningsministern beräknar att 14 man skall åstadkomma minst tio timmars informativ lokalradio i veckan. Vi som bor i Skåne lyssnar ofta på grannlandets radio och ser dess TV. Den 1 april i år startade Danmark sin utvidgade regionalradio, där 12 man skall svara för fem-sex timmars program i veckan. De svenska kollegerna förväntas alltså producera nästan dubbelt så mycket. I vilken form? frågar man sig. Skall lokalpop bli lösningen på lokalradions personalproblem?

Jag vill gärna tillägga att med det nuvarande finansieringssystemet kommer utbyggnaden av den regionala TV:n att dröja. Två nyligen avslutade undersökningar av regional-TV-publiken och dess önskemål visade en 92-procentig uppslutning kring regional-TV. Stockholm – ensamt, tror jag, av världens storstäder – har ännu inte regional TV men behöver det naturligtvis på samma sätt som samtliga andra regioner behöver utöka sin sändningstid.

Men det kostar pengar. Det finns, herr talman, andra finansieringskällor för radio och TV än licenser, bl. a. skattefinansiering. Regeringspartiet brukar inte ha några hämningar när det gäller att lägga över finansieringen av olika åtaganden på företagen, men just här, där kostnadsökningarna är ofrånkomliga, vill man inte ens ha den frågan utredd av radioutredningen, trots att därmed TV-publiken skulle få bättre valmöjligheter utan höjning av licensavgiften och trots att programkvaliteten skulle bli bättre. Därtill – och det är viktigt inte minst inför kravet av en utbyggnad av regional-TV – skulle de tekniska och personella resurser som finns kunna bli till fulla utnyttjade.

Herr SVEN GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Jag har i anslutning till propositionen 13 väckt två motioner. Motionen 1843 gäller vad som sägs i propositionen beträffande eventuella reklamslag i radio och TV. Man kan ju undra varför denna fråga har tagits upp i propositionen om lokalradio. Ingen har föreslagit att reklam skulle införas i den form av lokalradio som här är aktuell. Avsikten måste då ha varit att, som en tidigare talare sade, få det här ärendet utagerat, att förklara att det nu är slutpratad i frågan.

Jag kan inte instämma i detta. Först och främst anser jag att det finns

ett dåligt underlag för ett uttalande som skulle för all framtid avvisa tanken på varje form av reklam i radio och TV. När man ser hur utredarna i en samhällsekonomisk kalkyl tar med tidsförluster för de TV-tittare som är ointresserade av reklaminslag, beräknar dem i kronor och tar upp dem som en belastning i kalkylen, undrar man hur de egentligen har gått till väga.

Men det allra viktigaste här är att man inte kan förutse en framtida utveckling. Jag har i min motion hänvisat till vad en av våra främsta experter på detta område, professor Karl-Erik Wärneryd, anförde i sitt särskilda yttrande till utredningen. Han anser att man inte nu skall införa reklam i radio och TV, inte minst med tanke på pressens situation. Men han säger att de förutsättningar som hans bedömning bygger på kan förändras, bl. a. genom den teknologiska utvecklingen på medieområdet. Därför bör frågan om TV-reklam enligt hans mening tas upp ånyo i samband med att den framtida medicutvecklingen granskas.

Jag tycker att det är mycket klokt sagt och att det inte finns anledning att föregripa en kommande utveckling genom att nu opåkallat göra ett uttalande i avsikt att försöka binda riksdagen för all framtid i denna fråga.

Utbildningsministern hade vänligheten att tala om den strävan efter respekt för den enskildes integritet som utmärker liberalismen; han menade att den strävan skulle ha till följd att man skulle avvisa varje tanke på reklaminslag i radio och TV. Jag måste då fråga: Kan den liberala pressen, som accepterar reklaminslag, beskyllas för att av den anledningen visa bristande intresse för den enskilda människans integritet?

De synpunkter som jag har framfört täcks av det särskilda yttrande som fru Frænkel har avgivit. Därför yrkar jag inte bifall till motionen 1843.

Jag har också väckt en annan motion – tillsammans med medmotionärer, liksom den förra – som gäller de frågor som i övrigt har förts fram i propositionen. Vi har hemställt att det alternativ som docent Kurt Samuelsson framfört i utredningen om särskilda lokala radioföretag skulle prövas. De invändningar som har riktats mot en sådan tanke har vi bemött i motionen, och fru Mogård har haft vänligheten att referera därtill. Det behöver jag alltså inte göra nu.

Jag har varit angelägen om att den här frågan verkligen skall tas upp i utredningen. Nu säger utskottet att utredningen nog gör det ändå. Man vill inte att den här motionen skall överlämnas till utredningen och anför, beträffande en annan motion, att ett sådant överlämnande skulle kunna styra utredningen.

Departementschefen säger att den lösning han föreslår är relativt neutral. När jag har velat att motionen skulle överlämnas till utredningen beror det på att jag är rädd för att den form som här är föreslagen som ett provisorium kan komma att styra utvecklingen och att jag anser att det därför kan vara bra att de synpunkter som framförs i motionen bringas till utredningens kännedom. Detta gäller också de synpunkter som jag

har anfört om vikten av att åstadkomma en tvåvägskommunikation mellan lokalradion och lyssnarna liksom om möjligheten att få till stånd verkliga lokala radiostationer av det slag som jag har angivit i min motion.

Av dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen 1844.

Herr NYHAGE (m):

Herr talman! 1969 års radioutredning, vars betänkande ligger till grund för proposition nr 13 till årets riksdag, föreslog beträffande landets indelning i lokalradioområden, att antalet områden skulle vara 36, att inget område skulle omfatta mer än ett län och att läns- och kommungränser i princip inte skulle brytas.

Vissa län skulle indelas i två eller tre områden. Hit hörde bl. a. Älvsborgs län, som indelades i ett Boråsområde och ett Vänersborgsområde samtidigt som vissa delar tillfördes Göteborgsområdet.

I propositionen föreslås 24 lokalradioområden, vilka sammanfaller med länen med undantag av Göteborgs och Bohus län samt Älvsborgs län. Dessa indelas i två områden, som skär över länsgränserna. Det ena av dessa områden föreslås omfatta Göteborg och Borås samt kringliggande regioner med Göteborg som huvudstudioort. Det andra föreslås omfatta det s. k. trestadsområdet.

Borås föreslås ingå i en försöksverksamhet, innebärande att Borås får egen lokalredaktion och ges möjlighet att sända vissa lokala program, främst nyheter.

Föredragande statsrådet har alltså inte biträtt radioutredningens förslag när det gäller Boråsområdet. Som enda egentliga skäl härför åberopar statsrådet, att de näringsgeografiska sambanden över länsgränserna på vissa håll i Västsverige är så omfattande, att det för lokalradions del finns starka motiv för ett undantag från en indelning som följer länsgränserna. Statsrådet föreslår därför att Göteborg och Borås med kringliggande kommuner sammanförs till ett område. Kulturutskottet ansluter sig till detta förslag.

Det åberopade skälet är enligt min mening inte bärande. Näringsgeografiska samband mellan Boråsområdet och Göteborgsområdet existerar givetvis men kan ingalunda anses vara av den karaktären att de kan spela någon som helst avgörande roll för ett ställningstagande i enlighet med föreliggande förslag.

Däremot kan med all rätt hävdas, att Boråsområdet såväl geografiskt som ur näringslivssynpunkt är ett utomordentligt väl samlat område. Området har ett enhetligt och i betydande omfattning gemensamt näringsliv. Det är tätbefolkat och har ett befolkningsunderlag om ca 220 000 invånare, vilket är större eller helt likvärdigt med flera andra i propositionen föreslagna områden.

Borås är den givna centralorten i detta område. Där finns därtill redan en sändare, som utan svårighet täcker in hela området. Det krävs alltså i det avseendet inga nyinvesteringar för att Boråsområdet skall bilda ett

Onsdagen den
9 april 1975

Lokalradio, m. m.

eget lokalradioområde.

I administrativt hänseende är anknypningen mellan Boråsregionen och Göteborg av ringa omfattning. Länsstyrelsen i Älvsborgs län har sitt säte i Vänersborg och där finns också landstingets centralförvaltning. Ej heller i det här avseendet talar alltså några särskilda skäl för ett enda stort Göteborgsområde.

Det föreslagna Göteborgsområdet kommer att omfatta mer än 700 000 invånare. Det blir därtill geografiskt mycket omfattande. Att på ett tillfredsställande sätt täcka in hela detta område torde vara förenat med stora svårigheter för lokalradion. Uppenbara risker finns för att anslutningen till området kommer att medföra betydande olägenheter för Boråsregionen.

Herr talman! Personalen vid Sveriges Radio i västra distriktet har genom SIF-sektion 20 framfört en rad synpunkter i det ärende vi nu behandlar. Beträffande sändarnät, områdesindelning och utbyggnad sägs det bl. a.:

”Rent allmänt kan man slå fast att antalet lokalradioområden är otillräckligt i förhållande till ambitionerna. Det blir svårt för 24 stationer att verkligen bli en *lokalradio*. När det gäller områdesindelningen i västra distriktet anser sektionen att Borås med kringliggande kommuner måste bli en egen, fullvärdig lokalradiostation. Förslagets lösning, att föra Borås till Göteborg, men med möjligheter till egna lokala sändningar, är oklart och otillfredsställande. Borås-området har ändå 220 000 invånare och det kommer att bli synnerligen ointressant för Ulricehamns-borna t ex att matas med lokalt Göteborgs-material.”

Inget tvivel kan alltså råda om personalens inställning till den här frågan.

Herr talman! Sammanfattningsvis vill jag fastslå följande.

Alla saksäl talar uppenbarligen för att Boråsregionen skall utgöra ett eget lokalradioområde medan egentligen ingenting talar för den konstruktion som föreslås i propositionen och av kulturutskottet.

Radioutredningen förordade enhälligt ett särskilt Boråsområde.

Människorna i den berörda bygden står bakom kravet på eget lokalradioområde. Personalen vid Sveriges Radio i västra distriktet uttalar sig otvetydigt för att Borås med omgivande kommuner skall bli en egen fullvärdig radiostation.

Likväl ställer sig kulturutskottet bakom regeringsförslaget, vilket enligt mitt förmenande måste betraktas som något anmärkningsvärt. Uppenbarligen inser även utskottet detta, eftersom man bifogar en brasklapp, där man utgår ifrån att lokalradioföretaget framgent, om det visar sig påkallat, föreslår åtgärder för justeringar i fråga om indelningen i lokalradioområden. Det borde ha varit naturligt för utskottet att självt ta ställning till en sådan justering i enlighet med förslaget i motionen 1847, som jag härmed ber att få yrka bifall till.

I detta anförande instämde herrar Magnusson i Borås (m) och Persson i Heden (c).

Herr OLSSON i Edane (s):

Herr talman! Jag skall mycket kort kommentera motionen 1832 där Olle Svensson i Eskilstuna och jag tar upp frågan om den föreslagna bemanningen vid de 24 lokalradiostationerna. Vi gör det därför att vi befarar att med föreslagen personalstyrka kommer den i och för sig utmärkta målsättningen inte att kunna uppnås.

I fråga om personella resurser skall varje station enligt förslaget få i genomsnitt åtta journalister till förfogande och dessa skall producera mellan 10 och 15 timmar i veckan, vilket gör ungefär en och en halv timme per anställd.

Vi motionärer är rädda för att den föreslagna personaldimensioneringen kommer att äventyra programkvaliteten och därmed även departementschefens målsättning. Tvingas man ute i distrikten i alltför hög grad att saxa vad tidningarna skriver kan det mycket väl bli, som personalen vid Norrbottensdistriktet befarar, nämligen att en lokalradio i Norrbotten enligt propositionen innebär en klar försämring i förhållande till nuvarande verksamhet.

Av erfarenhet vet vi att det är de egenproducerade programmen som ger lyssnarna bästa utbytet. Från mitt eget hemlän har man mycket riktigt pekat på vikten av att man tilldelas personella resurser så att man kan bevaka det som händer såväl på dagtid som på kvällstid. Det senare är inte minst viktigt, ty det är då som det hålls informationsmöten för allmänheten, lokala opinionsmöten, politiska debatter med kommunal förankring, kulturevenemang som speglar regionalt och lokalt kulturliv och inte minst kommunala sammanträden, där lokalt viktiga och debattstimulerande frågor behandlas.

Meningsfulla program kostar både personal och pengar, och skall man plussa på med exempelvis ett par journalister och kanske en eller två tekniker på varje lokalstation så drar detta stora årskostnader. Och det är därför som vi i motionen tagit oss för att föreslå viss omdisponering av de samlade resurserna. Man kan nämligen inte bara, som från många håll, ropa efter personal och resurser utan att anvisa var medlen skall tas.

Vi har därvid pekat på ett fält där vi anser att pengar borde kunna sparas och föras över till den länsradioverksamhet som riksdagen nu har att besluta om. Att vi valt den regionala TV-verksamheten beror helt enkelt på att vi är kritiska mot den försöksverksamhet som nu pågår och som bara i sin nuvarande utformning kostar i runt tal 8 milj. kr. per budgetår. Skulle varje licensbetalare i det här landet få möjlighet att se regional TV kommer årskostnaden att stiga till det dubbla. F. ö. har den försöksverksamhet som nu bedrivs en helt omöjlig geografisk uppdelning. Jag har svårt att förstå hur man för framtiden skall kunna tänka sig både en förstärkt länsradioverksamhet och samtidigt över hela landet ännu kraftigare satsningar på den regionala TV-verksamheten. Ty skall man ha en regional TV-verksamhet så skall den givetvis omfatta alla delar av landet och inte, som nu, bara en fjärdedel.

Nr 53

Onsdagen den
9 april 1975

Lokalradio, m: m.

Herr talman! Jag skall inte yrka bifall till motion nr 1832 men jag har med det anförda velat markera att jag tror att lokalradion, som i och för sig är en mycket fin sak, med föreslagen resurstilldelning kommer att få svårt att klara sin uppgift om man vill ha vissa kvalitetskrav.

I detta sammanhang vill jag också ha sagt att jag för min del inte tror att vi inom aktuell planeringsperiod kommer att ha råd med att avdela tillräckliga resurser för att skapa både en effektiv länsradio och regional TV över hela landet, när vi vet att den senare verksamheten redan i dagsläget kommer att kosta mellan 15 och 20 milj. kr. per år. Förr eller senare kommer vi ändå att stå vid ett vägskafl och tvingas till prioriteringar, och då måste alternativet – en kvalitativt god länsradio – vara att föredra framför ett halvdant utbud av lokalradio och bygde-TV. Att producera bra TV-program är som bekant avsevärt dyrare än att producera bra radioprogram.

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Jag har i anslutning till den nu aktuella propositionen väckt en motion, nr 1846, beträffande stereosändningar inom Skåneregionen.

Kulturutskottet avstyrker motionens yrkande med uppgifter som väl närmast kan uppfattas som en uppmaning till mig att vara nöjd med att televerkets utbyggnadsplan innebär att såväl Hörbys som Malmö FM-stationer ligger i den första utbyggnadsetappen.

Detta är ingen nyhet för mig. Det framgår ju av uppgifter på s. 43 i propositionen. Men där står också att första etappen skall kunna vara genomförd två år efter beslutet. Stockholm och Göteborg ingår också i första etappen, men dessa områden lär ju redan nu bli anslutna till stereosändning.

Medan de ansvariga myndigheterna i många år har funderat på vilket system som skall användas för stereosändningar har i de flesta andra länder pilottonssystemet tillämpats, och det uppges i propositionen att närmare en miljon svenska radiolyssnare redan vid 1974 års utgång väntades ha radioenheter klara eller förberedda för pilottonssystemet.

Jag har i min motion redovisat en uppgift om att det skulle vara möjligt att i varje fall regionalt över Hörbystationen sända stereoprogram, om det monterades en enkoderutrustning till förhållandevis obetydlig kostnad redan innan Skåneregionen helt ansluts till riksutrustningen.

Tyvärr säger utskottet ingenting om detta. Men det kan kanske vara en liten tröst att utskottet uttalar att det ankommer på televerket att göra avvägningar av det slag som innefattas i motionen. Jag vill uttala den bestämda förhoppningen att televerket nu gör allt som kan göras för att reparera det skamfilade anscende som blivit ett besvärande faktum genom det för många stereointresserade radiolyssnare svårförklarliga dröjsmålet i fråga om systemvalet.

I Skåne kan vi sedan flera år lyssna till fina stereosändningar från Danmark. Låt oss äntligen få svenska stereosändningar utan att vänta

ytterligare två år!

Jag avstår från att yrka bifall till motionen, trots den knapphändiga behandling utskottet bestått den.

Herr LINDAHL i Lidingö (s):

Herr talman! Jag vill först deklarerat att jag hälsar förslaget om införande av lokalradio med den allra största tillfredsställelse.

Radio- och TV-frågor har länge tillhört mitt intresseområde, först i statsutskottet på sin tid och sedermera i 1969 års radioutredning. Jag vill ge utbildningsministern en eloge för att han i ett ansträngt ekonomiskt läge har kunnat lägga fram denna proposition, så att Sverige får lokalradio fr. o. m. år 1977. Man kunde ju hysa viss oro för att lokalradiofrågan skulle läggas på is i avvaktan på 1974 års radioutredning.

Kritiken gäller den knappa personaltillgången, men det är enligt min mening en sak som kan rättas till sedan nya erfarenheter har vunnits.

Lokalradion kommer att bidra till bättre kontakter mellan de lokalt verksamma folkrorelserna i vårt land och etermedia. Lokalradion ger nya förutsättningar för en nyskapande användning av radion i TV-åldern.

Engelska erfarenheter visar att den lokala ljudradioverksamheten är lätthanterlig. Man går ut i bostadsområden och ställer viktiga frågor till invånarna. Det har visat sig att det är lättare att på detta sätt åstadkomma en kommunikation. Alla människor har inte så lätt att sätta sig ner och skriva. Folk kan komma till tals via lokalradion, och utsändningarna kan få formen av en stimulerande dialog.

Mot den här bakgrunden tror jag för min del att lokalradion kommer att bli en mycket bra sak i vårt samhälle. Sveriges Radio är ett TV-dominerat företag – ca två tredjedelar av verksamheten gäller televisionen. Därför är det önskvärt att lokalradioverksamheten inte direkt inordnas i Sveriges Radio.

Jag hade personligen i radioutredningen på sin tid tänkt mig ett fristående företag. Men jag kan förstå departementschefen när han övergångsvis, i avvaktan på betänkandet från 1974 års radioutredning, föreslår ett dotterföretag. Detta är bättre än om lokalradion skulle drunkna i den redan nu stora organisation som Sveriges Radio utgör.

Efter att ha framfört dessa principiella synpunkter skall jag tillåta mig att kortfattat anlägga några synpunkter på motionen 1835. Bakom denna står ett tiotal socialdemokratiska riksdagsmän från Stockholms län.

I Stockholms län väntas lokalradion komma att spela en speciellt viktig roll. För detta talar bl. a. dess möjligheter att skapa en bättre balans än vad som nu råder i det regionala massmediautbudet totalt sett. Redan ett sådant balanskrav medför ett behov av större insatser av lokalradion i Stockholms län än på andra håll. Detta medför att särskilda hänsyn måste tas när det gäller att mäta ut resurser till Radio Stockholm.

I stora bostadsområden med en koncentration av människor kan ökade möjligheter till kommunikation i lokala frågor genom lokalradion verka för att känslan av främlingskap minskas. Genom kunskap om samhälle

Nr 53

Onsdagen den
9 april 1975

Lokalradio, m. m.

och miljö stimuleras intresset för deltagande i lokal verksamhet. Särskilt intressanta är de perspektiv som lokalradion öppnar för förenings- och organisationslivet, vilket nu har speciella kontaktsvårigheter i denna region. Genom en väl utvecklad lokalradio kan den verksamhet av skilda slag som bedrivs av föreningar stimuleras och föras vidare. I detta sammanhang finns det anledning att särskilt erinra om att stora grupper av människor söker kontakt av skilda orsaker. Rätt utnyttjad kan lokalradion hjälpa dem att nå kontakt med föreningslivets många möjligheter.

Det stora antal invandrare som bor i länet har särskilt intresse av en lokalradio. Det är naturligt att dessa gruppers informations- och kontaktbehov speciellt beaktas vid lokalradions programsättning.

I propositionen redovisas att ett par lokalredaktioner bör få möjlighet att försöksvis sända lokala program. Det gäller bl. a. Södertälje. Vi anser att denna lokala verksamhet för Södertälje är både lämplig och angelägen.

På de grunder som vi redan anfört finner vi det också angeläget att särskild lokal verksamhet prövas för Stockholms län i övrigt. Det hade också av 1969 års radioutredning förutsatts att på sikt för Radio Stockholm – under begränsad tid av dagen – viss uppdelning av sändningstiden skulle ske med hänsyn till geografiska områden.

Härefter skall jag citera något ur utskottets betänkande, där det på s. 15 står: "Beaktansvärda synpunkter har enligt utskottets mening framförts i motionen 1975:1835." Det är alltså den motion som jag här har gjort mig till tolk för. "Utskottet kan emellertid konstatera att uttalandena i propositionen ger grund för insatser i syfte att lösa de problem som är förenade med lokalradioverksamhet i storstadsområdena."

Vi motionärer tackar för detta positiva uttalande.

Till sist bara ännu en synpunkt. Jag finner det särskilt värdefullt med en publikkontakt i programkonferensens form, inte minst mot bakgrund av de möjligheter olika folkrörelser kan få att komma till tals i detta forum. Det är betydelsefullt att folkrörelserna får tillfälle att från sina utgångspunkter belysa vilka informationsbehov olika grupper i samhället har. Folkrörelsernas stora betydelse för en levande lokal demokrati och för möjligheterna att utveckla denna måste tas till vara även i detta sammanhang.

Med hänvisning till att 1974 års radioutredning har att utreda olika former för kontakt med publiken tar man inte i propositionen definitiv ställning till formerna för lokalradions publikkontakter. Lokalradioföretaget förutsätts pröva olika former av publikkontakt. Det framhålls dock att den typ av programkonferenser som 1969 års radioutredning föreslagit och en majoritet av remissinstanserna har ställt sig bakom i första hand bör aktualiseras.

Detta noteras med tillfredsställelse.

Herr talman! Med hänvisning till det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

M o m . 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Nilsson i Agnäs och fru Mogård, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Mogård begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 1 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Nilsson i Agnäs och fru Mogård.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Mogård begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 260
Nej - 43
Avstår - 2

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Nilsson i Agnäs och fru Mogård, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Mogård begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 1 mom. 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Nilsson i Agnäs och fru Mogård.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Mogård begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 260
Nej - 43
Avstår - 2

Nr 53

Onsdagen den
9 april 1975

Lokalradio, m. m.

M o m . 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Nilsson i Agnäs m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Sundman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 1 mom. 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Nilsson i Agnäs m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Sundman begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	238
Nej	-	61
Avstår	-	6

M o m . 5 - 8

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1847 av herr Nyhage m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

M o m . 10 - 12

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Mattsson i Lanc-Herrestad m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Eliasson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 1 mom. 13 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Mattsson i Lanc-Herrestad m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Eliasson begärde röst-

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 222
Nej - 78
Avstår - 5

Nr 53

Onsdagen den
9 april 1975

Lokalradio, m. m.

M o m. 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1844 av herr Sven Gustafson i Göteborg m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

M o m. 15 - 17

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 18

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1844 av herr Sven Gustafson i Göteborg m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

M o m. 19 - 21

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2 och 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Nilsson i Agnäs och fru Mogård, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Mogård begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 4 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Nilsson i Agnäs och fru Mogård.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Mogård begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 258
Nej - 43
Avstår - 4

Punkten 5

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6

M o m . 1 o c h 2

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 3

Positioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av fru Ryding, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Ryding begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 6 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av fru Ryding.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Ryding begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 288
Nej - 15
Avstår - 2

M o m . 4

Positioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av fru Ryding, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Ryding begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 6 mom. 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av fru Ryding.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Ryding begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 284
Nej - 15
Avstår - 6

Punkten 7

Utskottets hemställan bifölls.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att uppskjuta behandlingen av på föredragningslistan återstående ärenden till morgondagens sammanträde.

Nr 53

Onsdagen den
9 april 1975

*Meddelande om
fråga*

§ 3 Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 9 april

Nr 157 av herr *Norrby* (c) till herr industriministern om ifrågasatt nedläggning av tobaksfabriken i Arvika:

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidtaga med anledning av förslaget om eventuell nedläggning av tobaksfabriken i Arvika?

§ 4 Kammaren åtskildes kl. 00.35.

In fidem

BENGT LAMBE

/Solveig Gemert